

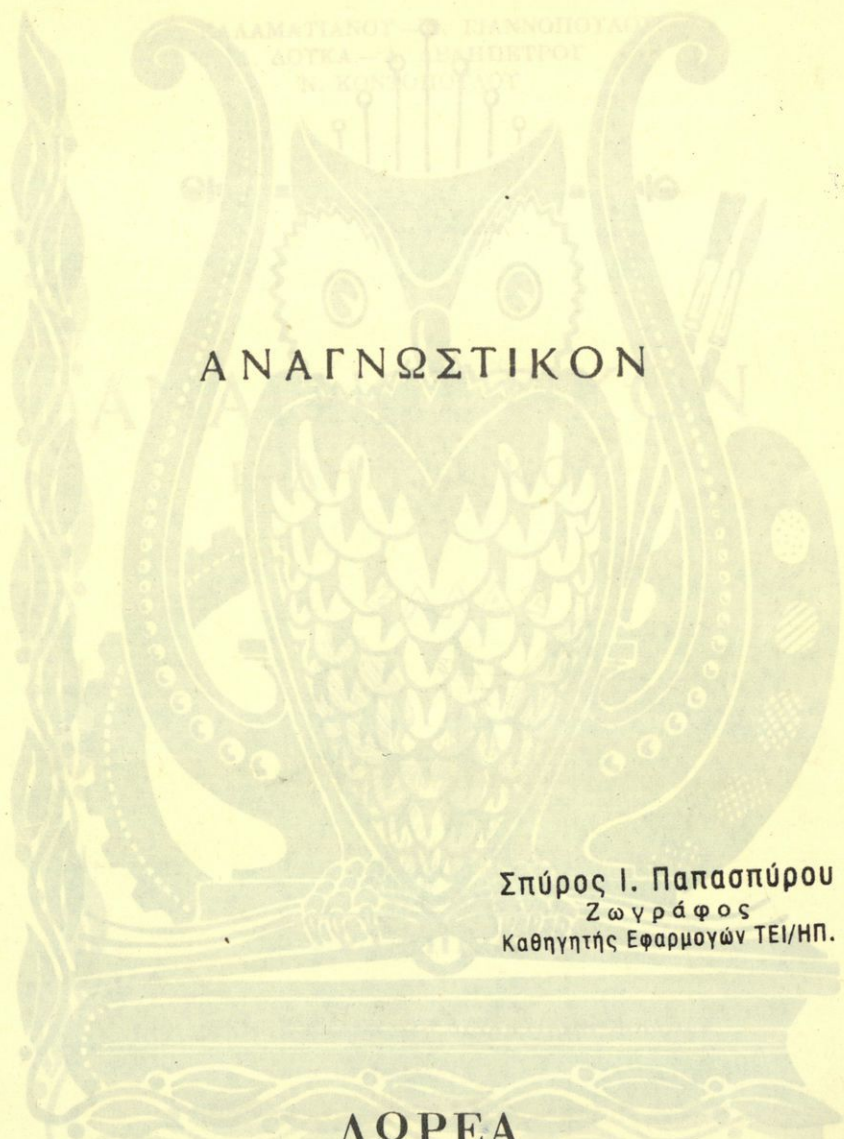
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε΄

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1969

Επιπλέον πωλείται και το αντίστοιχο τετράδιο εργασιών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ
ΔΟΤΕΑ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
Κ. ΚΑΝΑΚΙΩΤΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

17408

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σπύρος Ι. Παπασπύρου

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΛΛΑΣ

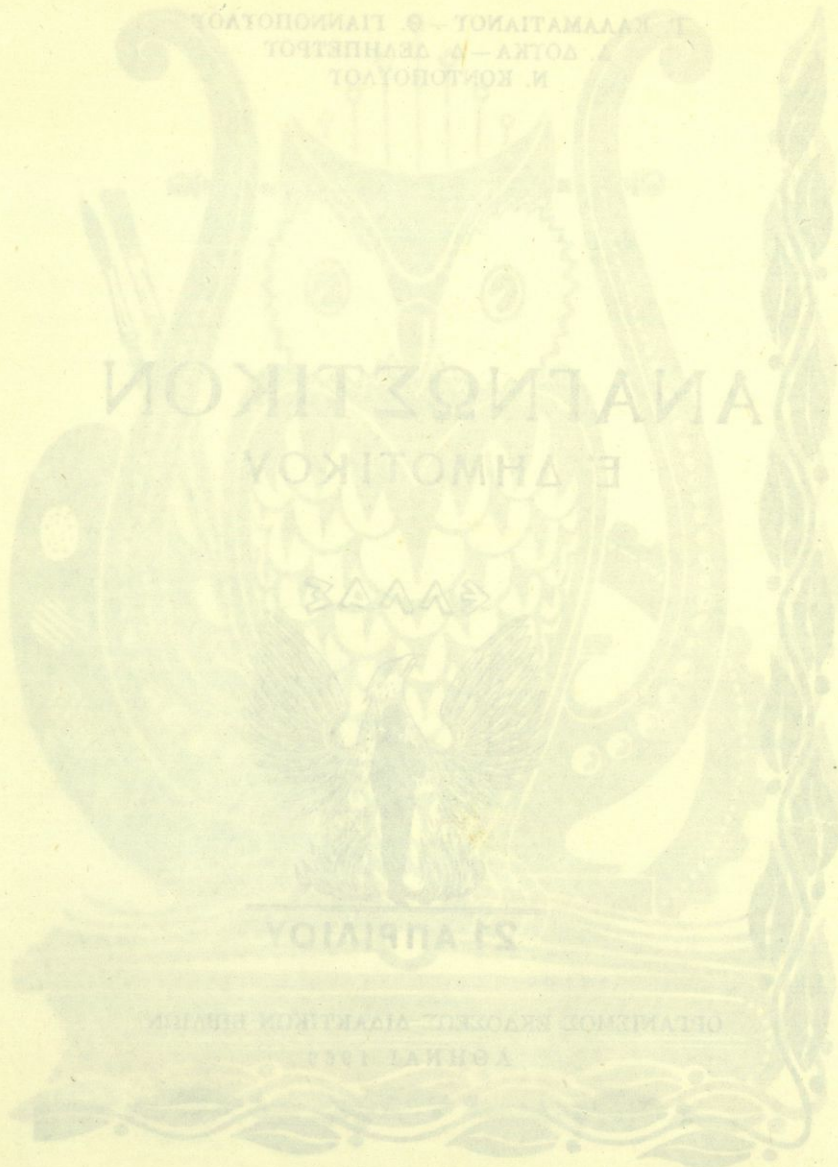

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1969

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Σὲ νιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κῦμα,
μέσ' στὴ ροδολουμένη αὐγή.

Σὲ νιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἄστρον τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες
τὸ φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ καθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νιώθουμεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Η Ε Τημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί εκκλησιές σημαίνουν,
 κουνιούνται τὰ καμπαναριά και οί φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβιχούς ψαλμούς, σάν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
 Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἄγγελοι
 και κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
τσιοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! Γλυκειὰ μάννα!
 Τί ὄμορφη δίνεις ἐσὺ λαλιά και στήν καμπάνα
 και πόσο ἐκείνη ἢ λαλιά σαλεύει στήν καρδιά μας!
Πόσες ἐκείνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
στήν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες,
χύνει βαθιά μας στήν ψυχὴ γλυκειές χρυσές ἐλπίδες.

«Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισοῦρας»

Κώστας Κρυστάλλης

 ἐξ ἡμερ. ναυτιλ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Α Ή Φάτνη τῆς Βηθλεέμ φεγγοβολεῖ στήν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτίνες του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν "Ἄγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά των σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στήν ἀγκυλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνῶνουν τὰ τραγούδια των μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἄγγέλων.

"Ἐνα βρέφος. Ἄλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἓνας φωτιστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφή ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστούλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνῃ Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνη μαρτυρικά γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῆ, θ' ἀναληφθῆ, θ' ἀνέβη πάλι στόν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιά νά μείνη στή γῆ τριαντατρία μόνο χρόνια, καί θά καθήσῃ γιά πάντα στά δεξιὰ τοῦ Πατέρα του.

Δέν σημαίνει λοιπόν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σάν ἓνα νεογέννητο παιδί στήν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τό βρέφος αὐτό εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καί προσευχηθοῦμε, θά μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σάν νά 'ταν κιόλας ὁ μέγας Χριστός.

"Ἄς μποῦμε λοιπόν στή λαμπρὴ Φάτνη, πού βλέπομε μέ τή φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορές σέ ἅγιες εἰκόνες ἢ στά παιδιάτικα ὄνειρά μας. "Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δέν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νά τοῦ προσφέρωμε, σάν τοὺς Μάγους, «χρυσόν, λίβανον καί σμύρναν». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστι μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. "Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νά μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

Ἄλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἄγγελοι μέ τὸν ὕμνο των:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ναί, αὐτὸ θά ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη: νά ξαναφέρῃ στή γῆ τὴν εἰρήνη, πού τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θά τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νά μᾶς εἰσακούσῃ.

« Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ὁ Ξανθός
ἐπισκέπτης

Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές
τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φρικτή· πείνα,
ἀρρώστια καὶ δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο.

Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἐπαιρναν οἱ Γερμανοὶ· καὶ ὅ,τι
ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θεωδωράκης καὶ ἡ
Φανὴ ἦσαν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμα-
νοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιατί τὸν ἐπίασαν — ἔλεγαν — σὲ
μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν
τὰ δύο παιδιὰ μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ
ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα - Ἄννα δὲν ἐλύγισε.
Ἐκρυψε στὰ κατάβαθα τῆς καρδιάς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε
νὰ ξενοδουλεύη, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν
ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, πού ἔδερνε τότε τὴν
Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴνέφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεσε καὶ στὸ κρε-
βάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐπέρασε βέβαια
τὸ κακό, ἀλλ' ἦλθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη
δὲν ἤμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης
ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἤυρε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα
δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ
μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθηκαν νηστικά, γιατί τὸ λίγο (ψωμάκι τοῦ δελτίου) τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιά νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανά.

Πῶς ἤρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἀνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της!... Δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, πού ἐξέσπασαν σὲ θρήνο.

Ἄλλ' ὁ θρήνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρα-Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, πού ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἦχος των ἔφθανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῆ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴ θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, πού οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῆ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῆ τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἀνοίξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐρωτήσῃ ποιὸς ἦταν αὐτὸς μετὴν οὐράνια εὐμορφία, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

Ἐπὶ ἄπλωσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιά οὐλή. Τὰ ἐχάιδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐχύθηκε γύρω καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιῆτικος ἥλιος· τοὺς ἐχαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μετὰ καρδιά πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπετάχτηκε νὰ πῆσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέξῃ μετὰ τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ' ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μετὰ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῆ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβῆσει· μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ μικριὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοοῦλα των ἀκούσαν ἐλαφρά· ἐκοιμῶντο ἡσυχά ἡσυχά, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μετὰ τὶς θεῖες πληγές!

Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἄφησε ὁ θεὸς ἐπισκέπτης. Μετὰ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε στὰ χέρια της· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἄνοιξε· ὦ τὸ θαῦμα! χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάξῃ μετὰ χαρὰ τὰ παιδάκια της :

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθήτε γρήγορα!
Και τὰ έπιανε πότε από τὰ πόδια, πότε από τὰ χέρια
νά Ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιά έξύπνησαν τέλος από τόν βαθύ πρωινό
ύπνο και καθισμένα στο κρεβάτι έτριβαν τὰ ματάκια των. Τρο-
μαγμένα από τὸ πρωινό άγουροξύπνημα έρώτησαν με ά-
πορία:

— Γιατί, μαννούλα, μάς έξύπνησες τόσο πρωί;

— Έλάτε, έλάτε γρήγορα νά ιδήτε· τούς άπάντησε και
τούς έδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νά ιδούν! Έπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια υποδήματα
άκριβώς στο πόδι των· ένα κοστούμι για άγόρι, ένα φορε-
ματάκι ζεστό για κοριτσάκι, ένα φόρεμα μάλλινο σέ πήχεις
γυναικειό, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα και ένας σιδη-
ρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστός με μηχανή, σκευοφόρο και
βαγόνια. Τὰ παιδιά δέν έχόρταιναν νά τὰ βλέπουν και τὰ
δάκτυλά των άρχισαν νά τὰ ψάχνουν.

Άπό κάτω ἦταν και δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κου-
τιά χάρτινα και τενεκεδένια. Άλλα είχαν κρέας, άλλα ψάρια,
άλλα συμπυκνωμένο γάλα, άλλα νωπό βούτυρο, άλλα φυστι-
κια, γαλετάκια, ζάχαρι, σοκολάτα, τσάι, καραμέλες, άφρᾶτα
μπισκότα· ως και βῶλοι ἦσαν μέσα, νά παίζουν παιδιά.

Τὰ όρφανά τὰ έχασαν· ποιός τάχα νά έστειλε τὰ πολύ-
τιμα πράγματα! Και έκπληκτα έρώτησαν:

— Ποιός τὰ έφερε αυτῶν μητέρα;

— Ό καλός Χριστός! Τόν είδα με τὰ μάτια μου!

Ό Θοδωράκης άνυπόμονος έπῆρε τὸ κοστούμι και άρ-
χισε νά τὸ έρευνᾷ. Σέ μία τσέπη ἤυρε ένα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε έδῶ, ένα γράμμα· είπε και τὸ έ-
δωσε στή μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημεῖωμα ἑλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος—ἀνοιξε ἡ θύρα
τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ τοῦ
Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου Τα-
μείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ ἐπέρασε
νὰ εἰπῆ στὴν κυρα -"Αννα γιὰ τὸ δέμα, πού εἶχε ἀφήσει περ-
νῶντας. Ἐδ᾽ ἔστειλε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, πού στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχὴ των.
Ἐπιγονατισμένοι, μητέρα καὶ ὄρφανὰ, ἐμπρὸς στὰ εἰκο-
νισματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, πού ἐγεννήθηκε τὴν
ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, πού ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

5. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραία λόγια! Τί γλυκειά μελωδία άκούσαμε απόψε! έλεγε ή Έλένη στή μητέρα της τò βράδυ τής Παρασκευής τής πέμπτης έβδομάδος τής Μεγάλης Τεσσαρακοστής, καθώς έγύριζαν στή σπίτι από τήν εκκλησία. Καί χωρίς νά τò καταλάβη έσιγοψιθύρισε:

“Άγγελος πρωτοστάτης ούρανόνθεν επέμφθη ειπείν τή Θεοτόκω τò Χαίρε.

Δέν έθυμόταν όμως τò παρακάτω κι έξηκολούθησε:

Τή ‘Υπερμάχω Στρατηγῶ τά νικητήρια
 ώς λυτρωθείσα τών δεινών, εύχαριστήρια
 αναγράφω σοι, ή Πόλις σου, Θεοτόκε.
 ‘Αλλ’ ώς έχουσα τò κράτος άπροσμάχητον,
 εκ παντοίων με κινδύνων έλευθέρωσον,
 ίνα κράζω σοι: Χαίρε, Νύμφη άνύμφευτε.

— Δέν ξέρω, μητέρα, γιατί αυτό τò τροπάριο μ’ άρέσει πολύ, έσυνέχισεν ή Έλένη, όταν έτελείωσε τò ψάλσιμο.

— Μά είναι, παιδί μου, νά μη σ’ άρέση και νά μη σ’ ένθουσιάζη ό ύμνος αυτός τής Παναγίας μας, ό όποιος συνδέ-

εται με μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του Έθνους μας; **A**

—'Αλήθεια, μητέρα, έχει κι αυτός, όπως και πολλοί άλλοι εκκλησιαστικοί μας ύμνοι, σχέσι με την ιστορία του Έθνους μας; έρώτησε τώρα ή Έλένη επίτηδες, για να κάμη τή μητέρα της να της διηγηθῆ κάτι καινούργιο για τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὅποια τόσο τὴν ἐσυγκινοῦσαν καὶ τὴν συνήραζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὅποια ἀφορμὴ ἐζητοῦσε, για ν' ἀπασχολῆ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ἱστορίες, ἄρχισε:

«Πολλές φορές ἡ Κωνσταντινούπολις, παιδί μου, ἡ θαυμαστή πρωτεύουσα τῆς ἐνδοξῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβερούς κινδύνους καὶ πολλές φορές ἐχρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῆ σκληρὰ καὶ νὰ χύσῃ ἀφθονοτὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, για νὰ τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκεῖνη τὴ φορά εὐρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ ἡ ἀγωνία, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχὴ, ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησε με τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ κτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιατί ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μεγάλος. Κίνδυνος τοῦ Ἔθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μία τὴν ἄλλη κι ὁ Πέρσης βασιλεὺς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέσι. Ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὅποια με τὰ στρατεύματά του ἐπίεζε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

...αρχή νότο εγγύαση του δόλου (ε) γατωπιμολοκ

νά γυρίση στην Περσία. Ἐπροσπάθησε ὅμως στο μεταξύ νά πείση τοὺς Ἀβάρους, γιὰ νά παραβιάσουν τὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει μετὸν Ἡράκλειο, καὶ νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ βορρᾶ. Πρόπαντος τώρα, ποὺ ὁ αὐτοκράτωρ μετὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καὶ οἱ Ἄβαροι,

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἢ ἐπιφυλάξεις ἐδέχθησαν καὶ παρεσπόνδῃσαν.

» Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καῖν, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρῶντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ἕως ὅτου ἐφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν.

» Φαντάζεσαι τώρα, Ἐλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦσαν στὴν Περσία. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὁμως δὲν ἐδεδίλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν κι ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἀμυνα.

» Ἄλλ' ἡ πολιορκία ἐγινόταν πιὸ στενὴ κι ἡ πίεσις στὰ τείχη ἐμεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ἐπαρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸ τῶν Ἀβάρων Χαγαῖνο νὰ δεχθῆ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

» Ὑπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως ἐνόμισε, κατάκτησι ἐδιώξε μὲ βάνανσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια:

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῆτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπῶντας ἢ πουλιά καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

» Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσί του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περίφημες πολιορκητικὲς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

» Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεστήριζε τὴν ἀμυνὰ του. Ἔστρεψε ὁμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

» Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τείχη, στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι ἐδέοντο μπροστὰ στὴν Ἁγία εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ᾧ! θαῦμα!

» Τὴν ὥς τὴ στιγμή ἐκείνη γαληνεμένη θάλασσα ἐτάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἓνα ἓνα ἀναποδογύριζαν κι ἐβούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς ἐγιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. Κι αὐτοὶ, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητὴ τροπὴ τῆς καταστάσεως, διελύθησαν κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ ξαναγυρίσουν!

» Κι ἀμέσως πολεμιστὰὶ ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστὰ, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας.

» «Ὀλη τὴ νύκτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεὶς τοὺς νὰ καθῆση, ἔψαλλαν στὴν Ἐπέρμαχο Στρατηγὸ νικητήριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας των. Ἐψαλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτιδός μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων.»

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

6. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

ΑΓλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
 ποὺ ἀκοῦς τὴ δέησι τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
 ἀκου καὶ μᾶς, ποὺ ὑψώνομε σ' Ἐσὲ τὴν προσευχή μας
 ποὺ ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
 βγαίνει γιὰ Σὲ θερμῆ.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
 στὸν πεινασμένο ἀνοιξε, Σὺ, σπλαγχνικὰ τὴ θύρα,
 δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
 τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
 ποὺ πλέει στὴν ξενιτεία.

Ο Εὐλόγησε τὰ ὄνειρατα τοῦ βρέφους ποὺ κοιμᾶται.
 Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης ποὺ φοβᾶται.
 Στείλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
 ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
 τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

Α Τὴ μάνα παρηγόρησε, πού 'χει παιδί στὰ ξένα,
καὶ χῦσε μιὰν ἀκτινὰ Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους πού βυzaίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαγχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον πού πλανήθη,
καὶ χῦσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκειά.

Ο Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμο δεῖξέ την μὲ σιῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιά της,
πού κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

« Ἀπαντα »

Στέφανος Μαρτζώκης

7. ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

“Όταν ἐκτίζετο ἡ Ἁγία Σοφία, ἓνα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδί δεκατεσσάρων χρόνων, πού τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάῃ τὰ ἐργαλεῖά του ὅση ὥρα θ’ ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ πού ἐκάθητο τὸ παιδί κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νά σου ξαφνικά καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο, πού ἀστραφτε σὰν ἥλιος. Ἐφαίνεται σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὼς ἦταν θυμωμένος.

— Γιατὶ οἱ τεχνίτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ κι ἐπῆγαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν; ἐρώτησε τὸ παιδί ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἄρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἐρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔλθουν γρήγορα νὰ ἐρῶσθουν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— Ἄρχοντά μου, φοβοῦμαι νὰ πάω, νὰ μὴ χαθῆ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἁγία Σοφία, πού κτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὡς πού νὰ ἐπιστρέψῃς, γιατί μ' ἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδί ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῆ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, πού τοῦ ἔδωκεν ὁ ἀγνωστός του ἄρχοντας. Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονός στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύτηκεν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξε ἕναν ἀξιωματικὸ νὰ πάῃ νὰ ἰδῆ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπῆγεν ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανένα δὲν εὗρηκε νὰ τὰ φυλάῃ. Κι ἐγύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Ἐκάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξεν ἕνα ἕνα στὸ παιδί νὰ τοῦ εἰπῆ ποῖος ἦταν ἐκεῖνος, πού τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦταν, βασιλιά μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦταν μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, πού δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Ἐκατάλαβε πιά ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια :

○ Ἀλήθεια, Ἄγγελος Κυρίου παρουσιάσθηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, πού μοῦ ἐφάνερωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, πού μοῦ ἔστειλες τὸν Ἄγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. ○

Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ κτίσιμο. Κι ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπίσκοπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῆ. Ὅλοι συνεφώνησαν νὰ μὴν

πάη άλλη φορά τὸ παιδί στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ τὸ περιμένῃ ὁ Ἄγγελος καὶ νὰ μένη φύλακὰς τῆς, ὅπως τοῦ ὠρκίσθηκε. Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στὸ παιδί καὶ τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεσι τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νὰ περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ κτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶχε φθάσει ὡς τὸ σημεῖο, πού θὰ ἐγύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, ἐστέκετο ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιὰ καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ κι ἄλλα πολλὰ χρήματα, πού ἐχρειάζετο ἡ ἐκκλησία, γιὰ νὰ τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάσθηκε ἕξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καὶ μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καὶ τὸν ἐρώτησε :

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου ;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καὶ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, πού εἶναι Σάββατο, ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Καὶ παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιὰτὶ πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὔριο τὸ πρωὶ στείλέ μου μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες κι εἴκοσι μουλάρια, γιὰ νὰ σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσῇ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιὰ τὴν ἀνέλπιστη προσφορά τοῦ ἄρχοντα, πού τὰ ἔχασε κι οὔτε τ' ὄνομά του ἐρώτησε νὰ μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικὰ ἕξαφανίσθηκε, ὅπως εἶχε ξαφνικὰ παρουσιασθῆ.

Α Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πρωὶ τέσσαρες ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφθασαν στὴ Χρυσῆ Πόρτα, ὅπου τοὺς ἐπερίμενε λευκοφορεμένοι καὶ καβάλλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἕναν τόπο, ὅπου ἀντίκρυσαν καταμαγεμένοι ἕνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, πού ποτέ τους δὲν εἶχαν ξαναἰδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἕνα χρυσὸ κλειδὶ ἄνοιξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦταν ἕνα μεγάλο δωμάτιο γεμᾶτο χρυσᾶ νομίσματα.

Τοὺς ἐγέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανό, δίνοντάς τους τὴν ἐξῆς παραγγελία: « Νὰ εἰπῆτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ κτίσῃ τὴν Ἁγία Σοφία τοῦ Θεοῦ ».

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, ἐθαύμασε κι ἐρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖον τόπο ἐπῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

« Ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιον μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή », ἐσκέφθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἄλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάσθηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἴδιους, πού ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι, οὔτε σπίτι, οὔτε δρόμο πατημένο εὗρηκαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό: « Τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἄγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ κτίσω τὴν ἐκκλησία Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄνομά Σου ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

8. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

« Χριστός
Ἀνέστη »

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερά ζητῶν-
τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρά τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμοὺς. Οἱ
ναῦτες καὶ θερμασταί, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο
βαριά στὰ κρεβάτια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὀρθοί
στὴ γέφυρα, μαῦροι ἤσκιοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες ὅτι ἦσαν
πνεύματα καλόγνωμα, πού ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη
τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους με-
ταλλικὸς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατά-
στρωμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες των.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθαναν, λές, τ' ἀστέρια, καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Ὅτὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουραστές ἐλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, πού ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερά σὰν πυροτέχνημα.ο

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μία μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἄγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια ἐξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιά μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

Α— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά !... Ἐπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σπίτια σας, κύριοι ! Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου σὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἄνεστη !

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος !

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας ! **Α**

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχονταν μεταξύ των, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίσθηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνάερα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ !

— Γραμμὴ !

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζη τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

«Διηγήματα τοῦ γυλιοῦ»

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

"Όταν ο Πάρις έκλεψε τήν 'Ελένη από τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ 'Ελλάς ἀναταράχθηκε. "Όλοι οἱ "Ελληνες τὸ ἐπῆραν γιὰ δική των προσβολή καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. 'Εσύναξαν τὸ στρατό των καὶ μὲ τὰ καράβια των ἐπῆγαν στὴν Αὐλίδα καὶ ἐπερίμεναν τὸν καιρό, γιὰ νὰ περάσουν στὴν 'Ασία.

"Αδिका ὁμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κλεισμένοι στὶς σπηλιές των ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. 'Ο στρατὸς ἄρχισε νὰ στενοχωρῆται, νὰ μουρμουρίζη καὶ ν' ἀρρωσταίνει, γιὰτὶ ἐθυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τὸ γερο - Κάλχη, τὸν μάντι, ποὺ ἤξερε ὄχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἄφοβα :

— Δὲν θ' ἀρμενίσῃ πανί, ἂν πρῶτα ὁ 'Αγαμέμνων δὲν θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκῃ κόρῃ του στὴν "Αρτεμι. 'Η θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμωμένη γιὰτὶ ὁ βασιλιάς τῆς ἐσκότωσε στὸ κυνήγι τὸ ἱερό της ἐλάφι.

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ 'Αγαμέμνων, ἐφώναξε :

— 'Εγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρῃ μου; Ποτέ !

Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τὸν κάθε βασιλιά νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. 'Εβούξε τὸ στρατόπεδο ἀπὸ φωνές, θυμούς καὶ φοβερίσματα.

'Ο Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει, ἐσυλλογίσθηκες καλά; 'Ο στρατὸς ἐθύμωσε πολὺ... Στεῖλε νὰ φέρῃς τὴν κόρῃ σου, καί, ὥσπου νὰ ῥθῃ, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλυτώσωμε.

‘Ο Ἀγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκά του νὰ στείλῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς, ἀν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ νὰ σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἰφιγένεια μὲ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφὸ της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ της, ἐτριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε κι ἐφώναζε :

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ !

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα ἐπαραπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πῶς τὴν ἐγέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἰφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθὸ της.

— Εἶναι γλυκεῖά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

‘Ο Ἀγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τους κρῦος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκεῖνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπήγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἔτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χεῖλη σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς κι ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἰφιγένεια ἐγύρισε τότε τ’ ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἔτσι λοιπόν, θεῖέ μου, εἶπε μὲ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης ;

— Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

...επὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως ἡρώδης ἰεροκλῆς ἀπέπεμψε διὰ τὴν ὄψιν

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύης πῶς θυσιάζῃσαι γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὄπλα κι ἤλθαν μαζί μας! Ὡς κι ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νὰ ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νὰ ὁ Αἴας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἴδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψης πῶς ἐπαράτησαν τὰ καλὰ των γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δικῆ μας! Καὶ πῶς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῆ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρὰ νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου; » Καὶ πῶς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῆς τέτοιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ σώσης μία ζωὴ, πὺ αὔριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσης ἀπὸ τὴν παρὰ μικρὴ αἰτία ;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγότεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμὶ της βασιλικὴ στάσι κι ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ θεὸς της, ἦταν δὶβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω κι ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτισε, ὅπως ἐσυνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα καὶ εἶπε μὲ θυμὸ :

— Σεβαστὴ βασιλίσσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίσθηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πῶς δὲ θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἀπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν εὐ-

χαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστειλε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογὴ. « Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό; », ἐρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὅμως στιγμή ἡ Ἰφιγένεια ἐχώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, ἐστάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, ποὺ δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

Ο Α — Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γιὰ τὸ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἑλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος. ☉

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώναξε μὲ λαχτάρια ἡ Κλυταιμῆστρα.

Ο — Τί κάνεις ἀδελφοῦλα; ἐφώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκείνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, ποὺ ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ ἰδῆτε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρείδων! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι: μάθητέ το ἀπὸ μένα. Α

Ὁ Ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίῃ στὴ θυσία, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοίμονο! ἐφώναξε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας μὲ μία ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκείνη ὅμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλώντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! ἐφώναξε σπαραχτικά. Ὁρ-

κίζομαι στο Δία πώς δὲν σοῦ κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. Ἔλα, πατέρα, εὐχήσου με.

Ἄφρωνος ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἔτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφρωνος τὴν ἔρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. Ἐπειτα ἔμπηκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφθασαν ὅλοι τους στὸ δάσος τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγύρω ἔστεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας ἔστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἔτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικηταὶ στὴ γλυκειὰ μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχὴ του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἄλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, κάθετα ἐπάνω στὸ βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριά.

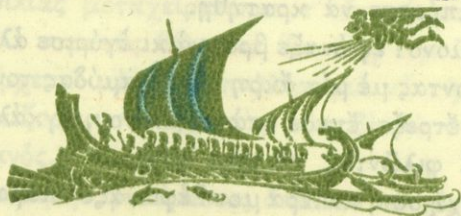
— Ἄ! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὄλων.

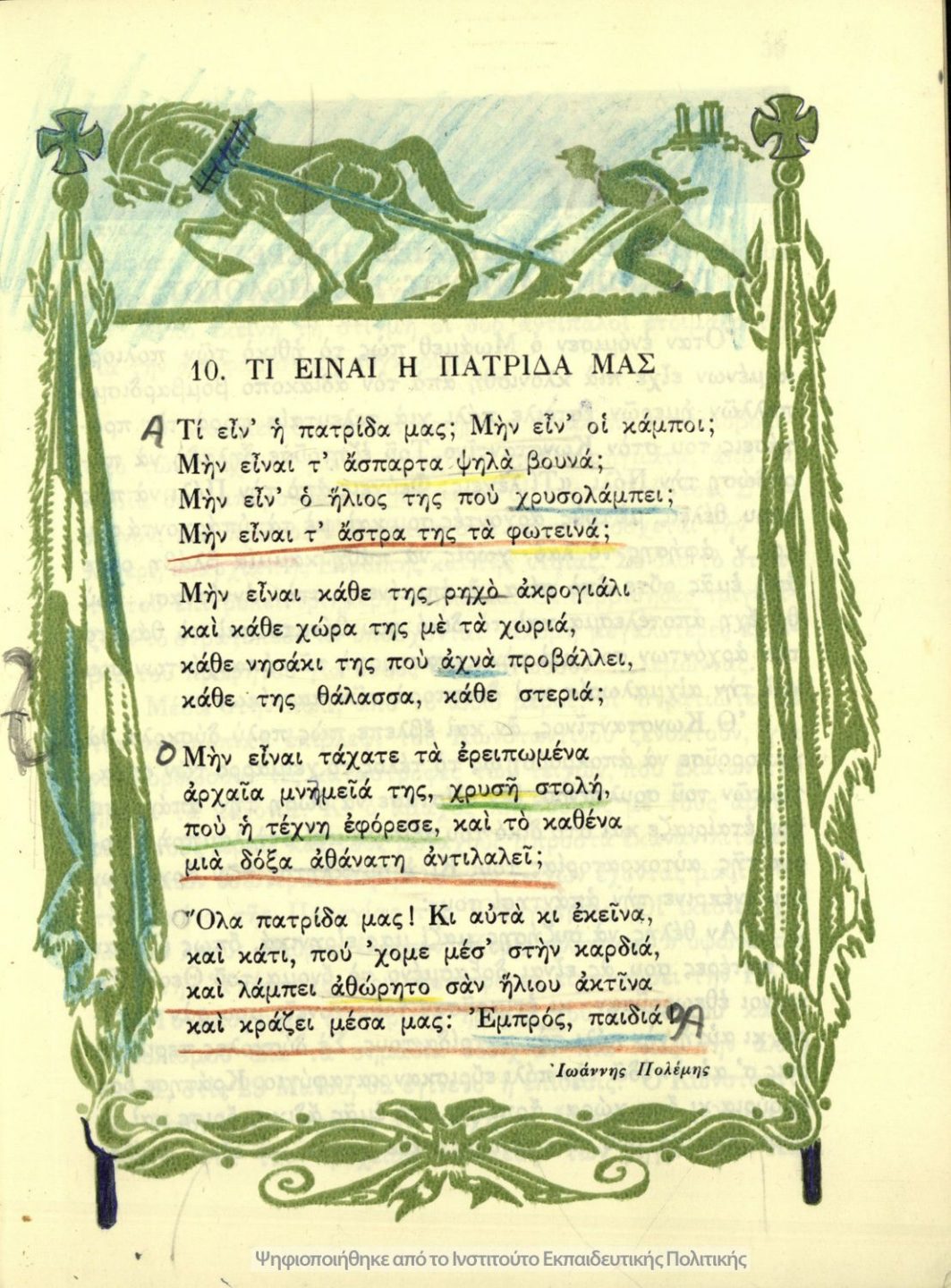
Ἐπάνω στὸ βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

— Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. Ἡ θεὰ δὲν ἠθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἠμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸν «Τὸ ραζακὶ σταφύλι»

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

10. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Α Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος τῆς πού χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα τῆς τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε τῆς ρηχὰ ἀρογιάλι
καὶ κάθε χώρα τῆς μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι τῆς πού ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε τῆς θάλασσα, κάθε στεριά;

Ο Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖά τῆς, χρυσῆ στολή,
πού ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, πού 'χομε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλιοῦ ἀκτίνα
καὶ κράζει μέσα μας: 'Εμπρός, παιδιά!'

Ἰωάννης Πολέμης

11. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

“Όταν ἐνόμισεν ὁ Μωάμεθ πὼς τὸ ἠθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῆ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις του στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ἐζήτησε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλι. «Τί λέγεις; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλι νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν’ ἀφήσῃς τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ σένα, ἢ ἐπιμένεις στὴν ἀντίστασι, πού θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφή τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσία καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἀν καὶ ἔβλεπε πὼς πολὺ δύσκολα θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, πού ἐταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων του ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του :

“Ἄν θέλῃς νὰ συζήσῃς μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἄς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ἐθεωροῦσαν κι ἐτιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες κι αὐτὴ τὴν πόλι σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλι εὔρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρούρια κι ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὄρισε καὶ τὸ φόρο, πού θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνο, νὰ εἶναι ἀνάλο-

γος με τὰ εισοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέ-
ρεις ἄν, θαρρῶντας πὼς θὰ κερδήσης, δὲν βγῆς ζημιωμένος;
Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε
κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς, γιατί ὅλοι μαζί με μία
ἀπόφασι, ποῦ τὴν ἐπῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε
πολεμῶντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας ».

Ἄπο ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται
γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι.

Ἄ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολι-
σμὸ τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχθοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ
ὅποια θὰ ἤμποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶτές του. Σ' ἐ-
κεῖνον, ποῦ πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τείχη, ὑπόσχεται τὴν κα-
λύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρα-
τό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρί-
ζουν τὸ στρατόπεδο κι ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοι-
βὲς τοῦ προφήτου γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμῶντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶτες με-
τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενοκτοῦν, γιὰ
νὰ διορθώσουν τίς καταστροφές τῶν τειχῶν, ποῦ ἔκαναν τὴν
ἡμέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς με τοὺς ἀρχιε-
ρεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα
γύρω στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν ἔχοντας μαζί των
τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱεσῖες χι-
λιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται
πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, ποῦ τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιακόπου κανο-
νιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πὼς τὴν ἄλλη
ἡμέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Κωνσταντῖ-
νος ἐπεθεώρησε πρῶτα τὰ τείχη κι ἔδωσε τίς τελευταῖες
ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν ἐπῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συνεχέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνος, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωικά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως μᾶς τὰ διέσωσεν ὁ ὑπουργός του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

« Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δήμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναϊότατοι συστρατιῶτες κι ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, πού ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ μὲ ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ μὲ ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτικὴ του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεσι

και από την ξηρά και από τη θάλασσα, για να ήμπορέση να
μᾶς κεντήση με τὸ δηλητήριό του σὰν φίδι φαρμακερὸ και
να μᾶς καταπιῆ σὰν λιοντάρι ἀνήμερο.

«Πι' αὐτὸ σᾶς λέγω και σᾶς παρακαλῶ να μείνετε ἀκλό-
νητοι με ἀνδρεία και με ἄφοβη ψυχή, ὅπως ἐκάματε πάντοτε
ὡς τώρα κτυπῶντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Ἐστὰ
δικά σας χέρια παραδίδω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ και τὴν πιὸ
περίφημη πόλι, πού εἶναι πατρίδα σας και βασίλισσα ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες πόλεις.»

» Γνωρίζετε καλά, ἀδελφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε για
τέσσαρα ἀγαθὰ να προτιμήσωμε να σκοτωθοῦμε, παρὰ να
ζοῦμε: Πρῶτο για τὴν πίστι και τὴν εὐσέβειά μας, δεῦτερο
για τὴν πατρίδα μας, τρίτο για τὸ βασιλιά και τέταρτο για
τοὺς συγγενεῖς και τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδελφια, ἀν

οφείλωμε νά πολεμοῦμε ὡς τὸ θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νά πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὀλοφάνερα πὼς κινδυνεύομε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσαρα ἀγαθὰ μας.

Α "Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικά μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύομε νὰ χάσωμε τὴν πίστι μας τὴν ἀγία, πού μᾶς ἐδώρισε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμά του. Καὶ ἂν κερδήσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴ του, ποῖο θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περίφημη πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερία μας. Τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλεία μας, πού μία φορὰ ἦταν λαμπρὴ, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχθῇ καὶ θὰ ἐκμηδενισθῇ ἀπὸ τὸν τύραννο καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένα μας πρόσωπα, τὰ παιδιά μας, τὶς γυναῖκές μας». **Α**

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ὀμιλία του ὁ Κωνσταντῖνος ἐξεκίνησε γιὰ τὴν Ἁγία Σοφία, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ «μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων». Ἐξαγνισμένοι πιά ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες κακίες ἐπῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἐκάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους τιτλοῦχους ὡς τοὺς ὑπηρετές, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἐζήτησε ἀπὸ ὅλους συγχώρεσι. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓναν ἀληθινὸ Ἕλληνα κι ἓναν ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ καλᾶτι φεύγει νύκτα, ὄχι γιὰ ν' ἀναπαυθῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τὶς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνο τὸν αἰώνιο ὕπνο τοῦ «μαρμαρωμένου βασιλιᾶ», ἀφοῦ θὰ ἐπολεμοῦσε καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ γενναϊότατος ἀνάμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ ἐθνική μας ιστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ τό-
σους καὶ τόσους ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως
ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμμα-
του "Ἑλληνας, τόσον φραῖοι καὶ τόσον πολυτραγουδημένοι
ὅσο τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ
 ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τῶν δὲν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ κι οἱ
 τρεῖς τῶν δὲν ἐδίστασαν οὔτε μία στιγμή νὰ θυσιασθοῦν.
 Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν ἐπάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, πὺ ὑπε-
 ρασπίζοντο κι ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες κι ὁ Κωνσταντῖ-
 νος στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ κι ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάννα,
 ἀλλὰ τὸ ἐπάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιά
 ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἵματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα ἐ-
 γέννησε τοὺς ἐθνικούς μας θρύλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐμορφώ-
 θηκαν καὶ μορφώνονται οἱ Ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεωτέρους ἐθνικούς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ
 πόσοι Ἕλληνες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες, ἐπολέμησαν
 ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τῶν τὸ ὄραμα τοῦ
 Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθανά-
 σιου Διακού! Κι ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν
 τοὺς ἀφήρεσε τὴ νίκη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ αὐτοθυσία τῶν ἐκέρ-
 θησαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρος. Ἄς θυμη-
 θοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὰς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονί-
 ας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941...

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

- Α Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γη, σημαίνουν τα έπουράνια σημαίνει κι η Άγια - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι, με τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες. Κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος. Ψάλλει ζερβά ὁ βασιλιάς, δεξιά ὁ πατριάρχης, κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες. Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ νὰ 'βγη ὁ βασιλέας, φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα: «Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια, παπάδες, πάρτε τὰ ἱερά και σεῖς, κεριά, σβηστῆτε, γιατί εἶναι θέλημα Θεοῦ ἢ Πόλι νὰ τουρκέψη.
- Ο Μόν' στεῖλτε λόγο στή Φραγκιά νὰ 'ρθοῦν τρία καράβια: τὸ 'να νὰ πάρη τὸ Σταυρὸ και τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν "Άγια Τράπεζά μας... 'Η Δέσποινα ταράχτηκε και δάκρυσαν οἱ εἰκόνες. —Σώπασε, κυρά Δέσποινα, και μὴν πολυδακρύζης, πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά σας εἶναι. Α

«Εκλογαί» Ν. Γ. Πολίτου

Δημοτικόν

13. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στά ξένα Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἄιρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤλθε ἡ τρομερὴ εἰδησίς, ποὺ ἀνεστάτωσε τὸν κόσμο: Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμο...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδεύσουν; Καὶ θὰ ἀφηγήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήσει ἡ πατρίδα χωρὶς τροφίμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖό του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσει ὁδηγίες.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, ποὺ ἀνέβηκε, ἐκάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς ὠμίλησε.

ἌΩμίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὀμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη πρὸς

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὠμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, πού θὰ εὔρουν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξιδιά των ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἄλλὰ τώρα θὰ δείξωμε τί ἀξίζομε» τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσωμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι πού χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικῶντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...». Αδ

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία καὶ ἀπεχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο ἐχειροκροτοῦσε καὶ ἐζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακός "Όταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτησις γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑπεστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ἐρώτησε κάποιον συναδέλφου του:

— Δὲ μοῦ λές, Φίλιππα, ἀν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνῃ;

— "Α! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φούχτα! Τί θέλεις νὰ κάνουμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτῆρας ἀπὸ πᾶνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσέα.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποῦ ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιὰ του ἔγινε φοβερή, ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῆ· καὶ μὲ φωνὴ τραχειὰ ἐβρυχήθη:

— "Όχι! ὄχι δὲ θὰ περάσουν! "Ας κοπιᾶσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

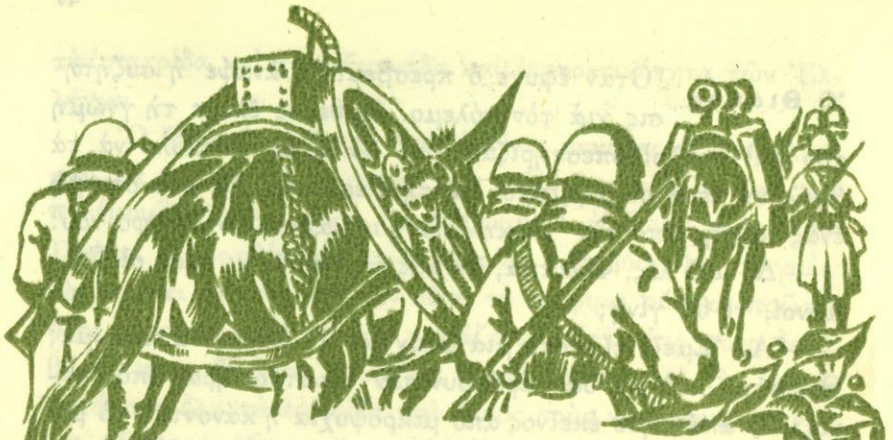
— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἢ Ἑλλάδα! Ἐφώνηξαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοῦκὸς ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μελοῦδι τῶν κοκκάλων τοῦ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδος. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγὴ της:

⊙ "Όχι! Δὲ θὰ περάσουν! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἕνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐβροντοφώνησαν τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης ἐφάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του ἐμίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη! ⊙

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

14. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

A Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡλείου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὄρμη, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

O Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθῃ
κι ἄς φύγῃ ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθη,
τῆς λευτεριάς δὲν σβήστη ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλώνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρεῖ
νὰ σπέρνῃ κεραυνούς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερὶς «Καθημερινή»

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

15. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Α Δύο λυγρόκορμες Κρητικοπούλες έστέκοντο ίσιες σάν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τών άλεξιπρωτιστών. Ήσαν κι οί δύο ψηλές, λιγνές, αλλά γεροδεμένες, μελαχροινές, με έντονα χαρακτηριστικά, είκοσι δύο έως είκοσι πέντε χρόνων. Κι έφορουσαν άνδρικές κρητικές βράκες και ψηλά ύποδήματα. Ήσαν άδελφές. Άρετή ώνομαζόταν ή μεγαλύτερη κι Έλευθερία ή μικρότερη. Είχαν πιασθή αίχμάλωτες σέ μία συμπλοκή κοντά στο άεροδρόμιο του Μάλεμε στή μάχη τής Κρήτης. Κι ή διαταγή ήταν: "Όσοι ένοπλοι πολίται συνελαμβάνοντο αίχμάλωτοι νά τουφεκίζωνται «έπί τόπου»".

Δέν έμιλουσε όμως ή διαταγή καθόλου για γυναίκες. Κι οί δύο άδελφές είχαν πιασθή, άφοϋ έπολέμησαν σάν τά καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες με δύο παλαιούς γκράδες. Στά χέρια τών έχθρών έπεσαν, μόνον άφοϋ τούς έστειλαν με άλάθευτο μάτι και τήν τελευταία των σφαίρα. Καμμία προφύλαξι δέν έπήραν σ' όλο τó διάστημα τής φονικής συμπλοκής. Οί σφαίρες ώρες δλόκληρες έπερνούσαν γύρω των σάν μέλισσες, χωρίς όμως νά τίς έγγίξουν καθόλου. Λές κι είχαν επάνω των Τίμιο ξύλο.

Ή καταγωγή των ήταν από ένα μικρό χωριό τών Σφακιών. Τόν πατέρα των τόν είχαν χάσει στο Μικρασιατικό πόλεμο. Τά δύο άδέλφια των, ό Μανώλης κι ό Γιώργας, εί-

χαν ἐπιστρατευθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ὅπου μαζί μὲ τόσοις ἄλλοις ἐδειξαν ἄλλη μία φορά στὸν κόσμον τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἐζοῦσαν; Ἡ χήρα ἢ μητέρα καὶ οἱ ὄρφανές ἀδελφές των ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

Ἄντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδησις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων των, ξαφνικὰ ἓνα πρωὶ ἓνα τρομερὸ μῆνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι Ἑλληνας στρατιῶτες, μὲ τὴ βοήθεια ὄσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἄλλὰ κι οἱ στρατιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαζαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὕρισκόταν στὸ σπίτι των κι ἔτρεζαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατὸ, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὲς ὀμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦσαν οἱ παπάδες, κρατῶντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθησαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοποῦλες ὀπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μαννούλα, τὴν εὐχὴ σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

των, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα των, ποὺ τὶς ἐφύλαχαν στὰ βάρη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια των ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη των εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ἐξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχὴ, ἀνοίξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά των.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!.. Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερά στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καὶ, μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

—“Αχ! γιατί να μην έχω κι εγώ τα νιάτα σας να έλθω μαζί σας, έμουρμούρισε με παράπονο.

—Ξέρετε ποία είναι ή τιμωρία για τούς πολίτες, άνδρες και γυναίκες, που κτυπούν τò γερμανικό στρατό; έρώτησε τις αϊχμάλωτες ó Γερμανός διοικητής.

“Ένας Γερμανός στρατιώτης έκανε τò διερμηνέα.

— Τήν ξέρομε. Είναι ó θάνατος. ‘Απάντησε με σταθερή φωνή ή ‘Αρετή για λογαριασμό και τής αδελφής της.

— Γιατί δέν έσεβασθήκατε τούς κανόνες του πολέμου; Μόνον τακτικός στρατός έχει τò δικαίωμα να πολεμάη τακτικό στρατό.

Ο— Γιατί δέν έσεβασθήκατε έσεεις τήν ‘Ελλάδα και τήν Κρήτη; Ποία άφορμή σάς έδώσαμε, που ήλθατε να μās ύποδουλώσετε; ‘Ηταν ή πληρωμένη άπάντησις τής υπερήφανης ‘Ελληνοπούλας.

‘Ο Γερμανός έγινε μαυροκόκκινος από τò θυμό του. Κάτι έμουρμούρισε και διέταξε να τις κλείσουν στο ύπόγειο του προσωρινού διοικητηρίου. Ο

—“Έπρεπε να τις τουφεκίσω άμέσως, είπε στους άξιωματικούς του, που παρεστέκοντο στη σκηνή ακίνητοι σαν άγάλματα. Μά τί να τούς κάμω. Μοϋ ήλθε διαταγή από τò Βερολίνο να στείλω εκεί όσες Κρητικοπούλες ένοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορά αντιμετωπίσαμε και γυναίκες να μās πολεμοϋν με τόσο πείσμα. Φαίνεται πώς θέλει να τις γνωρίση ó ίδιος ó Χίτλερ.

Στά ψυχρά πρόσωπα των άξιωματικών έζωγραφίστηκε μελαγχολική έκφρασι. « Πώς θα κρατήσωμε ύποδουλωμένη μία χώρα, όπου κι οι γυναίκες μās πολεμοϋν παλληκαρίσια! »

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

16. Η ΣΗΜΑΙΑ

Λ Πάντα κι όπου σ' αντικρύζω
μέ λαχτάρα σταματώ
και περήφανα δακρύζω,
ταπεινά σε χαιρετώ.

Δόξα άθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
και μαζί σου φτερουγίζει
της πατρίδος ή ψυχή.

"Όταν ξάφνου σε χαϊδέυη
τ' άγεράκι τ' άλαφρό,
μοιάζεις κύμα, που σαλεύει
μέ χιονόλευκον άφρό. Α

Κι ό Σταυρός, που λαμπυρίζει
στην ψηλή σου κορυφή,
είν' ό φάρος που φωτίζει
μιάν έλπίδα μας κρυφή.

● Σε θωρῶ κι αναθαρρεύω
και τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σαν άγία σε λατρεύω,
σά μητέρα σ' άγαπῶ.

Κι' άπ' τὰ στήθη μου άνεβαίνει
μιά χαρούμενη φωνή:
Νά είσαι πάντα δοξασμένη,
ᾧ Σημαία γαλανή! Ο

«Τὰ πρώτα βήματα»

Ίωάννης Πολέμης

17. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἢ Μεσόγειος καὶ μετὰ τῆ Μεσόγειοι τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιαλίας μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στίς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, πού καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδελφοῦλα ντύνεται καὶ στολιζέται τὰ γιορτινά της, ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, πού γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὀλοστρόγγυλο, καθαρὸ, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλῃς Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια! Ἀνοιξίς! Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἴδια δένδρα, πού ἔδωσαν τὸν ἥσκιο των, κάποτε στὰ μικρὰ παιδιά, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλληκαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγούδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγούτα θὰ παίξουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ βαποριοῦ, πού αὐλακώνει μὲ ὄρμη τὴ θάλασσα, πού λές καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμένοι, νά τους, σὰν τὰ περιστέρια ὀλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατάστρωμα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιὰ τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

○ Ἀ Νά καὶ ὁ ἥλιος, πού μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὠραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νά ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὀλοξάστερος, νά ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά νά τὰ μαντήλια, πού στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ των τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό. ○

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, πού ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφές τὸ ἀνδρειωμένο κορμί της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογέλο της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὀλόθερμη ἀγκαλιά της. Α

Τί ὤρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! Ὅταν ἡ ἀγκυρα ἐπόντισε στὰ ἤρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἔνα βροντερὸ « Ζήτω ἡ Πατρίδα! » ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἕναν παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριον ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἐσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά των.

Εὐλόγημένος ἄς εἶναι ὁ ἐρχομὸς των! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σακ-

κάκι και στο κεφάλι τὸ ἀρματωλικὸ φέσι και ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, πού γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι και γεμάτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ και πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριο ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν και νὰ σβήσουν τὴ δίψα των στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα και ὀλόδροσα νερά.

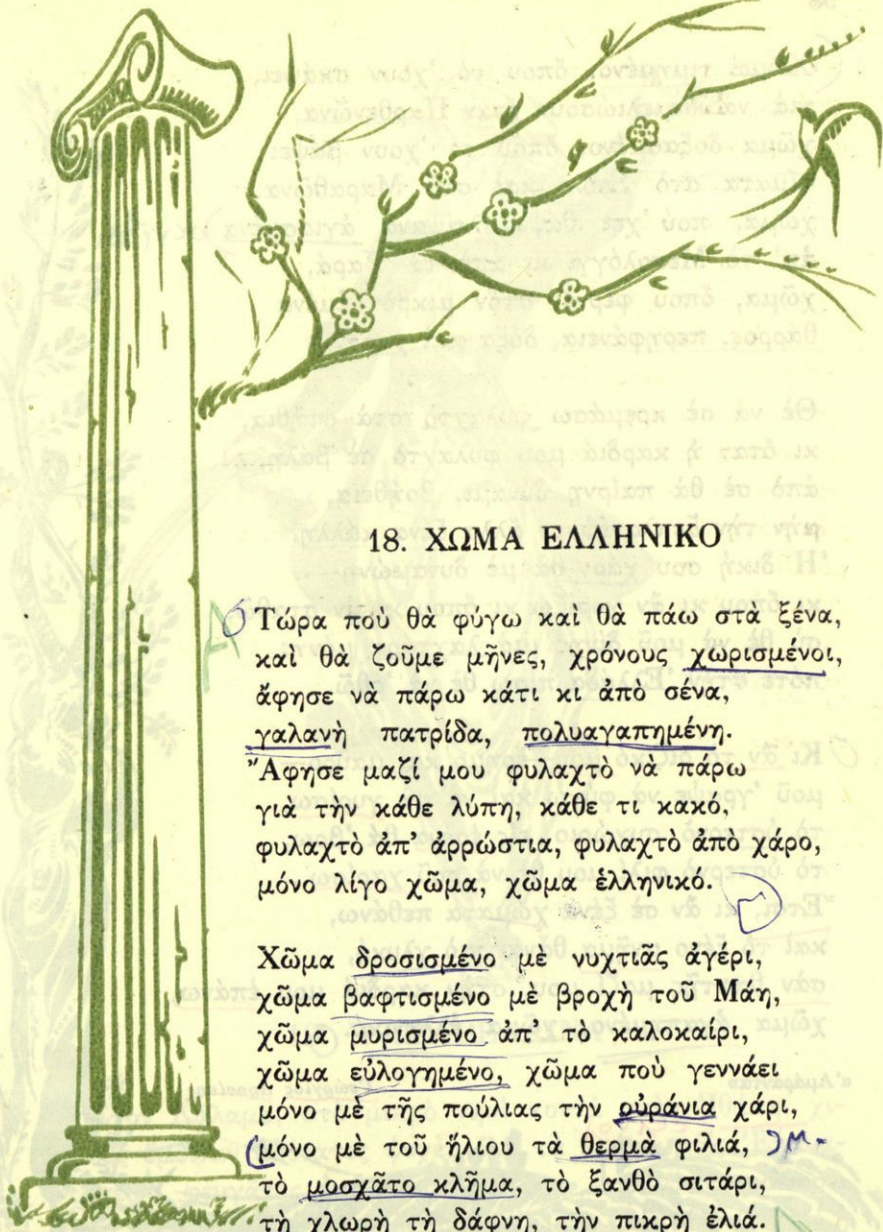
Αἱ Ἀθηναὶ ἀνοιξαν τὴν ἀγκαλιὰ των στοὺς νοσταλγούς και ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἱεροτελεστίας και τοῦ ἔθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμόνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ παραβάνι τῶν νοσταλγῶν ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια και σὲ σταθμούς, εὑρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὲς πολιτεῖες και στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους και τοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπανόδου και τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν «Ἑλλ.ν. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Μιχαὴλ Ροδᾶς

18. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

○ Τώρα πού θά φύγω και θά πάω στά ξένα,
και θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νά πάρω κάτι κι ἀπό σένα,
γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη.
"Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νά πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσιμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
(μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,)Μ-
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἀγιασμένα) α. γ.
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θεὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρῃ δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.

Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θεὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θεὲ νὰ 'ρθῶ.

Ο Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
 μοῦ 'γραφε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὑστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρω,
 τὸ ὑστερνὸ φιλί μου θεὲ νὰ σοῦ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό. Ο

α' Ἀμάραντα»

Γεώργιος Δροσίνης

— = Σελυνη.

19. Η ΤΖΑΒΕΛΑΙΝΑ

Στον Κάλαμο, στο μικρό νησί κοντά στην Ίθάκη, χιλιάδες έμειναν αδύνατες ψυχές όλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, φευγάτες ἀπὸ τὰ σπίτια των, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζί με ἄλλες Σουλιώτισσες ἐζοῦσε, ποιά; Ἡ Δέσπω ἢ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναῖκα, ἡ θαυμαστὴ ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἄλῃ - πασαῖ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὅμως ἄλλος ἐγένετο πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πὶὸ μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ Ἐπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ἀδελφία των· μαζὶ των ἦσαν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γυιοί, ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μία ἡμέρα ξαφνικὰ ἐφθασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἰ-
δησις, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης ἐσκο-
τώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, κι ἡ Δέσπω συντροφιά των, ἄρχισαν τὸ κλάμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλιотράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθὴ ἐτινάχθηκε, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά κι ἐσφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάματα! εἶπε προστακτικὰ ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκω-
θῆτε τώρα νὰ βάψωμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἀμαρτία, κι ὁ Θεὸς
μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργισθῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ ἐσηκώθηκαν μία μία κι ἄρχισαν νὰ κοι-
τᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία
κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαστεναῖζουσι πικρά.

Μὰ ξαφνικὰ, κι ἐκεῖ πού καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ
βάψιμο, φθάνει ἄλλη πρόσχαρη εἰδησις, πὼς ὄχι, ἦταν ψέμα,
δὲ σκοιώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπου-
λα. Κάποιος ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνον.

Καὶ φαντάζεται κανένας τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύ-
πη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι Σου, Χριστέ, πού μοῦ τοὺς ἐφύλα-
ξες... μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους... Α

«Ἱστορικὴ Ἀνθολογία»

Γιάννης Βλαχογιάννης

20. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Ο ξφφρεί) Α Σέ γνωρίζω από την κόψι
του σπαθιοῦ τήν τρομερή,
σε γνωρίζω από τήν ὄψι,
πού με βία μετράει τή γῆ.

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νά σοῦ πῆ.

Αξφφρεί, Ο

"Αργεῖε νᾶλθη ἐκεῖνη ἡ 'μέρα,
 καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλά,
 γιὰτὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα,
 καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχῆς! Παρηγορία
 μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα
 καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
 φιλελεύθερη λαλιά,
 ἓνα ἐκτύπαι τ' ἄλλο χέρι
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε; ᾶ! πότε βγάνω
 τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τ' ἐρμιές;
 Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
 κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
 μέσ' τὰ κλάματα θολὸ
 καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔσταζ' αἷμα,
 πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα
 ξέρω ὅτι ἔβγαίνες κρυφά,
 νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα μὲ γ
 ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχή τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἐξανάλθες μοναχή·
 δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
 εἰάν ἡ χρεία τὲς κουρταλῆ. A

Ο Α' Ἄλλος σοῦ ἐκλαψε εἰς τὰ στήθια,
 ἀλλ' ἀνάσασι καμμιά·
 ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
 καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

"Ἄλλοι, ὦιμέ! στή συφορά σου,
 ὅπου ἐχαίροντο πολύ,
 σῦρε νά 'βρης τὰ παιδιὰ σου,
 σῦρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

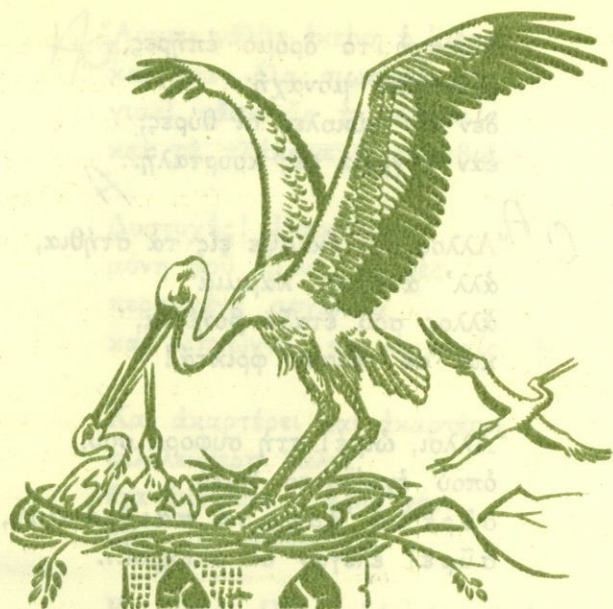
Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου με ὀρμή,
 πὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή. Ο

'Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά! A

«Ἄπαντα»

Διονύσιος Σολωμός η' ἡρ.

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! Άκούσθηκε στην άκρη
στη δουλειά των του χωριού ή σαλπιγγούλα του αγροτι-
κού διανομέως.

‘Ο κύρ - Βασίλης είναι το κινητό ταχυδρομείο δέκα χω-
ριών. Παίρνει τὰ γράμματα, πού έρχονται στο ταχυδρομείο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας του δήμου, τὰ βάζει στην πέτσινη
σάκκα του και με τὸ ραβδί του για σύντροφο και βοηθὸ ξε-
κινᾷ για τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
και παίρνει γράμματα για ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Πουθενά δεν κάθεται· πάντοτε είναι βιαστικός, για να προφθάνη. Δουλεύει, ήμπορεί να ειπῆ κανείς, σάν τὸ χρονόμετρο ρολοί. Είναι πάντοτε ὑγιής, λέτε κι ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας με τὴν ἀρρώστια. Γνωρίζει με τὰ ὀνόματά των ὅλους καὶ εἶναι φίλος ὅλων.

Ἄλλὰ τώρα, πού εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἴταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανοὺς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με ἀγωνία — καλή του ὥρα! —, για νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά των καὶ νὰ στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά των.

Στὰ Λουσικὰ ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων· καὶ ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λέει σάν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δὲν ξέρουν καὶ ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λέει « ὄχι » ποτέ του· πάντα « ναι » καὶ με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει, σκέψι ἄλλη δὲν ἔχει, παρὰ νὰ ειπῆ στὸ χαρτί καθαρά καὶ ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, πού ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶν καθισμένος στὸ γραφεῖό του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἱκανοποίησι· προσέφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῆ.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νιόπαντρη, ἔγραφε στὸν ἄνδρα τῆς, πού εἶναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

Ὁ Ἐχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, πού εἴμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι τῆς καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σέ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἴταλοὺς.

Ἡ σαλιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ σύστασι καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή ἐφάνηκε, ὅτι κάτι ἐξέχασε

κι ήθελε νά τὸ προσθέσῃ. Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἕναν κλώνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας. *A*

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπὴ, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστειλε τὴν ἰδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κύρ Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἔκαλημέρισε ὄλους καὶ ὄλες. Ἄνοιξε τὴ σάκκα του, ἔμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, πού ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

Ἄλλαξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἔξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

"Αρχισε τότε ο μικρός γραμματικός να διαβάζει ένα-ένα τα γράμματα. Οι χωριανοί του δεν είχαν μεταξύ των μυστικά. "Ίδιες είχαν τις σκέψεις, ίδιες και άπαράλλακτες είχαν τις χαρές και τις λαχτάρες.

Όταν έφθανε σε κάθε γράμμα στη συνηθισμένη φράση: «Πες χαιρετίσματα σε όλους, τον μπαρμπα-Γιώτη, τη θεία Βασιλική, την Ντίνα... τόν... τήν... τήν...», τα δάκρυα έπλημμύριζαν τα μάτια όλων εκείνων, που άκουαν το όνομά των. "Εκλαιαν παραπονεμένοι και όσοι δεν άκουαν. "Εκλαιαν άκόμη από χαρά και εκείνοι, που έλάβαιναν την πολύτιμη έπιστολή.

Το γράμμα του Γιάννη Σωστούς 6 μήνες ο Γιάννης Δήμου σκυμμένος επάνω στο μικρό τραπέζι γράφει και διαβάζει γράμματα. Το σχολείο του χωριού δεν έλειτούργησε, όπως όλα τα σχολεία του Κράτους. Αυτός όμως δεν έμεινε άργός. Στέλνει καημούς και χαρές, διαβάζει λαχτάρες και πόθους.

Στους 6 μήνες έτελείωσε ο πόλεμος· τα παλληκάρια έγύρισαν στο χωριό. Τα σπίτια άνοιξαν, άλλ' έλειπαν οι χαρές. Ο βραχνάς των κατακτητητών έβάραινε τα στήθη των Έλλήνων.

Ήλθε όμως κάποτε η εύλογη μένη έλευθερία και το χωριό ανέπνευσε, όπως όλη η Έλλάς. Μαζί της άνοιξαν και οι θύρες της 'Αμερικής κι άρχισαν να έρχονται τα πρώτα μηνύματα από τους ξενιτεμένους. Και τα γράμματα άκούθησαν δέματα και δολλάρια.

Οί γυμνοί εντύπηκαν και οί ζυπόλητοι έποδέθηκαν. Κι ο Γιάννης Δήμου, έφηβος πιά, γράφει κάθε ήμέρα για

δους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὡς ἐπίσημος γραμματικός τοῦ χωριοῦ.

Ἐνα πρωὶ παρέδωσε στὸν κύρ Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, πού ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπαραξελεύθηκε· δὲν εἶχε κανέναν ἐκεῖ, οὔτε συγγενῆ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἔπάνω ἦταν μία ἐπιστολή σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε:

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχές καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾶς, γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικά τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσιικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, πού ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε! Ἐκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

— Ἄ, τὸ καλὸ παιδί! Ἄ, τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες!

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

Λουσικά για τή συνηθισμένη διανομή τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ' ἦταν ἀγνώριστος, σωστός Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουρη φορεσιά καὶ τὰ ὑψηλά ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαμερισματάκια, τὸ καινούριο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

⊖ Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσιμένος λέγοντας:

— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γερο-κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά. ⊕

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ πού ἐμοίραζε τὰ γράμματα σέ ἄλλα χωριά, ποῦ ἤρε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— Ἀμή, τί νομίζετε! Ἐχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὄχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ' ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

22. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωριζόμαστε από άνηλικα παιδιά
μέ τὸ μικρό του τ' ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλο κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά.
Ξέρει καθένας στ' ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.”

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ' ὄλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὄλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπὸ χαρά καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὄλοι θλιβεροί· κι ἀπ' τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ γιορτῆ, καθημερινή,
θαύρῃ στρωμένο καναπέ, θαύρῃ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἐγνοίες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικρούς,
μέσ' στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

23. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν η χαρά τῶν παιδιῶν ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορὰ θὰ ἐμοίραζαν γάλα, ποὺ εἶχεν ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτὸ γίνεαι εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα ἐβραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἄλλοῦ ἐλειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνῃ ἡ διανομὴ. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πληγούρι μόλις τὰ εἶχεν συγκρατήσῃ ὡς τώρα στὴ ζωὴ. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῆ. Τὸ γάλα ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς υγείας.

Σ' ένα συνοικιακό δημοτικό σχολείο του Πειραιώς ήταν μαθητής κι ο Κωστάκης, παιδί πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ρούχά των, τώρα τελευταῖα ἐσθῆριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες των στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἐπαίρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά των. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψη οὔτε πέντε ἡμέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καημένη ἡ μητέρα ἐπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Α Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξιὸ χέρι καὶ εἶχε πιασθῆ ἀιχμάλωτος. Ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά των, τὸν ἐκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητὸ των. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῆ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ, κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπεν ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρά κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια των. Καὶ τὸ

καθένα ἐκαθόταν σ' ἓνα θρανίο καὶ τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνοῦσε μπροστά ἀπὸ τῆ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθησε σὲ μιὰ γωνιὰ κι ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μιὰ στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά των κι αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτεύσῃ πὼς θὰ τὴν ἐξεγελοῦσε, γιὰτὶ ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητῆς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη ἐκράτησε μιὰ ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρά θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῆ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθήσῃς νὰ τὸ πιῆς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ἐξανακάθησε καὶ ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν ἤμπόρεσε νὰ κρατηθῆ. Ἐγνώριζε πολὺ καλά τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθυντριάς καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἐκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ των, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς των νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα των.

Και οι ίδιοι οι γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρά γιὰ τὰ παιδιά των. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

⊙ — Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγκίνησι, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγώ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἢ ἰδίᾳ. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. ⊙

⊙ Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα πού ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλά κρυμμένο. ⊙

Γεώργιος Ν. Καλαμιτιανός

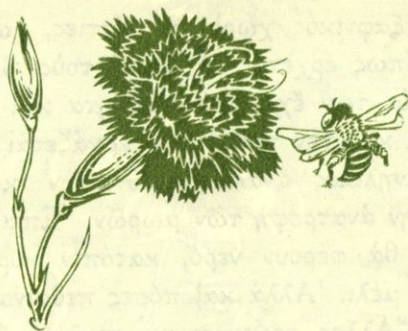

24. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

Αό Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη,
ανοιώθω στά στήθη μου γλυκειά κι άτέλειωτη χαρά,
κι όταν τό χέρι μου κρυφά τόν όβολό του δίνω,
γιατί νομίζω πώς πετώ μ' άγγελικά φτερά; 0
— Παιδί μου, κάθε άνθρωπος, όπου στον κόσμο μένει,
άπ' τή στιγμή, πού έρχεται στή γή νά γεννηθῆ,
ώς τή στιγμή τήν ύστερη, πού φεύγει και πεθαίνει,
έχει ένα φύλακ' άγγελο, πού τόν ακολουθεϊ.
Και κάθε πρᾶξι του καλή ο άγγελος τήν κρίνει
και γελαστός, χαρούμενος σκύβει και τόν φιλεϊ,
κι όση χαρά έχει ο άγγελος, τόση χαρά του δίνει
μ' εκείνο τό γλυκύτατο κι άγγελικό φιλι.
Γι' αυτό και σύ νά χρεωστής μεγάλη εύγνωμοσύνη,
εύγνωμοσύνη στους φτωχούς θερμή και περισσή,
πού πάντα γίνοντ' άφορμή, με τήν έλεημοσύνη,
νά χαίρεται ο άγγελος, νά χαίρεσαι και σύ. **A**

Ίωάννης Πολέμης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Έργατιδες Είδατε ποτέ σας κυψέλη με μέλισσες ; Άκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο των ; Τίς εἶδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες ; Έδοκιμάσατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των, ποῦ εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο ; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες ; Μάλιστα, γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων !

Πρῶι - πρῶι οἱ ἐργάτιδες, 80 — 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆ γῦρι νὰ κάμουν τίς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριές ἀκόμη, μὲ πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνον ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστιες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πειρὰ των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν μωρῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολύπειρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος ! Ἄλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολυτίμα προϊόντα των.

Ἡ κυψέλη, οἱ κηρήθρες κ.λ.π. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, πού μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἔμποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, πού θὰ τὴν ἐξήλευε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδή ἔξω τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου πτερὰ, ξυλαράκια, χρώματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζούφια. Ἀνθρώπινο σπι-

τι ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ !

Ἄν τύχη καὶ δὲν τοὺς φανῆ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἓνα παχὺ στῶμα ἀπὸ κερὶ, πού θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλίσθουν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, πού ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, πού θὰ διαμεῖνουν.

Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαμε τίποτε; Ἄ, ναί· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν!

Ὅλες οἱ πράξεις των σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία των, τὴν πατρίδα των. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

Ἄν π.χ. κανένα ξένο ζῷο, ποντικὸς, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσιῆς εἶναι μεγάλες, ὁ παρειακτὸς ὅπωςδήποτε θὰ φονευθῆ. Ἄλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν ἤμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστιες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του!

Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρομε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνικάνους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ—ποιὸς ξέρει μὲ πόση λύπη των!—δὲν τρέφουν αἴσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά των. Ἔτσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῆ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῆ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους των, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποῦ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῆ μία μέλισ-

σα από έντομο ἢ τὴν ἀπειλῇ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδικὸν τῶν κίνδυνον, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσιά τῆς δικῆς τῶν ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τῶν.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύη. "Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν τῶν, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος τῶν· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τῶν μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; "Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

"Ὅλοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξὺ τῶν στίς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλεγράφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος. Ἄλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, πού οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως πού εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό τῶν τηλεγράφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ Βασίλισσα Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκείνη τὴν παλιὰ ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἢ γυναῖκα, μία μόνο, ἢ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει «μάννα», ἢ ἐπιστήμη «βασίλισσα».

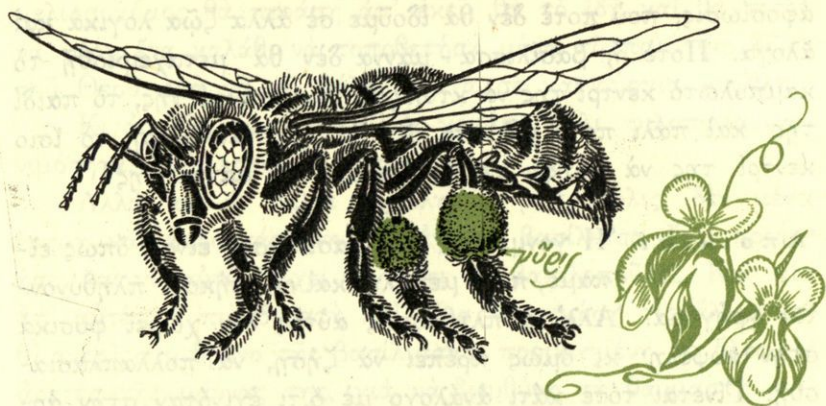
Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἀνοιξι μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, πού τὰ ἐγέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, πού ξέρει τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴ βασίλισσα τὸ μελίσι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζῆσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιό ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοὶ των εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, πού χάνουν τὴ μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δεῖξουν τὴν ἀγάπη των.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἐνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαὸ του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δεῖχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρτε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὕστερα ἀπὸ ὧρες, τῆς γίνεταί ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ «ζήτω» δὲν ἀκούονται,

πού, ἂν ἤξεραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τ' ἀκού-
αμε κι αὐτά.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὄλη τὴν ἄνεσί της στὶς κηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφή καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κεραεῖες
των, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνῃ τὸ γάλα του!

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῆ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἂν μπῆ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ,
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτώμά της.
Στὴν κοινωνία τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε
συνωμότες οὔτε προδότες.

Ἄλλὰ κι ἂν εἶναι τελείως ἄγονη πιά καὶ ἄχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μίᾳ τρυφερῇ ἀγάπῃ καὶ

ἀφοσίωσις, πού ποτέ δὲν θὰ ἰδοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα λογικά καὶ ἄλογα. Ποτέ ἡ βασίλισσα - μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῆ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπήκόο της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτέ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποιοῦσῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της!

Ἀποικίαι Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἴπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπήκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἄλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικά στὴν κυψέλη· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῆ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγίνεταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

Ἄλλὰ ποία διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὀδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ εὔρῃ νέα. Κι αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἓνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασίλισσα, πού δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθήσῃ σ' ἓνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῆ. Γύρω της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἓνας ὄγκος κρεμασμένος, πού μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχη καὶ δὲν ἰδῆ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὔρῃ καμμιά κουφέλα ἢ καμμιά σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. Ἄλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θά περάση ἀπ' ἐκεῖ, θά τὸ ἰδῆ καὶ θά τρέξῃ
 νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο
 τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γο-
 νιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἄλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει
 ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνο-
 ῆσει καὶ γι' αὐτό. Ἔχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μία
 ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θά νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ
 θ' ἀνεβῆ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς
 ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοι-
 νωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

26. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαός Εύρέθηκα κάποτε σ’ ένα ευτυχισμένο λαό. ‘Ο λαός αυτός ήταν χαριτωμένος, ήμερος, αγαθός, ειρηνικός. Έχαιρόταν τον ήλιο, τον άερα, τις όμορφιές της φύσεως, χωρίς τίποτε να του λείπη, χωρίς τίποτε να γυρεύη.

‘Ο κόσμος ήταν πλασμένος γι’ αυτόν όσο πιά τέλεια ήμποροῦσε. Καί δέν είχε κανένα παράπονο μέ τὸ Θεό, πού τὸν ἐπλασε, καμμία βαρυγνωμιά γιά τοὺς νόμους, πού τὸν κυβερνοῦν. “Ὅλα τριγύρω του ἦσαν τέλεια, ώραῖα, ἀγαθὰ· καί μέσα του ἐβασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

‘Ο λαός αυτός δέν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἱματοχυσίες. Ἡ ὁμόνοια καί ἡ ἀγάπη ἐβασίλευε στήν πολιτεία του. Ποτέ στή ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δέν ἔτυχε ὁ ἕνας νὰ κλέψη τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦσαν κοινὰ γιά ὅλους.

Πλούσιοι καί πτωχοὶ δέν εἶχαν σταθῆ ποτέ στό λαό αὐτό. “Ὅλοι μαζί ἦσαν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζί πτωχοὶ !” Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἕνας, εἶχε καί ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφή ὁ ἕνας, εἶχε καί ὁ ἄλλος. Καί πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἐπεφτε ἐπάνω

των, κανένας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχησμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦσαν ὅλοι εὐτυχησμένοι. Δὲν εἶχε κανένας παράπονο.

Ὁ βασιλιάς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. Ἐνα βασιλιά ξένον ἀπὸ τὴ γενιά του. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιά του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιάς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾶ ἓνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του ἓνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. Ἄλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο· «ἐμπρός» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρός... «πίσω»; πίσω...

Ἐτραβοῦσε ἐμπρός ὁ βασιλιάς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Ἐστεκόταν νὰ ξεκουρασθῆ; Ὁ λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρια. Ἦταν ἓνας βασιλιάς, πὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοί εἶναι; Εὐρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἓνα λαὸ καὶ ἓνα βασιλιά. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιος ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβροσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸν « Νουμάς »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Παῦλος Νιρβάνας

27. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος μ' ὄλη του τῆ χάρι
κι ἀπὸ λάμψι τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μέσ' στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζη.

Ἐδῶ κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζη,
ἐν ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
μὲ τὸ πλατὺ ρουθούνι νὰ καπνίζη.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τῆ γῆ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεῦει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γροικᾶς στῆ χαραυγῆ,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

« Ποιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

28. Η ΑΡΓΩ

Οί καλεσμένοι Ἦταν μία Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου. Ὁραία ἡμέρα. Ὁ καπετάν Μαλάμος ἐβάπτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμάτο δοκάρια, κατάρτια, μαδέρια—χονδρὲς σανίδες—πελεκουδία, ροκανίδια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὁμορφοβαμμένα καὶ ἔτοιμα ἰστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε λογῆς ἰστιοφόρων. Οἱ ἀπλοῖ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες τοῦ ναυτόκοσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα ἔτοιμα πλεούμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοὶ.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι ἐγύριζαν στὰ ἔτοιμα πλεούμενα. Ἐπηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ἐψηλαφοῦσαν οἱ ἄνδρες, τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ὠμιλοῦσαν πολλὲς φορές σὰ νὰ ἦσαν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία των, ἐλογάριαζαν τὴ γρηγοράδα των, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τι.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετάν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σχάρα μὲ τὴν πλῶρη σπαθωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρῦμνη, ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαζη ἡ θάλασσα

ἄστραπτε κι ἐπαιγνίδιζε κι ἔφθανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στά πόδια του, τὸ ἔρράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἐκελα-
δοῦσε μυστικά κι ἐμπιστεμένα :

— Ἐλα, ἔλα νὰ σ' ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί κά-
θεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή ; Ντροπή σου ! Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. Ἐβγα νὰ πα-
λέψης μὲ τὸ κῦμα. Ὁρμησε στηθᾶτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν
ἄνεμο. Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ
δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγούδι τοῦ ναύτη, καύχη-
μα τοῦ καπετάνιου. Ἐλα χρυσό μου, ἔλα !

Τὰ βαπτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στά μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο των ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία.
Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἐλάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς τὴν
ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Α Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ἠσυχία. Ὁ ἱε-
ρεὺς ντυμένος στ' ἄμφιά του ἔφαλε μὲ κατάνυξι τὸν ἁγια-
σμό κι ἔρράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἰστιοφόρο, τὸ ὅποιο ἡ
καπετάνισσα ὠνόμασε « Ἀργώ ». Ἐπειτα ἐδιάβασε τὴν εὐχή
στὸ πλεούμενο : « Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον
τοῦτο, τὴν « Ἀργώ »· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγα-
θόν... ». **Α**

Ο Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρῃ, καπετὰν
Μαλάμο ! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερεὺς.

— Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχῆθηκε καὶ ὁ ναυτό-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ. **Ο**

— Εὐχαριστοῦμε ! Ἀπήντησαν μ' ἓνα στόμα καπετάνιος
καὶ καπετάνισσα.

Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα... Ἐλύθησαν τὰ σχοινιά, ἐβγήκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «Ἀργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων ἐγλίστρησε στὴ θάλασσα, σὰν πάτια μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

Τὸ πρῶτο ταξίδι Σὲ δύο ἡμέρες ἡ «Ἀργώ» ἔκανε τὸ πρῶτό της ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶι πρῶι στὴν «Ἀργώ», ἐκρέμασε ψηλά στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἁι - Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνημα στὸ πλεύμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ πανιά νὰ ξεκινήσουν.

⊗ Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο ! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλό ! Τοῦ εὐχήθηκαν οἱ συντοπιῖτές του, ποὺ εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνῶντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου ἐπάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικό του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντήλι της :

— Στὸ καλό, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλό ! Ὁ Θεὸς μαζί σας ! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐχαιρέτισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη :

— Δεξιά !...

* Ἄνδρ. Καρκαβίτσα « Λόγια τῆς πλώρης »
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοντοπούλος

29. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Α Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

Β Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προσφάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσιμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὴ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφραρες ὀπίσω πάλι
ἐσὺ, πού μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Παιήματα »

Ἀριστομένης Προβελγγίμος

30. ΠΑΤΡΙΔΑ

Α Εένε, πού μόνος κι έρημος σέ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός είν' ό τόπος σου και ποιά πατρίδα έχεις;

— Στ' άγαπημένο μου χωριό πάντα χαρές και γέλια·
στ' άλώνια τραγουδιών φωνές, ξεφάντωμα στ' άμπέλια,
κι όταν χορεύη ή λεβεντιά τής Πασχαλιάς τή μέρα,
βροντυχτυπάει τό τούμπανο και κελαηδεϊ ή φλογέρα.

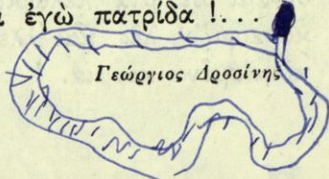
Στή μακρινή πατρίδα μου έχει εύωδιά και χάρι
τό ταπεινότερο δενδρί, τό πιό φτωχό χορτάρι·
στούς κλώνους τής άμυγδαλιάς σμίγουν άνθοι και χιόνια
και φέρνουνε τήν άνοιξι γοργά τά χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων της βουνῶν τά μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες και κλαίει ή κουκουβάγια.
'Η άσημένια θάλασσα μ' άφρους τήν περιζώνει
κι ό ούρανός με τ' άστρα του τή χρυσοστεφανώνει.

Ο Τή μακρινή πατρίδα μου, πριν ή σκλαβιά πλακώση,
τή δόξασε ή παλληκαριά, τήν φώτιζεν ή γνώσι.
Και τώρα από τή μαύρη γῆ, τή γῆ τή ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ή Λευθεριά σάν πρώτα άνδρειωμένη!

— Φθάνει!... Τή χώρα, πού μοῦ λές, τή γνώρισα, τήν είδα!
Τή μακρινή πατρίδα σου έχω κι έγώ πατρίδα!...

'Εφημερίς «'Εστία» 1910

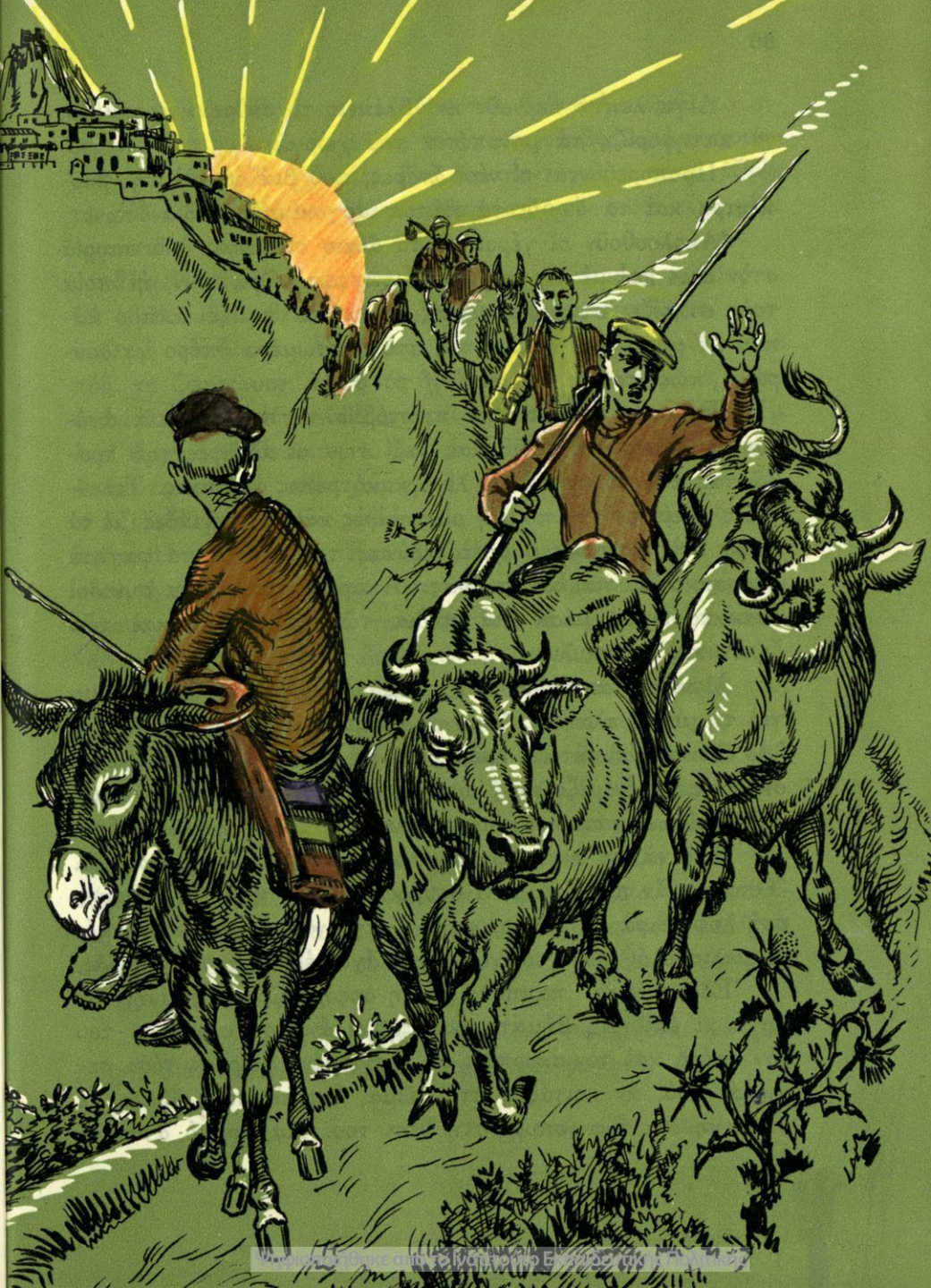
31. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δύο τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύσι.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοουργοί, ὀρτύκια, τραβοῦν βιαστικά κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιά μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερά των τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινωμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριάς καὶ τῆς βαλανιδιάς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιά δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιά της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξαναντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρω ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πῶς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολοὶ τῶν κοκχοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο-σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, πού βιάζονται μὲ τὴ βουκέντρα καὶ τὰ ὀϊ - ὀϊ τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια των.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακκούλι τοῦ σποριοῦ στὸν ὦμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομμένη μαγκούρα των, ἡ ὁποία τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κάπου μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ φορτωμένο σπόρο γαίδουράκι, πὼς πρέπει νὰ ταχύνη τὸ βῆμά του.

Ἔρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγρία μὲ ἀξίνες στὸν ὦμο καὶ μαζί των οἱ ἀδελφές των τραβώντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τὶς λίγο κακότερες κατσίκες. Τελευταῖες κλείνουν τὴν πομπὴ οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες των καὶ μὲ τὰ φαγητὰ σὲ σακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα. Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπισκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὑρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλον τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν. Ὅπου κι ἂν πέση τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω στὴ λοφοσειρὰ ὡς τὶς κορυφές, θ' ἀγναντέψης τὸ σκορπισμένο μελισσολόι τῶν γεωργῶν στὴν ἄγια ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο - παππούς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουχτιάζει ἀπὸ τὸ σακκούλι του τὸν σπόρο καὶ τὸν σκορπάζει στ' ὠργωμένο χωράφι τόσο τεχνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ ὑπομονὴ ἓνα ἓνα σπυρὶ στὴ θέσι του. Παρέχει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιο βαθιά ήμπορεί, το σιδερένιο αλέτρι, που το βάρος του κάνει τα βόδια ν' άγκομαχούν. Σ' έν' άλλο χωράφι ένα δεκαπεντάχρονο παιδί έξεψε τα βόδια στη σβάρνα, για να σβαρνίση όσον τόπο είχε χθές όργώσει ό πατέρας του.

Έκει στις λοφοπλαγιές δέ μπορει να περάση ή σβάρνα. Οί σβώλοι θα σπάσουν και οί αυλακιές θα ίσοπεδωθούν μόνον με το ξινάρι. Γυναίκες και παιδιά ακολουθούν κατά πόδι το ζευγάρι γι' αυτή τή δουλειά. Και είναι ακόμη τόσα άνώμαλα μέρη, όπου δέ μπορει να περάση το αλέτρι. Κι εκεί άρχισε να δουλεύη το ξινάρι. Ούτε σπιθαμή δέ θα μείνη άσπαρτη από το κάθε χωράφι.

"Ολοι εργάζονται άδιάκοπα, λές και συναγωνίζονται ποίος θα προσπεράση. Και είναι ή μόνη εργασία του χωραφιού, ή όποια δέ σηκώνει τραγούδι. Το αλέτρι και το ξινάρι θέλουν για λογαριασμό των όλη τήν άντοχή των πνευμόνων. Μά του καθενός δουλευτή ή ψυχή προσεύχεται σιωπηλά στον πανάγαθο Πατέρα να εύλογήση τους κόπους του.

Α"Ολοι εργάζονται. Και μόνον οί πέτσινες κούνιες των μωρών κρέμονται ή κάθε μία από το κλαδι κάποιου δένδρου. Αλλά μωρά κοιμούνται τον άγγελικό των ύπνο. Αλλά έξύπνησαν κι απλώνουν τα χεράκια των να πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ή κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, που πετάει λίγο επάνω από το κεφαλάκι των. Κάποια θεία φώτισις έχει κάμει κι αυτά τόσο καλόβολα, λές και νιώθουν πόσο πολύτιμες είναι οί στιγμές για τήν άξια δουλεύτρα, τή μητέρα των.

Και το πανηγύρι των χωραφιών συνεχίζεται με μία μικρή διακοπή για το μεσημεριάτικο φαγητό, ώσπου να σκοτεινιάση.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

32. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ὁ σίτος καὶ ἡ καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῆ μου, εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἀνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντωσαν τὰ αὐτάκια των. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὠραῖα πράγματα γνωρίζει ὁ δάσκαλός των ! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω. Ἐνα πρωινὸ, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγα στὸ χωράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβοήθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἀδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθησα στὴν ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὠραία ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀεράκι τῆς ἔφερεν ἕως ἐμὲ μία γλυκύτατὴ φωνή :

— Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά, ἀριστερά νὰ ἰδῶ ποιὸς μου ὠμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα !

Ἄλλὰ ἡ φωνὴ ἐξηκολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκειά :

—“Ὅλοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ ἐδώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς Ἐλευσῖνος Τριπτόλεμον. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἄλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπὸ. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου — καὶ ποιὸς δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέλφια του ;—καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες !

Πολὺ ἐπαραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐσκέφθηκα, νὰ ὀμιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτὸ, μπορῶ νὰ ὀμιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα ὅλα, ὅλα ὀμιλοῦν ἀλλὰ ὀμιλοῦν μόνο στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδὴ τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά των, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ ἐσὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ ἐβοτάνιζες πρωτότερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ ἐκολάκευσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου, πού μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

A—Εἶμαι πολὺ εὐτυχησμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, πού ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ὁ καλὸς γεωργός, πρὶν σπείρῃ τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρον τοὺς γερούς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρίσῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστιας. Ὁργώνει δύο φορές τουλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ «πειταχτά», δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούχτα του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιὰτι πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά, αὐλακιά, «κατὰ γραμμὰς», ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου εὐρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηνε, θὰ μὲ ἐπνιγαν καὶ θὰ ἐπέθαινα ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : Ὁ καλὸς γεωργός δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ καὶ ὁ Θεός. Μοῦ δίνει καὶ αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω άκμαίο και καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπόν μὲ χωνευμένη κόπρo και μὲ λιπάσματα, μὲ φωσφορικό λίπασμα στο ὄργανο και μὲ νίτρο στο ἀδελφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τις ἀποθηῆκές του σιτάρι και ἡ οἰκογένειά του θά χορτάση ψωμί. Ἡ νοικοκυρά θά κάμη πλούσια τὰ πρόσφορα για τὴν ἐκκλησία και ὁ ἱερεὺς θά τελέση μὲ τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. "Ὅσο περισσεύω θά μὲ πωλήση ὁ καλλιεργητής μου και θά μὲ στείλουν στις πόλεις νὰ φᾶνε ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὠραῖο, φθηνὸ και θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του Ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. Ἄγαπᾷ σὰν ἐμένα και τὰ πουλάκια, πού κυνηγοῦν ἀδιάκοπα και ἀλύπητα τοὺς ἐχθροὺς μου, πού εἶναι κι ἐχθροὶ ὄλων τῶν φυτῶν. Κυνηγοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τραυκτικά και τὰ ἐρπετά· πρὸ παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ σύ, μικρὲ μου φίλε, δὲν ἀγαπᾷς τὰ πουλάκια ;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναί» στὸν παράξενο ὁμιλητὴ μου, ὁ σῖτος ἐξηκολούθησε :

— Μὲ τὰ ἔντομα και τὰ ἄλλα βλαβερὰ τοῦ ἀγροῦ και τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῆ μόνος μαζί των. Εἶναι φοβερὸς και ἀκατάβλητος ἐχθρὸς. Πολλαπλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμοὺς και ξεχύνεται στὸν ἀέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκουλήκια του και τις κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει τοὺς ἀγροὺς — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια —, τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα και καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση· μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεύει ἀκόμη και τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρω-

πο με τούς πυρετούς και τις άλλες αρρώστιες που φέρνει.

Θά έρήμωναν τή γῆ, αν δέν έστελνε ο Θεός για βοήθεια τὰ πουλάκια, που έξολοθρεύουν τούς καταστροφεΐς τῶν κόπων τοῦ ανθρώπου και τῆς δικῆς μας και τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια ! Τί χαριτωμένοι καλοί φίλοι !

Μᾶς επισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ο γιατρός τόν άρρωστό του, και μένουν μαζί μας ὄλη τήν ἡμέρα. Μᾶς εξετάζουν ἀπό τήν κορυφή ἔως τή ρίζα, για να ανακαλύψουν τόν επίβουλο ἔχθρο και τόν έξολοθρεύσουν. Και για να τόν κατασκοπεύουν εύκολα, ὥστε να μὴν τὰ ὑποπτεύεται, και για να κάνουν εύχάριστη τήν ἔργασία των, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ο καλός ἔργάτης.

"Αν ἡ ζωῆ τοῦ γεωργοῦ και ἡ δική μας δέν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στήν πρόσχαρη μουσική των. "Έχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ανάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας με μουσικούς τὰ πουλάκια. "Έτσι δέν ζηλεύομε τὰ κέντρα, που ἔχουν οἱ ἄστοι στίς πολιτεῖες, ανάμεσα στὰ πολλά φῶτα και τούς ἄστρους τοίχους, με τις ὀρχῆστρες, τὰ βιολιά και τὰ ραδιόφωνα. . .

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν ἔβοτάνιζες, που ἐπέταξε ἀπό τὰ πόδια σου τραγουδῶντας ἕνας κορυδαλλός. Θά ἐνόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπεμάκρυνε ἀπό τόν ἀγρό

έναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δέν είναι σωστό, παιδί μου. Τό τραγούδι του ἦταν ένας ὕμνος γιά τή νίκη του. Ἐκαθάρισε ἀπό τά σκουλήκια τίς ρίζες μου καί ἀπό τήν σιταρόφειρα τούς βλαστούς μου. Ἔτσι τώρα, πού ἐτοιμάζομαι γιά τήν καρποφορία, θά εἶμαι γεμᾶτο ἀπό ὑγεία, ὥστε νά κάμω καρπερά στάχυα. Τό ἐγνώριζες αὐτό ;

— Ὅχι, ἐψιθύρισα δειλιά.

— Μάθε το λοιπόν καί νά τό εἰπῆς καί στά ἄλλα παιδιά.

Τώρα θά σοῦ εἰπῶ καί γιά έναν ἄλλο φίλο μου, πού μέ προστατεύει στή σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τόν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισή μπουκιά εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλά τί δουλεύτης ! Ὅταν ὀργάνῃ ὁ γεωργός τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιά αὐλακιά. Ὅποιος δέν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιὰτὶ δέν ἔχει τί νά κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολὺπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θά καθάρισῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σφίξει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

— Ὅχι· ἐψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῆς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἄρκετά, μικρέ μου, σὲ ἐκούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ἐέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδέλφια μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἐξαδέλφια μου, τὸ κριθάρι, ἢ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν ; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουσι οἱ δυστυχισμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἄφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδὴ στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιατί χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορὰ!

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνον σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιὰ των, ἴσως γιατί δὲν τὰ ἐδίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία !...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε ἡ φωνή.

Ἐφαινόταν τώρα τελευταῖα ὠργισμένη καὶ πολὺ πι-
κραμένη.

Στ' αὐτιά μου ἐβούζαν οἱ τελευταῖες λέξεις :

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες των ! Τί
ἀχαριστία !

Ἐντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκε-
πτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

33. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μίᾳ ἀπὸ τῆς πιὸ ἀγαπητῆς τροφῆς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στῆς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς ὡς τῆς ἡμέρας μας ἡμεῖς ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὰς χιλιάδες τόννους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς

ὁποίους ἐπληρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὴν εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, πού ἐχρειαζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικοὺς ὀρυζῶνες τῆς Μεσοσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : ἐδιπλασιάσθηκε ἡ κατανάλωσις, γιὰτὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκε ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, πού νὰ γίνεταί καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χῶρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κανεὶς : Πῶς ἐγίνε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

ἌΓιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, πού σχεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιέργειας, καὶ σὲ κλιμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, πού ἔχουν τὸ ρύζι ἔθνικὸ φαγητό, λέγουν πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχη τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, πού ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στὶς «ἀρμύρες» ὅπως τὶς λέγει ὁ λαός. Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ποτίζωνται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλῖμά της εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλια μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλές χιλιάδες στρέμματα «ἀρμύρες», ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ἕως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ὠφείλετο σ' ἓνα πολὺ σοβαρὸ λόγο : στὸν κίνδυνο τῆς ἐλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἕως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἐλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερὸ, γιατί ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορεὺς της, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὀλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἐλονοσία σὲ ὅλο τὸν γύρω πληθυσμὸ ; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλά του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς καὶ ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία των καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ των.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἕλληνοὶ καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, κατῴρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντίντι-ντί-ντί. Αὐτὸ τὸ θαυματοργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἐλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

Ἄφοβα λοιπὸν ἄρχισαν καὶ οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια τῷ ρυζιῷ δοκιμαστικὰ στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴν ἀπόδοσί του, μὲ μεγάλο ζήλο ἔπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι τὸ εἰσόδημά του εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τοῦ σιταριοῦ καὶ κάθε ἄλλου προϊόντος. Κι ἔτσι κάθε χρόνο καὶ νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται ὀρυζῶνες καὶ τὸ ρύζι σήμερα εἶναι ἀπὸ τὶς φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Ἄς κάνουμε τώρα τὴν ἐπίσκεψί μας σὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ γόνιμες ἐλληνικὲς πεδιάδες, ὅπου σήμερα καλλιεργεῖται τὸ ρύζι. Πάμε στὴν πεδιάδα τοῦ Τρινάσου τῆς Λακωνίας, δυτικὰ ἀπὸ τὶς ἐκβολές τοῦ Εὐρώτα, πού ποτίζεται ἀπὸ τὸ Βασιλοπόταμο. Αὕτῃ ἡ πεδιάδα χωρίζεται μὲ τὸν Εὐρώτα ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἐλους καὶ στὴν πραγματικότητα εἶναι μαζί τῆς μία ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς πατρίδος μας, πού διασχίζεται στὴ μέση ἀπὸ τὸν περίφημο ποταμὸ τῆς Λακωνίας.

“Εως πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, πού ὄχι μόνον δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλ’ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφέρειας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἤρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, πού βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μέγας εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιατί διατηροῦσε χειμῶνα, καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ιδρύθηκε ἡ ἑταιρεία «Ἵδραυλικά Ἔργα Τρινάσου», πού ἀπεξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδὴ ἀντλιοστάσιο κι ὀλόκληρο σύστημα χανδακιῶν, πού νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητὰς του, πού τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Ὁ μέγας κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὅμως ἀρρώστια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ’ ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μέγало εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του ἤμποροῦν νὰ ποτίζουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ’ ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοὶ μας πὼς καὶ ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιατί ἄφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο από κάθε άλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τόν άλλοτε σιτοβολώνα σέ ποτιστικόν όρυζώνα.

Τά χανδάκια, άντι νά πηγαίνουν τó νερό πρός τή θάλασσα, τó χύνουν άφθονο στά κτήματα τά σπαρμένα μέ ρύζι. Ή γονιμώτατη γή τοῦ Τρινάσου, πού για κάθε άλλη καλλιέργεια δέν έχρειάζετο άλλο νερό άπ' όσο διατηροῦσε στά σπλάγγνα της και τó πιό ζεστό καλοκαίρι, δέχεται τώρα μέ μεγάλη εύχαρίστησι νά είναι διαρκώς πλημμυρισμένη. Τόσο άχόρταγο είναι τó ρύζι, πού μεγαλώνει τόσο περισσότερο, όσο ψηλότερα στό άνάστημά του άνεβαίνει τó νερό. Κι ó Βασιλοπόταμος πάντα άνεζάντλητος γεμίζει τά χανδάκια και πλημμυρίζει κάθε μέρα τόν όρυζώνα.

Τό θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδόν άποκλειστικά μέ ρύζι είναι πρωτοφανέρωτο στήν πατρίδα μας. Για φαντασθήτε στήν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νά φεύγετε άπό τήν κατάξερη Μάνη, όπου «ψήνει ó ήλιος τó ψωμί», όπως λέγει ó λαός, και ξαφνικά νά εύρίσκεσθε στόν όλοπράσινο κάμπο, τόν πλημμυρισμένο άπό τó άφθονο νερό!

Ή πρώτη σας έντύπωσις θά είναι πώς έδῶ οί άνθρωποι είναι άμφίβιοι. Τόση άφθονία νεροῦ τήν έχομε χαρῆ μόνο σέ κινηματογραφικές ταινίες, πού παρουσιάζουν κάποιες μακρινές χῶρες τόσο διαφορετικές άπό τή διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορές έκαλοτυχίσαμε αὐτές τίς τόσο προνομιοῦχες χῶρες μέ τούς μεγάλους ποταμούς, πού χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στους κάμπους. Και νά τώρα έδῶ κοντά στόν πιό άνυδρο τόπο τῆς πατρίδος μας, στή Μάνη, άφθονο τó νερό μάς χαρίζει έναν όλοπράσινο παράδεισο.

Ή όρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, και μέ όλα τά μηχανικά μέσα, χρειάζεται χιλιάδες έργατικά χέρια. "Ακουσα πώς έφέτος άπασχολοῦσε πεντέμιση χιλιάδες έργάτες, πού οί

περισσότεροι έκαλλιεργούσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό των. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολι Σκάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἔλנוσσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μίαν ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτήριον εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἐμπολιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, πού σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστὲς ἀπὸ ὑγεία καὶ ἱκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος των μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένον κάμψον των καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη των, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

34. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἢ ἱστοπλοῦτα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοικτά ;

Σᾶς θέλγει νὰ σχίξῃ τὴ θάλασσα ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρῃ ὑπερήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρὲς τῆς σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σᾶς λούζει ;

Σᾶς μεθᾶ αὐτὴ ἢ πελαγίσια ἱστιοπλοῦτα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου ;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαζο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος ;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορεῖτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀλμυρὸ ἄρωμά της ;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, πού θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστή ;

Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴ ξαγκιστρωθῆ, μὴ κόψῃ τὴ συρτή, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ ἰδῆτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον γιὰ κάθε ἀντίστασι ;

Καί, ὅσο πού νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτή καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο πού νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα ;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμησις σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτή.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ἰστιοπλοῦτα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα. Πολλὲς φορές ἀπόλαυσα τὶς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλοπρεπῆ συν-

αγρίδα, κι άλλοτε ανασύροντας πανευτυχής χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων και πέντε οκάδων.

‘Αλλά δὲν εἶπα ἀκόμη ποία εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὁποία ψαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξωτὸ ἢ λινοῦ ἀρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρη σὲ σύρμα δυνατὸ, σχεδὸν ἑνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψη τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἕνας χάννος, ἀφοῦ περᾶση τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῆ στὴ μέση καὶ βγῆ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. ‘Αλλ’ ὁ χάννος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὡς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἢ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. ‘Ακόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτή τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαράς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἕως εἴκοσι ὀργυῖες.

2 ΤΟ ΨΑΡΕΜΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

‘Αλλ’ ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τριχυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκειῆς καὶ ἡρεμῆς, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπί κοντὰ σὲ κολπίσκους, γύρω σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

Ἡ συρτή πλέον, λεπτή καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, τὸ ὁποῖο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερὰ γλάρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρείχαλκο. Ψαρεύονται μὲ αὐτὸ τὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῆ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτή. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτή, ἀκίνητῃ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα τῆς καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενον βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τῆ νύκτα, πού γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτή ἀκίνητῃ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα τῆς. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρω στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, πού ἀσημοκοπεῖ, γίνεται ἓνας ὀγκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κάνει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητῃ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, πού φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμὸ, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο, αὐτὸ τὸ φάρευμα, τὸ ὁποῖο γίνεται πάντοτε τῆ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκεῖα μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἔντασί του τῆ μεγάλης τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἀρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας! Καὶ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιο, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν κοπῆ, ὅσο πού νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι! Αὐτοῦ ἢ προσπάθεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἀρμίδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἤμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεῦῃ τὴν ὄρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῆ ἑλαφρὴ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγ-

κίστρι στο στόμα και με ένα κομμάτι σύρμα, πού έκοψε, χωρίς άπ' αυτό να κοπή και τó νήμα τής ζωής του, γιατί γνωρίζει να άπαλλαχθῆ από αυτό. "Άλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια με παλαιά άγκίστρια στο στόμα, γιατί, φαίνεται, στα ψάρια τά παθήματα δέν γίνονται μαθήματα.

Τό άπολαυστικώτερο ψάρευμα με συρτή είναι τó ψάρευμα σε μερικά παράλια τής Έλλάδος, παράλια προνομιοϋχα, από τά όποια τούς θερινούς μήνες περνοϋν σε πυκνότατα στίφη ένα είδος άποδημητικῶν ψαριῶν, τά σαφρίδια.

Τό ψάρευμα αυτό γίνεται με συρταρόλι. Και γίνεται τήν ήμέρα, όποιαδήποτε ώρα κι άν είναι, άρκει να έπιτύχη κανείς τις ήμέρες και τις ώρες, πού περνοϋν τά στίφη τῶν άποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τούς θερινούς μήνες. Με αυτά τά συρταρόλια ήμποροϋν να ψαρεύουν συγχρόνως δύο στήν ἴδια βάρκα από τά δύο άκρα τής πρύμνης.

Τό άπόλαυσα πολλές ήμέρες στο λιμένα τής Ίτέας, τοϋ ωραίου τούτου έπινείου τής Άμφίσης, τó έλκυστικό τούτο ψάρευμα, πού κοντά στα άλλα του χαρίσματα έχει και τούτο τó έξαιρετικό : "Ότι στα άλλα ψαρεύματα τής συρτής ήμπορει να κτυπήση τó ψάρι, ήμπορει και όχι· και πολλές φορές ό ψαράς τής συρτής, άντι για χονδρά ψάρια, έπιστρέφει χωρίς κανένα ψάρι, άφοϋ έχασε τις έλπίδες και τούς κόπους του. Και τότε ένθυμεΐται ένα δίστιχο όχι και τόσο ένθαρρυντικό :

Τοϋ κυνηγοϋ και τοϋ ψαροῦ τó πιάτο

δέκα φορές είναι άδειανό και μιá φορά γεμάτο.

Ψαρεύοντας όμως με τó συρταρόλι τά σαφρίδια δέν διατρέχει ποτέ αυτόν τόν κίνδυνο, άρκει να είναι πέραςμα από στίφη αυτοϋ τοϋ ψαριοϋ. Και τότε δέν προφθάνει να παίρνη έπάνω τή συρτή, να ξαγκιστρώνη τά σαφρίδια και να τή ρί-

χνη πάλι, για να την ανασύρη άμέσως εκ νέου. Γίνεται τότε ένας διαγωνισμός, ποιο να έχη την εύτυχία να αρπάξη το φτερό του γλάρου, το οποίο είναι δεμένο στ' άγκίστρι. Και συνωθούνται και όχλαγωοῦν σαν διαδηλωταί, που έρχονται στα χέρια, και παλαιουν και πηδοῦν και ή θάλασσα άφρίζει σ' όλη αύτή την έκταση, όπου γίνεται ή πάλη τῶν σαφριδιῶν. Σε λίγη ώρα το πανέρι είναι γεμάτο σαφριδια, τὰ όποια άσημοκοποῦν, αλλά και τὰ χέρια του ψαρά μουδιασμένα.

"Έξαφνα κανένα σαφριδι δέν κτυπά ! Έφοβήθηκαν ; Έγιναν δύσπιστα ; Τίποτε άπ' αύτά. Έπέρασε πλέον το στίφος, μεραρχία ήταν, σῶμα στρατοῦ ή στρατιά όλόκληρη. Πολλοί ψαράδες τότε σταματοῦν επί τόπου τὰ κουπιά και αφήνουν τή βάρκα ν' ακολουθήση το ρεύμα, αν βλέπουν ότι υπάρχει ρεύμα. Γιατι το ν' ακολουθοῦν το ρεύμα τ' άποδημητικά ψάρια είναι ό,τι οί οὔριοι άνεμοι διά τ' άποδημητικά πτηνά.

Πολλές φορές βραβεύεται αύτή ή προσδοκία των, γιατι παρουσιάζεται άλλο στίφος, αλλά κι αύτο επίσης περνά.

« Ψαράδικες Ιστορίες »

Έμμανουήλ Λυκούδης

35. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογή Όταν ψάρια μοιάζουν σαν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρώμα των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαριμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβᾶ. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπὰ.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα από χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

Ο σαργός π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σῶνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο ! φωνάζει, μόλις τὸ ἰδῆς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρό. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, πού βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε ! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό !

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Βεκλαμαδόρος : Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι πού εἶναι μεγάλος ἀπατεῶν. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕψος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ ὡς παλληκαράς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαιάζῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι ! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες !

— Καλέ, τί μᾶς λές ; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχι σου, πού παρουνίζει σὰν παλιὰ βελάδα ;

Δὲν βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτὸς ! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σόι, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια ! Ἀπόδειξις, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἐχω γοῦστα λεπτά. Τρώγω ψωμοτύρι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός ;

— Ὅχι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω, θὰ ἰδῆς !

— Τίνος τὰ πουλάξ αὐτά, κύρ σπάρο; Ἐσὺ νὰ μεγαλώσης; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σόι σου;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω!

— Πολὺ καλά, τρῶς ψωμοτύρι! Ἄλλὰ τρῶς καὶ ψοφήμια. Ἄπ' ὄλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε!

Α Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. Ἐνας μεγαλομανῆς, ἓνας ρεκλαμαδόρος, πού δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως μιμεῖται μία πλύστρα τὴ μεγάλη κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος τῆς, τὴν πόζα τῆς, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἓνα ἑλαφρὸ τσαί. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὡς τὸ κόκκαλο, πολυφαγὰς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο, πού ὀρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος δὲν τὸν συγκρατεῖ. **Α**

« Σιλουέτες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Θέμος Σ. Ποταμιάνος

36. ΨΑΡΑΔΕΣ

Α Τώρα, πού φυσούν βοριάδες
και τὸ κῦμα εἶναι ψηλό,
ἄχ ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύκτα στὸ γιאלό !

Τ' ἄσπρο κῦμα νὰ μᾶς λούζη
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἄγριοβόρι νὰ μᾶς τσουζέη,
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὐτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριζιά.

Οταν ράβουμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφυλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γυιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλές φορές ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, πὺ εἶναι εἰρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λήῃ πατρίδα του, τῇ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά των κι ἔχει γεννηθῆ ὁ πατέρας του, ἢ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ ἴδιος.

Α —"Ὀλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριὸ του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς των. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἐρχεται ἢ μετᾷθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορά ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορά τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος, πὺ πηγαίνουν, κάθε φορά περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλές φορές. **Α**

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετᾷθεσι

για την Νάουσα. Λίγο μακριά έπεφτε. 'Ο Πέτρος είναι δυνατός στο μάθημα τής γεωγραφίας και έθυμόταν καλά πού ακριβώς κεΐται. Μέσα στην καρδιά τής Μακεδονίας! 'Αλλά ή περιέργειά του ήταν μεγαλύτερη. "Ανοιξε τὸ χάρτη και πολλή ώρα εκοίταζε καλά, καλά τή θέσι τής Ναούσης. "Έδειξε με τὸ χέρι του τή σιδηροδρομική γραμμή, πού περνάει κοντά της, έδειξε τὸ ὕρος Βέρμιο, πού είναι από πάνω της, μέτρησε πόσο απέχει από τή Βέρροια δεξιά, από την "Εδεσσα ἀριστερά της. Και κάπως για πρώτη φορά έπεθύμησε νά πᾶνε γρήγορα, μιὰ ώρα γρηγορότερα.

— Είναι σπουδαῖο βιομηχανικό κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.

— Και τί εργασία έχει; ερώτησε ή μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια και ὑφαντήρια. Κι ὅλα αὐτά γιατί έχει πολλά νερά!....

— Πολλά νερά; ερώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλώθουν και ὑφαίνουν;

— Μὲ τὸ νερὸ κινουῖν τὶς μηχανές κι ἔχουν φθνή κίνηση. "Αν δὲν εἶχαν νερὸ, θά ήθελαν κάρβουνα ή πετρέλαιο και θά ήταν τόσο ακριβά, πού δὲ θά συνέφερε νά γίνουιν εργοστάσια ἐκεῖ ἐπάνω. 'Εκατάλαβες;

'Ο Πέτρος ἔβλεπε με τή φαντασία του νερά, πολλά νερά νά πέφτουν με βουητὸ και με ἄφρισμα, καταρράκτες, και νά βάζουν σὲ κίνηση πελώριες μηχανές, πού ἔκαναν τάχα δαιμονικό θόρυβο.

— Θα πᾶμε νά τὰ ἰδοῦμε τὰ εργοστάσια; ερώτησε με μεγάλη περιέργεια.

— Και βέβαια θά πᾶμε!

— Και τὰ νερά ὅλα;

— "Όλα, ὅλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲν ἐζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Ἔχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπᾶμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἡ μητέρα ἐγέλασε γιὰ τὴν βιασύνη του.

— Νὰ παραλάβη πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

○ Ὅσο νὰ γίνουιν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλθηκε νὰ παρατηρήῃ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὗρισκε κάποιον μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὄρες πολλές καθόταν κι ἐκοιτοῦσε, ὡσάν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριό τους αὐτό, πού δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνη. ○

Περνάει μέσα στὴν πόλι τὸ νερό! Βαθειὰ ρεματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλι. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεματιᾶς. Κι ἀπ' ἐπάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

Ἐστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαινόταν μαῦρο, κατὰμαυρο μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἀφροὶ του ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι ἐσχημάτιζε τὸ νερὸ καταρράκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογύριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορά ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὄχι ὄλο. Ἄλλα ἐργοστάσια τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλοῦ.

Πολλές φορές έρχεται ο Πέτρος στο γεφύρι και κρεμιέται, θαρρείς, κι αυτός μαζί με τὰ βάρτα και τὰ νερόχορτα επάνω από τὰ νερά και τὸ κοιτάζει με λαχτάρα και με θαυμασμό, πού είναι τόσο ὁμορφο και τόσο δυνατὸ και τόσο χρήσιμο ! Τοῦ φαίνεται πὼς κλώθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρεματιᾶς μοναχό του, χωρὶς μηχανές και χωρὶς ἐργάτες, ἀτέλειωτα νήματα και πὼς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῆ ἀπὸ κοντὰ πὼς γίνεται με μηχανές και με ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα και με τὸ νερό, τὸ ἀληθινὸ κλώσιμο και τὸ ἀληθινὸ ὑφασμα.

Ἄφου δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια ! τοῦ εἶπε ἓνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

Ὁ Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τῆ χαρά του. Ἐπῆγε και ἡ μητέρα μαζί. Ἐμπῆκαν πρῶτα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια πού ἦταν κοντὰ στοῦ γεφύρι, στὴν ὄχθη τῆς βαθειᾶς ρεματιᾶς.

Νεροτριβές ! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ ! γκούπ ! γκάπ ! γκούπ ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυποῦσαν κάτι χονδρὰ πελώρια σανίδια, πού ἔμοιαζαν με στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐκτυποῦσαν επάνω σὲ μάλλινα ὑφαντά, κουβέρτες, βελέντζες, κιλίμια, και τὰ ἔκαναν κρουστότερα και μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώναξε ὁ πατέρας. Ἐχει ὑγρασία !

Ὅταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στοῦ «Κιόσκι», εὐρῆκαν ἓνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε ὅτι ἐσκόπευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε επάνω στ' ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτησεν ὁ κύριος.

— Ναί! ναί! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν ἐμάλ-
λωσε, πὺ ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

‘Ο κύριος ἐχάιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο καὶ εἶπε γελαστά:

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

‘Ἔστειλε κι ἐφώναξαν ἓνα αὐτοκίνητο. ‘Ἐμπῆχαν ὅλοι
μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ὁ σωφέρ.

‘Ὡστε ὁ δήμαρχος ἦταν; ‘Ο Πέτρος ἀνοιξε τὰ μάτια
του καὶ τ’ αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια
στενά κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε
κανεὶς πὺς δὲ θὰ μπορέση νὰ περάση!

‘Ο κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφο-
ρίες. Κι ὁ Πέτρος τ’ ἄκουγε ὅλα μὲ βαθεῖα προσοχή. Εἶπε
γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργά-
τες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβη καὶ νὰ τὰ θυμη-
θῇ ὅλα ὁ Πέτρος!

— ‘Ἐχομε δυόμιση χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ
χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ
ἐργοστάσιο, πὺ πηγαίνομε, θέλει ἓνα ἑκατομμύριο ὀκάδες
μαλλιά τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξω-
τερικὸ.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἑλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ὁ πα-
τέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κα-
τώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρῖμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω!

— Κι ἂν δὲν εἶχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήμα-
τα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ὕλη! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ὁ Πέτρος, πὺ ἄρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπ’
ὅλα αὐτά, πὺ δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινουῦνται μὲ τὴν πτώσει τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω ! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἶχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό ! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἀνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα, πού ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιατί ὀνομάζουσαν τὸ νερό « λευκὸ ἀνθρακα », ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο, πού ἦταν ! Ὁλόκληρη πολιτεία ! Κι ἀπὸ τίς δυὸ μεριές τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτήρια. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὀδηγεῖ. Πρώτη φορά βλέπει ὁ Πέτρος ἕνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμῆμα σὲ τμῆμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει ! Πελώριες αἰθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοϊκὰ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Ἀδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες ;

— Χιλίους ἑξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί ! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά ! Εἶναι τόσο ἀνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα ! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐξασφαλίζουν σ' ὅλες τίς αἰθουσες ἕνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

Ἄλλὰ τί θαῦμα ! Σωστό θαῦμα ! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλὶ ἀκάθαρτο, βρώμικο καὶ στὴν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὠραῖα ὑφάσματα, κασμήρια ἐκλεκτά, πού δὲν ξέρει κανεὶς ποῖο εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καὶ σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στὴν Ἀγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὡς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχὴ. Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποθῆκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

○ — Τί παραγωγὴ φθάνετε ; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— Ἔως δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. Ἄλλ' ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καὶ ἐργαζόμεστε ἡμέρα καὶ νύκτα ! Ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου ! ○

○ — Εὐγε ! εὐγε ! ἔλεγε μ' ἐνθουσιασμὸ ὁ πατέρας. Ἀληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ ὑπερηφάνεια !

— Πατέρα ! Πατέρα ! ἐφώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιὰ φυσικώτερο καὶ καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ. ○

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν κινητήριον μηχανή. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμις, πού ἐκινουσε ἀκούραστα ὅλα τ' ἄλλα μηχανήματα. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὰ νιώσῃ ὅλα. Ἐκεῖνο, πού κατάλαβε καλά, εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, πού τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αὐτὴ παράγεται ἠλεκτρισμὸς καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργοστάσιο.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε ! Πόσα ἄκουσε ! Πόσα ἔμαθε !

Στὸ δρόμο, πού ἐγύριζαν, ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό !

— Ἀκριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό ! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τὶ ἔγινε σὲ πενήντα χρόνια ! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης !

Α— Ἀραπίτσα !

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, πού μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμο νερό. Εἶναι αὐτό, πού περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πὼς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατί εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν Ἀι - Νικόλα νὰ ἰδῆτε τὶς πηγές του. Εἶναι μία ὠραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπέραντα δάση, χλοερὰ λιβάδια. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. Ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία !...

Ὁ Πέτρος ἐψιθύριζε « Ἀραπίτσα ! Ἀραπίτσα ! » Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεματιά μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφρούς ἔπαιρνε στὴν φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή. Α

Γεώργιος Ἀθάνας

38. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

Ι. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει να ιδῆ με τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι με τούς δρόμους της και τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνον τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλά και τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει να ἐπισκεφθῆ τὴν νεκρόπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει να ιδῆ μία μεσαιωνικὴ νεκρόπολι με τὰ τείχη και τούς πύργους της, με τὶς ἐκκλησίες και τὰ παλάτια της, ἀλλά και με πολλές ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, πού τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει να ἐπισκεφθῆ τὸ Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, πού να συνδυάζουν τόσο ἀρμονικά τὴν ἔνδοξη ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικά μνημεῖα και τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδήποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ να ταξιδεύσῃ με τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας σὲ ἔνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ να θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπανίου τοπίου τῆς πατρίδος μας.

Ἄς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρῶι, πολὺ πρῶι, ἐδῶ ἐπάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἄς καθήσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἄς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἐννέα μ.Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑπτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα ! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβούνου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ—ὅπως πιστεύουν πολλοὶ—ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μυζιθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπήν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνῖτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστη ἡμέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φραγκικὸ φρούριο τῶν Βιλλαρδουίνων, ποὺ ἐπῆραν στὸ μερίδιό τους τὸ Μορέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ ἐμοίρασαν τίς χώρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι ἐβουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθήσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μοριᾶ. Ἑλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολόι τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράντακτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια ! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέγῃ πῶς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμι καὶ νὰ τὸ κτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιατί πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοκτισμένον φρούριο ὑψώνεται ὑπερήφανο καὶ

φοβερό ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δούλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διὰ πλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεῦει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκαωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά των, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποιὸς ξέρει ! Κι ἄλλοι καβαλλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος, πού τὸ ἔκτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρώνους του, γιὰ νὰ κερδήσῃ τὴν ἐλευθερία των, ἀναγκάστηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μυστρά, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μυστράς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή ! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλουσίου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἢ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστράς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἢ πρώτη τοῦ Μοριά, ἢ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μορέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο ὀλόκληροὶ αἰῶνες ὡς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., πού ἐπάτησε καὶ τὸ Μυστρά τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, πού ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαρειά λα-

βωμένη αὐτοκρατορία των, Κατχκουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, ἔρχονται δεσπότες τοῦ Μυστρᾶ καὶ κτίζουν παλάτια καὶ διπλᾶ τείχη γιὰ ν' ἀσφαλίσουν τὴν πόλι.

Φράγκοι, Βενετοὶ καὶ Τοῦρκοι περνοῦν ὄλοι μετὰ τὴν σειρά τους, φοβερίζουν τὴν πόλι καὶ τὸ φρούριό της, φεύγουν ὅμως ἀνίκανοὶ νὰ τὴν πατήσουν.

Καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ σοφοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, νιώθουν πῶς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ ὑπερφάνου Ταυγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πρὸ ἐλευθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, πού τὴν περισφίγγει ἀσφυκτικὰ ὁ σουλτάνος.

Νὰ τὸς ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἥσιο μιᾶς καμάρας, πού διαβάζει. Ἐτοιμος εἶναι νὰ ταξιθεύσῃ γιὰ τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψῃ τὸ πνευματικὸ φῶς, γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ Δυτικοὶ καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννησι.

Νὰ τοὶ οἱ ἀρχιτέκτονες, πού στολίζουν τὴν πολιτεία μετὰ κοσμοξακουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μία πρὸ ὠραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιο Δημήτριον, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους καὶ τὸ Ἀφεντικό.

Νὰ τοὶ καὶ οἱ ζωγράφοι μετὰ τὰ θαυματουργὰ τῶν χρώματα, πού στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλαιὸ πλοῦτον τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πινέλον μετὰ τὰ πτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετὰ, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν θρησκευτικὴ πίστι.

Ὀνόματα ἄς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι καὶ ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, ἐδούλεψαν κι ἐδημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὰ ὀνόματά των, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν μετὰ τὴ δική των

τέχνη, όπως προσεύχονται με τη δική των τέχνη και οι άνθρωποι ύμνογράφοι.

Νά τος κι ό δεσπότης Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, πού ξεκινάει με μικρή συνοδεία για τη Βασιλεύουσα, όπου τον περιμένει τó άκάνθινο στεφάνι του έθνομάρτυρος. Τί παράξενη έκφρασι, πού έχουν τά μάτια του, όπως στρέφει για τελευταία φορά ν' αποχαιρετίση τó Μυστρά ! Τó νιώθει πως δέ θά τόν ξαναϊδῆ και γι' αυτό θέλει νά κλείση στην ψυχή του όλοζώντανο τó όραμά του.

Ποιος ξέρει ! Ίσως αυτό τó δράμα του Μυστρά, όπου έχει αναστηθῆ ό Έλληνισμός με όλη τή ζωντάνια και τήν πνευματική του άκτινοβολία, ίσως αυτό τó δράμα, περισσότερο από κάθε τι άλλο, θά του δώση τή δύναμι νά σταθῆ άκλόνητος τήν ώρα του μεγάλου ήρωισμού και τῆς μεγάλης θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ό ήλιος του καλοκαιριού πλημμυρίζει τόν κάμπο και διαλύει τήν άραχνένια πάχνη τῆς αύγῆς. Τó ταξίδι μας στους περασμένους αιώνες τελειώνει σαν όνειρο, πού τó διαλύει τó πρωινό φῶς του παραθυριού.

Ευπνοῦμε κι εμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, στη νεκρή πιά πόλι, όπου μόνο λίγες έκκλησίες μένουν άπειρακτες από του χρόνου τά κτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τήν καρδιά. "Όμως άκου τή λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώνει ! Κι ένας κότσυφας με τó καλογερικό του ράσο και τó χρυσό του ράμφος ἤλθε κι ἐκάθησε άπέναντί μας, ἐπάνω στο μισογκρεμισμένο τείχος, και φλύαρος δέ θέλει νά μᾶς άφήση νά παραδοθούμε στη μελαγχολία μας.

Άνοίγουμε τά μάτια και τήν ψυχή μας στο σημερινό θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταύγετος, μὲ τὶς γκριζες κορυφές του. Κι ἔμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μυστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρωννα, μία ἀπέραντη θάλασσα θάλεγε κανεὶς! Τόσο πλούσιο πράσινο, πού νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἔλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμογοπορτοκαλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βάθος μόνον ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

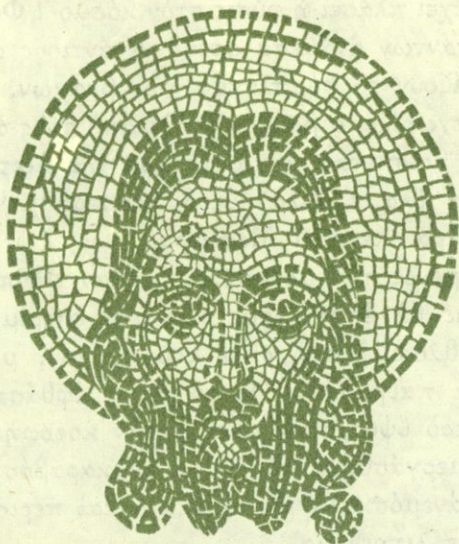
Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλις, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνον ἡ μητρόπολις τῆς καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτήριά τῆς προβάλλουν τὶς στέγες των, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσίαν τῆς.

Πόσο ἑορταστικὸ, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιᾶτες φαντασθοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροκτύπημά των, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό των, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάσι, πού τοὺς ἐχάρισεν ὁ μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ, ν' ἀνάψωμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχὲς τῶσαν γενεῶν προγόνων μας, πού τόσο ἐτίμησαν ἐδῶ ἐπάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸν Χριστιανισμό!

Πως γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ
 βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλλου, ὄχι μόνο γιὰ
 νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνωνύμου ζωγράφου,
 ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες
 στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστι. Ἔτσι μόνο θὰ γίνωμε
 ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιὰτὶ
 μᾶς ἀξίωσε νὰ ζήσωμε μίαν τέτοια ἡμέρα καὶ μέσα σὲ μίαν
 τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὀμορφιὰ τῆς μεγάλης τέ-
 χνης καὶ ἡ φυσικὴ ὀμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῆ σὲ
 μίαν τόσο ἁρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

39. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπὴ-
 γαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπά-
 κας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια,
 ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές των, ἀφοῦ ἐχωρίσθηκαν ἀπὸ τὸν
 κόσμον καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Ἡμα-
 στε μία συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν
 μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἶχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία
 νύκτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγαλόπρεπον καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ
 βράχον, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμον ! Φαίνεται γίγαν-
 τας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του,
 ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Πόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ! Στὴν
 κορυφή του βρῖσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως,
 ποὺ μόνον ἀπ' ὄλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα
 εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ
 τὸ πρῶν πὼς θὰ ἐπηγαίναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ ἐφαινόταν
 τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμε ἐκεῖ καὶ
 εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή ἀπὸ τὴ ρίζα
 του, καὶ περιεργάσθηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ
 κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκα-
 λιὰ μ' ἔπιασε λιποψυχία.

Και δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνον, πού προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερὰ. Τίποτε δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερρίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του.

○ Ἀγριώτερη φύσις πούθενά στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πε-
λώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, πού ἡ κορυφή του ὑψώ-
νεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα
του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις
λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, πού ἔχουν ἐκεῖ
γύρω τίς φωλιές των.

Εἶχαμε μαζευθῆ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω
ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Ἐπεριμέναμε τὸ μητροπολίτη,
πού εἶχε ξεπελεύσει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε
μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, πού θὰ ἐγύρι-
ζαν τὴν ἀνέμη, στή θέσι των. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ
Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ
τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ
στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἔτοιμη νὰ χαθῆ,
ἂν κοπῆ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῆ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἦλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ
κτυπᾷ τικ - τὰκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν
νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμα-
ζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἐξαφανισθῶ, νὰ φύ-
γω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶ-
τος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιὰτὶ εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν
Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ
ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος, πού ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατί θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, πού τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ, πού εὐρισκόμενον παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ μητροπολίτη :

—Ἐμπρός ! μέσα ὁ νεώτερος.

—ὦ, πού νὰ πάρη ἡ ὀργή ! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω ; Ἐμπρός γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. Ὅλη ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησα λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθησα μέσα στὸ δίκτυ ὠχρός, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τίς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

“Ὅλο τὸ αἶμά μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευθῆ στὴν καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίκτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῆ στὰ στήθη μου.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθηκε ἀπότομα. Ἐνιωσα ἓνα βίαιον τράνταγμα καὶ εὐρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά ! Μοῦ ἐφάνηκε πῶς ἤμουν πεθαμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου στὴ γῆ καὶ ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουα καθαρότερα τὸ ἀδιάκοπον τρίξιμον τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, πού ἐμιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυ ν' ἀνεβαίνει καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

έναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῆ ἡ ἰδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμὴ ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἤμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθισα μία στιγμὴ σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα! Ἐπειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρεκάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἐστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασιλεμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέαστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, πού ἐχάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἐξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικά ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηγνιοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαίνονταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγραφῶν μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενά τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικά ἀσπρίζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ των ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, πού ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Ὁρεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν.

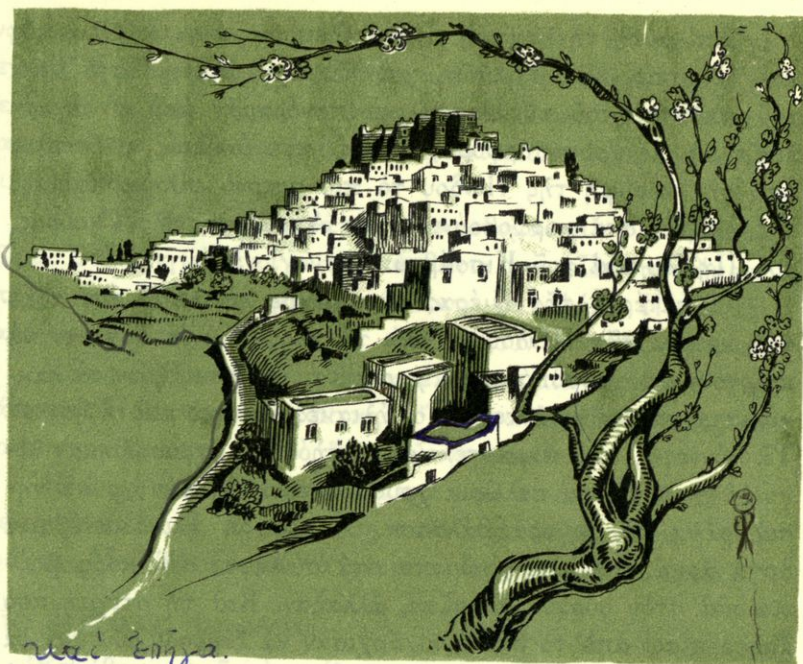
Ἄπ' αὐτῆ τῆ λαμπρῆ εἰκόνα ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενά τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, πού τ' ἀγκάλιαζε μὲ τίς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἠσικιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἠλιακὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἥσικιοι. Τὰ σύννεφα, πού παραστέκονται στὴ δύσι, ἐχρυσώθηκαν λίγο λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια, σὰν χρυσᾶ νησιά μέσα σὲ ἀργυρᾶ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τῆ στιγμῆ, πού ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδιόζουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάφη πρῶτα ἓνα ἓνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῆ τὴν πανέμορφη Νύκτα.

Ἦμποροῦσα νὰ καθήσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῆ :

— Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατῶντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

40. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Α' Από τ' άκρογιαλία τῆς Ἰκαρίας χρόνια και χρόνια τὴν
 ἀγνάντευα. Κάποτε ἔθαρροῦσα πὼς ἐξεχώριζα τοὺς μαυρο-
 φορεμένους καλογέρους νὰ πηγαينوέρχωνται στὶς ταρατσεσ
 τοῦ μοναστηριοῦ τῆς. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ
 δύο ἑλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ
 ἤμποροῦσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λί-
 γες ὥρες. Ἔτσι ἐγίνονταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια
 τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου και τῆς κατοχῆς μ' ἐκράτησαν

Ο κι έμένα μακριά από τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πά-
 τμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ
 γὰρ πὺ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραφτὸ μου νὰ πατήσω
 τ' ἅγια χώματά της. A

Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, ἐπληροφορήθηκα ὅτι με-
 ρικοὶ φίλοι προετοιμάζαν μία ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. "Αλ-
 λο πὺ δὲν ἐγύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἄπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα ἐκράτησε
 τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος ἐσήκωσε καὶ τὸ πανί, πὺ μᾶς
 ἔγινε περιζήτητο, ὄχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύ-
 τητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἥσκιο του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἄριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σά-
 μος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος.
 Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φοῦρ-
 νοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξι-
 διοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος
 μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ
 πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ ἐμπήκαμε
 στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἄπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ
 Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἑλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο
 ὡς τὴ Ρόδο, κι αὐριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας.
 "Ὅσο κι ἂν ἀγωνίσθηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας
 τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυπτη τόσο
 ἑλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. K
 Ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τό-
 σων αἰώνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα ἐπλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι
 μπορούμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρ-
 φωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλό της

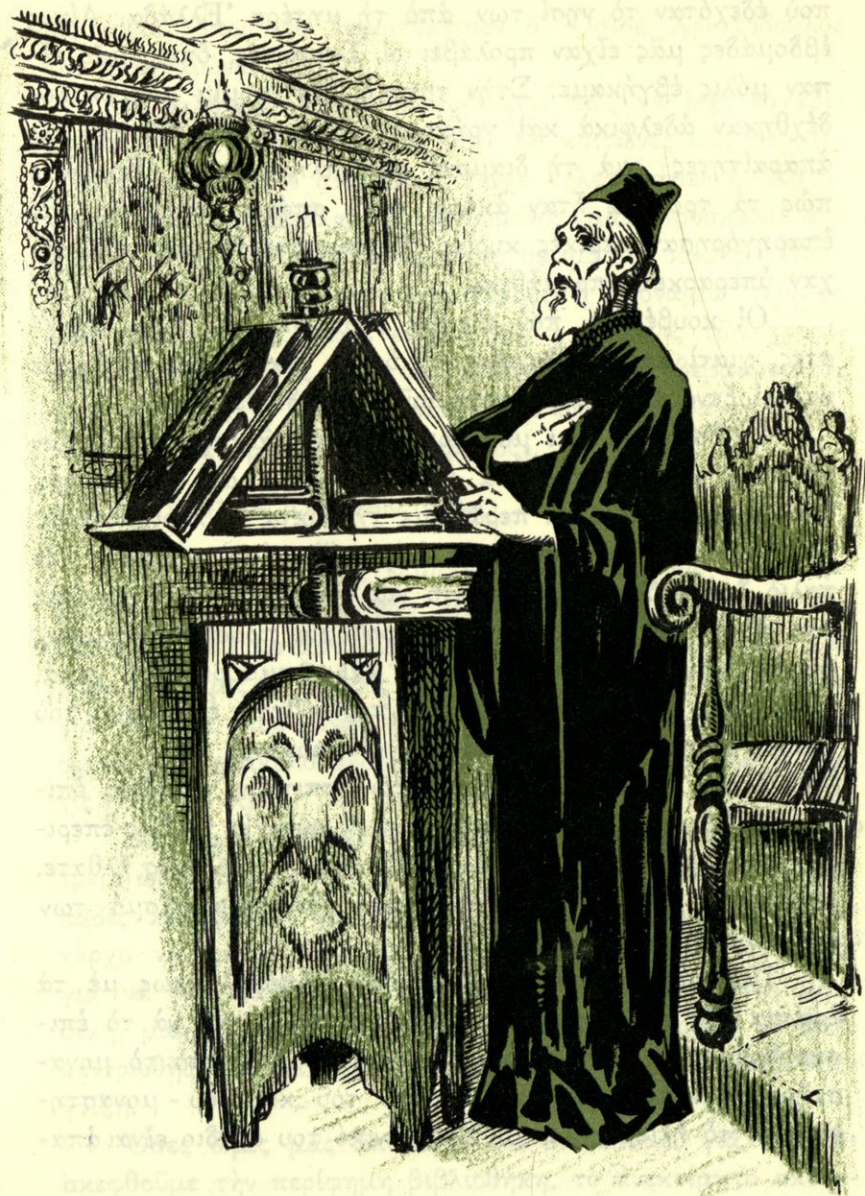
ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζωμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὀάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἕνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, πού μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς δαντέλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρύζωμε στὸ βάθος ἑνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μᾶκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμένα χωριὰ τῆς Σύρου μὲ τοὺς περιφήμους κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαϊμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς πού δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνομε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ ἐπάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὀλόγυρα στὸ κοσμοξακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὲς φορές ὡς τώρα τὴν λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαρροῦσα πὼς καμμία ἄλλη πόλις δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, πού ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἕνα δένδρο, κάπου ἕνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Ἐχαιρετισθήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, πού ἐπρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος ἐμαζεύθηκε στὴν προκουαῖα. Στὰ μελαψὰ των πρόσωπα ἐδιαβάζαμε μία εὐχάριστη ἐκπληξι. "Ἡμαστε ἡ δεῦτερη ἐκδρομή,

πού έδεχόταν τὸ νησί των ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἑβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μόλις ἐβγήκαμε. Στὴν τοπικὴ Ἀστυνομία μᾶς ἐκαλοδέχθησαν ἀδελφικὰ καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονὴ μας πληροφορίες. Ἐμάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς ἐπαρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῆ, μᾶς ἦσαν ἄχρηστες, γιὰτι καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ εὐρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦσαν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσεφέρθησαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀπεφασίσαμε νὰ περάσουμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦσαν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ πτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιὰτι στὶς ἡμέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθησαν οἱ πρόγονοί των.

10 **Δ**Α Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὰς ἐμαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη των εὐτυχία: «Σᾶς ἐπεριζήμεναμε 34 χρόνια!», «Ζήτω ἡ Ἐνωσις!», «Καλῶς ἦλθατε, ἀδελφια!». Πόσο ἀγνὸ διετήρησαν τὸν πατριωτισμὸ των αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

11 Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἔρειπια τῆς περιφημῆς Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου-μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλακτο, ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ "Όσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ. *A*

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὀλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τις περιποιήσεις των. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμασίος καφές. Νιώθουμε νὰ στενοχωρῆ τοὺς καλογέρους ἢ ἀδυναμία των νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμωδία τοῦ "Όρθρου, ἡ ὁποία ἔφθανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στους κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ "Όρθρος ἤρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύκτα, ἀντὶ γιὰ τις δύο, πού εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τις 5 ἕως τις 8.50' τὸ πρωί.

"Ἐτσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορά νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπάδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαينوέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῆς. Ἡ πίστις πῶς θερμὴ ἐνιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίζη.

"Όσες ὥρες μᾶς ἀπέμεναν τις διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα μὲ τόση στοργὴ κι ἀφοσίωσι κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἄλλοπίστους ἀκόμη ὄχι μόνον νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὲς τὸ μοναστήρι του.

1 Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500
 2 παλαιὰ ἐντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶ-
 3 ναι πολυτιμώτατα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κώδιξ», χειρόγραφο
 4 μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε'
 5 μ.Χ. αἰῶνος, γραμμένον πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο
 6 αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλ.
 7 διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκό-
 8 μη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημα-
 9 σία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ
 τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α',
 μετὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ
 1088 μ.Χ., γιὰ νὰ ιδρῦσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ
 Θεολόγου.

10 Ἀπὸ τὰ ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀνα-
 φέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μετὴν
 ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ
 λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερον σωζόμενον
 Τίμιον ξύλον σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μία καν-
 11 δήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνον ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἄξιζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, πού ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, πού τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἓνα φουῖρνο μεγάλο σὰν ἄλωνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, πού σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ ἐπεράσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νὰ ἐδῶ ἡ θέσις, ὅπου ἄλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἐπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψι μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρῖγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρῦζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητάει κάμποση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεῦει τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ της. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε κι ἐζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιατί δὲν εἶχαμε υπολογίσει πιὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρο νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

41. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

ΟΑ 'Αστράφτουν και τὰ δώδεκα νησιά μας σάν πετράδια,
δεμένα σέ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.
Βραχιόλι, πού τ' ἀσήμωσαν τῆς λευθεριάς τὰ χάρδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, πού τόσα χρόνια τώρα
νά σᾶς μαδήση ἐκοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μέσ' στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευθεριάς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά. Ο

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης κτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούστηκαν παιᾶνες
γιὰ τὰ δεσμά της, πού ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά. Α

Περιοδικὸν « Παιδικὸς κόσμος »

Γιάννης Ἰωαννίδης

42. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Ι·Σ

Τὸν περασμένο Αὐγουστο ὁ πατέρας μου πραγματο-
ποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἓνα
ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκού-
σει τόσα πολλά γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος
μας, τὴν ὁμορφὴ νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη
ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωινὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπε-
ράσαμε τὰς Θήβας καὶ εὐρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεση-
μέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα
ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἣ ὁποία ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι
τὴ γύρω ἔκτασι.

— Κοίταξε πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές!
Καὶ πόσα ἀραποσιτία ἔχει κάθε φυτὸ! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ με-
τρήσω, καθὼς τρέχομε, ἀλλὰ θὰ ἔχη κάθε ἓνα πέντε κι ἔξι.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 πε-
ρίπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἤμπορούσαμε νὰ δια-
κρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσιτία, τὶς θερισμένες
ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβακοφυτεῖες καὶ τὰ
περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φανταχτερὰ
τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη
μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἔκτασις αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

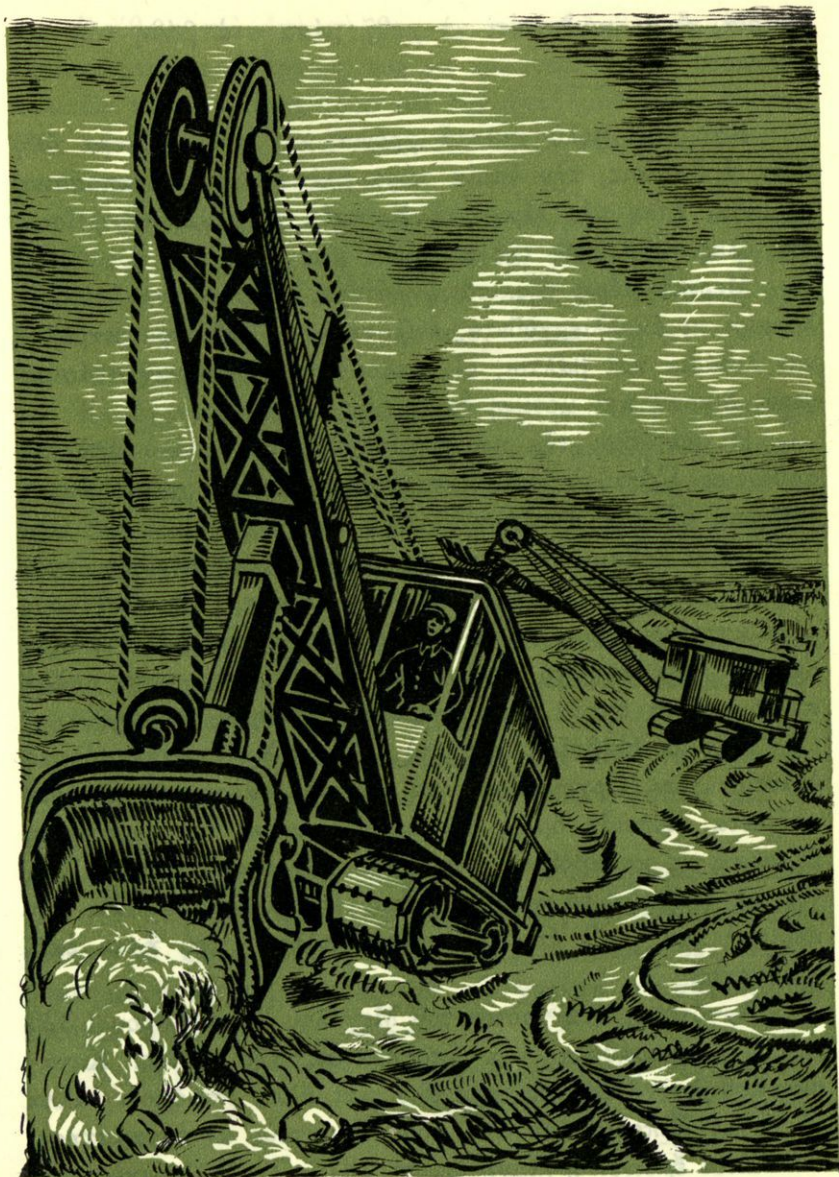
στρέμματα, αλλά και πολύ γόνιμη. 'Αξίζει να τὴ θαυμάζουμε! Ἄν ἤξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία τῆς, δὲν θὰ ἐθαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγὴ, ὅσο τὴ σκληρὴ καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτό, τὸ ὁποῖο βλέπεις. Ἄν ἤξερες τὴν πάλῃ, τὴν ὁποία ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἀνθρώπος, γιὰ νὰ μεταβάλλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπὸ ἐστίες δυστυχίας, σὲ πηγές εὐτυχίας! . . .

— Βέβαια, πατέρα, πολλές φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖό μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἢ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφάντασθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τί χρήματα θὰ ἐξώδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἔλνοσας!

— Ἄ! αὐτὴ ἡ ἔλνοσας, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας! Ἐνθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφεραν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμὸς μας. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας καὶ ἄλλων μερῶν ὀλόκληρο τὸ χρόνο ἐζοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἔλνοσας καὶ τίς καταστροφές.

Ἄλλ' ἄς συνεχίσωμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ, τὴν ὁποῖαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ἰδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δυνάμει του! Ἀπὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῆ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπατῆς, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη τῆς, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι καὶ ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, διαρκῆ καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρασι τῆς.

Εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῆ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους τῆς, τοὺς Ὀρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσῶδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατον ἔδαφός τῆς τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλούτη.

Ἄλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ὀρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, καὶ ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζὶ ἐπνίξαν πολλὰς πόλεις, πού ἦσαν ἐκεῖ κτισμέναι.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π.Χ.), ἐπιχειρήθηκε νέα ἀποξήρασις τῆς λίμνης. Κατασκευάσθησαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθη ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ ἐσταμάτησε.

Ἐτσι ἔμεινεν ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κρά-

τος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τῆ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν ἐκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴ θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπατῖδος σὲ μία ἀγγλικὴ ἑταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τῶρα τελευταῖα.

Ἡ ἑταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χῶματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτειάχνουν τ' ἀναχώματα, ἀπὸ τὴ μιά μεριά καὶ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τίς ὁποῖες κατεσκεύαζε, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε!

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεύνησε κι εὐρῆκε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετούς, πηγάδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσε τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Ἐσυνεχιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἔσταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλιν ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὀλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά καὶ ἡ περιοχὴ ὀλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τίς ἀσθένειες.

Γεμᾶτοι ὑγεία καὶ ὄρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά των ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἐλυπήθηκε μόχθους καὶ ἐξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία.

AO

No
Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὸ 1862 ἐκυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπη ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχης τοῦ Σολφερίνου». Ὁ ἄνθρωπος, πού ἔγραψε τὸ βιβλίο — ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν —, δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ ἤμποροῦσε νὰ φαντασθῆ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος μὲ τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὰς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, πού εἶχαν τραυματισθῆ στὴ μάχη καὶ ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβόηθοι, ἀπροστάτευ-

τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι. **Κ**αὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐ-
 τοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις —
 τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆ μία καὶ τῶν Αὐστρι-
 ακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη—τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς
 ἐβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ των, ἀλλὰ τοὺς
 ἀντίκριζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγι-
 κὴν ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. **Κ**ι ἐνῶ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὡς
 ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπη-
 ρέτησις τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ
 συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα κι ἐπλημμύρισε
 ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον. «Ὅλοι οἱ ἄν-
 θρωποι εἶναι ἀδελφοί. Γιατί νὰ προξενοῦν τόσο πόνου ὁ ἓνας
 στὸν ἄλλο; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε **Ο**»

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τῆ ζεστὴ
 καὶ τρυφερὴ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γύρω του
 ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοῖ καὶ ἀγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαί-
 θρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνωσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα
 του ἐργάστηκαν μαζί του ὁλόκληρα ἡμερόνυχτα, γιὰ νὰ
 τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς
 τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῆ μεγάλῃ καὶ ἱερῇ στιγμῇ, πού ὁ ἄνθρωπος
 ἔκαμε τὸ καθήκον του ἀπέναντι στὸν ἀδελφὸ του, ἐμπῆκε
 τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν Ἰδρυσι τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ.
 Ἐπάνω στὸ αἱματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε
 πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ
 Χριστιανισμοῦ, πού εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα
 τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχη
 τοῦ Σολφερίνου», τὸ ἴδιο πνεῦμα ὠδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς
 σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του.
 Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσι καὶ πίστι, μὲ ἀνεξάντλητη

αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς δυνάμεις του, ἀκόμη κι ὅλη τὴν περιουσία του, γιὰ νὰ κηρύξη τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης.

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξηγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθῆκόν του. Κι οὔτε ἡ κακουχία, οὔτε ἡ πτώχεια, οὔτε ἡ πείνα ἤμπορεσαν νὰ τοῦ μαράνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του.

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίησι νὰ τὸ ἰδῆ νὰ πραγματοποιηῖται καὶ νὰ καρποφορῆ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιασθῆ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, ἐπῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψι τῶν τραυματιῶν κι ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἔγινε ἡ πολὺπλευρῆ ὀργάνωσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμο ἀγωνίζεται μὲ θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητα ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας κι ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μεγάλος Ἑρρίκος Ντυνάν ἐζοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἤσυχο χωριὸ Χάυδεν, ἐτιμῆθηκε μὲ τὸ παγκόσμιο βραβεῖο Νόμπελ. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισι, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πῖο μεγάλους εὐεργέτες της.

Περιοδικὸν « Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος »

Μελῆς Νικολαΐδης

καταπίνοντες και αυτοθυσιας εως της πεντακλικης και ψι-
χικης δουλειας του, εως και της ημερας της παρουσιας του, για
να κερδησιν το βραβειον της εσθραφειας εβραηων.

Οι ανθρωποι τον ερωτουν τον παραγγελλον, τον
καταβουτον. Αλλ εκεινος εμεινε πιστη προσελθων στο
εβραηον ανθρωπινο καθικον του. Η οση η κακοχη,
οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

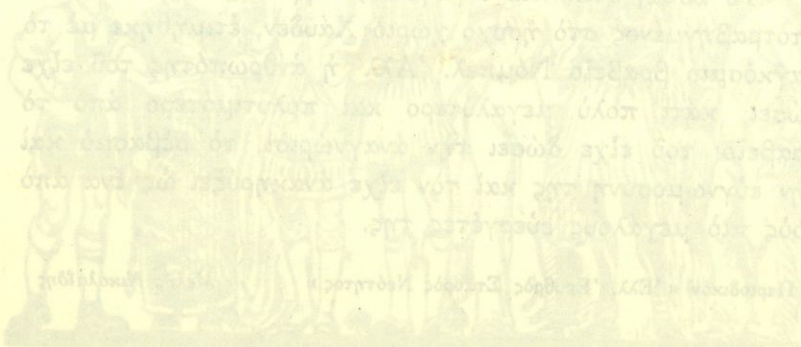
Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

Η οση η κακοχη, οδη η κακοχη, οση η κακοχη η υποβουον να του ηρανον
το βραβειον και την πιστη εβραηον αποσταλ του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Ἄγιασμος τῶν ὕδάτων Ὁ παπα - Χαράλαμπος μετὰ τὰ ἀσημένια μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσιμον πρόσωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μετὰ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ καὶ μετὰ αὐτὸ τὸ ποιμνίον του.

Ἡ λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. Ἐπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱεράν συνήθειαν τοῦ τόπου : Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ κτήματα.

Μετὰ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύλιε τὰ ἤσυχά νερά του ὄχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ἄν κανεὶς καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον εὕρισκετο εἰς τὸν δρόμον, ἠκολούθει καὶ ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῆ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

είχε διαλύσει τὴν πρωινήν ὀμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἂν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφήρесе τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολάς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν :

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρχέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἠγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορές τὰ κρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων :

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, πού ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστάνελλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν κι ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἐν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του—εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου—καὶ εἶπεν :

—Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης, μὲ χέρια πού ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

ἘΠοῖος χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα ! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἤλλαξαν τὸ ρεῦμά των κι ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡσὰν λευκὴ περιστέρα καὶ πτερυγίζει γύρω κι ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου... ②

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερά γίνονται λουτρά ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας. . .

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα - Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του πίστιν, ποὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

Ἀγιασμοὺς τῶν κτημάτων

Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθοῦμενος τῶρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἤθελαν, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα τοῦ ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμᾶτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς. . .

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμοὺς τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῖκόν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον! Ἀσκεπτής, εὐθυτενής, σεβάσμιος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὠραίας εὐχὰς του καὶ ἠλόγησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν

καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωίμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἐκλίνε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὡς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν χάριν τοῦ ἁγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὡς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

Α Καλὴ 'σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ἠύχῃθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνη σου! Ἀπήντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως κι ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποῦ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῆ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμάτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρὸν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς. **Α**

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

45. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἀπάνου.
Μ' ἓνα κλωνιὶ ὁ παπὰς δενδρολιβάνου
μ' ἄγιασμό τὸ γρασίδι του ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικὰ τὰ λόγια μουρμουρίζει,
πού λένε γιὰ τὸ θάμα τοῦ Ἰορδάνου.

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἄθ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάφνη

46. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοὺς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κῦμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἤχον τὰ ἀσματάκια του, εἶναι γεμᾶτος θόρυβον, κίνησιν, ζωὴν.

Παντοῦ γαλανόλευκοὶ σημαῖαι !... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκάς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα κυκλαδικά, ἐμπορικὰ, σαμιώτικα, κρητικὰ κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἑλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὄλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ κυπριακὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομὴ του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσάν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἕν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαϊῶν, γεμίζοντα τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ιστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὄξυν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ιστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουσι τὰ βουνὰ τῶν γύρω νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τήνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὀλόκληροι ιστιοφόρων, ἐτοιμάζουσι τὰ ιστία των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουσι, ὅπως συνέρρουσι ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουσι τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουσι τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπεστέρα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου !

Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τὰ πλήθη...

Ἄνοιξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

« Μεγαλόχαρη »

Ἄγγελος Τανάγρας

47. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει από δόξα τὸ νησί
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῆ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὄλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιά μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερὶ
μικρὸ ὁ ψαράς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἄσημένιο του καράβι.

Μιά νιά μὲ ξέπλεκα μαλλιὰ
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μαλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ » Γεώργιος Στρατήγης

48. Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπήρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλάβοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον-3ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλάβοι ὡς χειμάρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ των διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλάβοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ Ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσιαῖα αὐτῆς τείχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαβικοῦ χειμάρρου.

Ἀπὸ πολυάριθμους φυλάς ἀποτελούμενοι οἱ Σλάβοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικά φῦ-

λα, ὡς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν ἐφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατός τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καὶ, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τεῖχη, ὡς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ἄλλα τὰ ὄπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας, φέρουν μαζί των καὶ, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φῦλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδρότερος ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλάβων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τεῖχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὐπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τοῦτοις ἡ πόλις «θεοφρούρητος, ἀγιοφυλακτος». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώρακα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητά αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῆται καὶ νὰ ὀδηγῆ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῆται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἄθλοφόρον μόνον οἱ πολῖται τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὅποιοι καταλαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ δισκορπίζοντο. Ὄταν ἤρῶτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: «Εἶδομεν ἕναν ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρὸν, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἄθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσωζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεψε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν «λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλάβους, σφάζει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ.Χ.) ὁ ἀάηττος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος Ἅγιος Ἀνδρέας».

Πόσας φορές δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἢ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἢ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως τοῦ ἤτο ἀπέραντος ἢ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἢ λατρεία, ἀκλόνητος ἢ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἢ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησεν ἡ δαιωνίση τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου.

Α Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλάβων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Θ Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἢ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεκόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. **Θ** Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σφζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερένδοξου προστάτου τῆς πόλεως ἢ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

« Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη »

Ἄδαμάντιος Ἀδαμαντίου

49. ΑΙ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, πού δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι,
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτιασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Φτωχικὰ ντυμένοις ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπαδες,
ταπεινοὶ κι οἱ δυό τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη 'Αι - Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χώρο, πού ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιὸ φωτεινό !

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

50. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα ! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Ολοὶ ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινουργῆ ὑποδήματα καὶ ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα ! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικά ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκύτετον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. Ἔλεγον πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ἄνναν, μονὴν τοῦ Ἄθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἄλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδιά τῆς γειτονιάς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἔσπερινόν τοῦ γέροντος παπα - Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μετὰ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μετὰ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνας ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῆ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρῆμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μετὰ χαρὰν καὶ μετὰ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο ! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρον ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος :

— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου ! Ἐχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Ἡ Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἢ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἢ ὅποια ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερά ἀκίνητα ἤσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὔτε ὁ φλοῖσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὡς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἑωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικῆ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδιά, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμάτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνά τὰς ὁδοὺς τῆς πολίχνης. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμοσύνως διασταυρούμενοι αἱ εὐχαί.

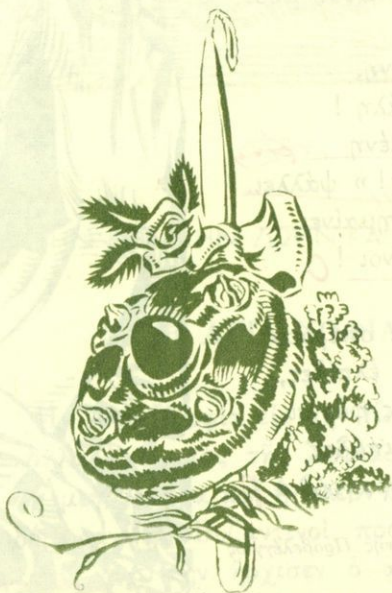
— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Κατόπιν ὅλον ἐκείνο τὸ Ἐναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ πσοῦγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρῶτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ. ○

« Διηγήματα », τόμ. Β'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

51. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

A Χριστὸς ἀνέστη ! Ἀνοίγουν
καὶ ὕμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
καὶ ἀγάπη βασιλεύει !

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνίκηθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
καὶ ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεὸς μου.

O Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη μεγάλη !
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀγέστη ! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε, λυπημένοι ! **O**

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς καὶ ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
καὶ ὀλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγοῦδια. **A**

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

52. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη ἐκκλησία Ἡ Ἁγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσιν τῆς τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ τὰ ἀποπερατωθῆ, ἐχρει-

άσθησαν ἐξ ὀλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς μόνον εἰκοσίαν ἡμέρας. Ὁ ἐξάριετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολῦτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μεγάλο ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὠραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναὸς, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀλησμόνητος τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἦναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἔθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, πού τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν του κάθετα βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἔξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ὅλοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολάυσης τὴν τέχνην τῆς, διὰ νὰ χαρῆς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφίᾳς τῆς.

"Ὡς κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὠραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτῆς μὲ κατὰλευκον μετὰξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θείαν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Ὅταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένοι ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κίωνων· ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἤνωνον ἀνά δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἤνωνον ἀψίδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται ὡσάν νὰ κρέμεται ἑλαφρὰ ἑλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσῆν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσιαῖος ναός παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἑλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἕνας Φῶτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκευῆ· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, πού φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίου μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνων κατὰ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, πού ἠνώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἑγχρωμον ἀρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κατὰ τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὄλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτηρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὄλον τὸν ναὸν ἀφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησην, πού νομίζεις ὅτι ἡ Ἁγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, πού ἐκπέμπει μυριάς ἀκτῖνας καὶ μυριάς λάμψεις!

Κατοικία Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ !
Ἑψίστου Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἄς ἀνάψῃ τῶρα τοὺς με-
 γάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἄς ἐν-
 θυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέφεις,
 τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία !
 Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ἤσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ ἄν-
 θρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ἑψίστου.

Πηροροφίσι
 Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

Εσωτ. ναός.

53. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσει ποτέ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις οὗτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ἄλλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῆ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῆ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἐξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἄντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει ;
Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίους ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαιδροὶ καὶ ἄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὀλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῆ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰ βασις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώνει ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα τῆς. Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνόει καλῶς ὅτι αἱ νικαὶ του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

νωσ εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικὸν, τὸν Ἑλληνισμὸν ὀλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεὺς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὄχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῆ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐγίναν διπλοῦν προσκύνημα : διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκοπισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρε-
τίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς
παρέλαβε τὸν στρατὸν του καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμ-
πρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυ-
ζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ
πρώτην φοράν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλε-
κτότερα τέκνα ὄλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάρη τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νο-
τιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιμάχα τά-
γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία !

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρω ἀπὸ τὸν γη-
ραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ
ὄλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλη-

σιαστικά, καθώς και ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου. Α

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμοὺς καὶ συγκινητικοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς· κάθε λόγον συνάδευον ζωηρόταται ἐπευφημῖαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνης τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἄλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερῶματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιουτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεοὺς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσῆ περιστέρα, σύμβολον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς

χρυσούς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Με βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως με γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν με ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

Ὁ Βαριά, ἀπ' τῆ σαραντάχρονη καβάλλα σκοουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκνητῆ βροντοῦν τὰ φτεροιστήρια.
Στὴν Παναγιᾶ Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερά ζυγίζει,
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίζη,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματουργό καντήλι,
πού 'χει τὸ λάδι τοῦ ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...!

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του, ἀπέπλευσε με τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν βασιλίτισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοτόπουλος

54. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ⓢ Ὁ Διγενῆς ψυχομαχάει κι ἡ γῆ τότε τρομάσσει.
Βρονιᾶ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾶ, πῶς θὰ τότε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸν αἶτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο. Ⓢ

Ἡ ἀνδρική φωνὴ μὲ τὴν κρητικὴν προφορὰν ἤκούετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. Ὁλος ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικὸν μας ἥρωα ἔχει συγκεντρωθῆ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος.

Ὁ γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθηται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσοτέρας ὥρας του μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὀμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ἄσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἠκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ἄσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἁρμονικὴν φωνήν.

— Παππού, πόσον ὠραῖα τραγουδᾷς ! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῆς καὶ ἄλλα τραγούδια ;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδοῦσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας ;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὡς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενής ; ἠρώτησε τῶρα ὁ μεγαλύτερος ἐγγονος, ὁ δεκαετής Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸν Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλαισε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάρωντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι ;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν ἑν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον μάθει

τόσα και τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγρυν ἀκόμη εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε και ποῦ ἔζησε, παππού, ὁ Διγενής ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερο ἀπὸ τρία ἔτη και οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρωας ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Και ἔχω μάθει πολλὰ τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος και πατῆρ τῶν δύο παιδίων, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

« Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

»Ὁ Διγενής ἦτο ἀκρίτας, δηλαδὴ φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, και ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ.Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν και τῶν Ἀράβων. Και καθημερινὰ ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους και ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

»Ὁ πατῆρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδὴ Ἀραβ, και ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανὸς και ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱός των ὠνομάσθη Διγενής, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος.

Α) Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσε λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὄταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὁποῖοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἢ ἐφονεύθησαν, ἢ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸ μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενὴς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχη ἕστω καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὠραῖον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἰς τρομερὸς δράκος μίαν ἡμέραν ὄρμα νὰ τὴν κατασπαράξῃ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀήτητον Μαξιμώ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζὶ του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίξῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νικᾶται καὶ σώζεται μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενὴς.

» Ὁ Διγενὴς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς, ρωμαλέος ὡς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ένδοξος ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἰς σοφός.

»Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρωας ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ὠραῖα ἄσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῆ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικά ἄσματα»

Ὁ παππούς, τὰ δύο παιδιά καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἑλένη, παρηκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφωνοι. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

55. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Ἄπεριγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας "Οθωνος Α΄, ὅταν ἐπὶ τέλος ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τσιμισχῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν του νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασίλειου, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας "Οθωνα.

Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον διὰ τοῦ

συνοικεσίου εκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ "Οθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θεοδέρικον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

Ὁ "Οθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιούτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε με ἐλευθέρας τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανῶ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ "Οθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦσαν πρωτοφανὲς γεγονός διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἀπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς "Οθων Α' κατελήφθη ὑπὸ τόσον μέγαλον ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἐδώρισε δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστρίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ιστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δρᾶσις τῆς πριγκιπίσσης καὶ ἀργότερον βασιλίσσης Θεοφανοῦς.

Ἄ Ἡ μόλις δεκαοκταέτις Ἑλληνίς πριγκίπισσα διεκρίνετο ὄχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὠραιότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία τοῦ πενθεροῦ τῆς δὲν τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκείνη ἔβλεπεν ὅτι ἔφευγεν ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετέβαινεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευεν πυκνὸν σκότος ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ. Ἄ

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὄχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνάλογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, οἱ δὲ εὐγενεῖς ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανῶ καὶ τὴν ἠγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοῦς τῆς πριγκιπίσσης μερικοὺς Ἑλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην φοράν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὄθωνος. Ὅταν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν μικρὰν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν πρόοδον.

Ἡ κομψότης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

καὶ πρὸ πάντων ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυ-
γμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς
Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὁθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαρὰν πριγκ-
κίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα.
Καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅταν ἔβλεπον τὰ πολλὰ κα-
λά, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των
μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ Ὁθων Α' καὶ ἀ-
νηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ὁθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς.
'Αλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανῶ ἔμεινε
χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ὁθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα
ἀκόμη.

○ Μὲ ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν
πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀ-
φωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως - υἱοῦ
της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία
ἦτο πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποῖαν ὤφειλε νὰ μὴ
ὑπολογίζη οὔτε κόπους οὔτε χρήματα. ○

Διὰ τὴν ἐπιτύχη τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανῶ,
ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρί-
δος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρω-
παῖοι ὑπήκοοί της ἠδύνατο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα.
'Αλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο
ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς
καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιλανθρω-
πικῶν ἰδρυμάτων.

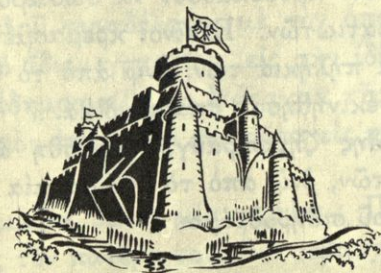
○ Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς
Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμορ-
φώθη μὲ τόσῃ φροντίδα ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του,
ὥστε ἐπωνομάσθη « θαῦμα τοῦ κόσμου ». Καὶ ἐβασίλευσεν

ὄχι πλέον ὡς ὁ τραχὺς μεσαιωνικὸς βασιλεὺς τῆς Δύσεως ἀλλ' ὡς εἷς ἐκ τῶν καλύτερων συγγενῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαιῶνος. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεκέρυξε μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃ εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα πριγκίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανῶ !

Ἄ Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὡς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνὶς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄ 3 φ ο ρ ε' !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

56. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πικρὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφεις πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἣ ὅποια εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιά καὶ ἀριστερά τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναικες συγκεντρωμένοι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιολογίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὤρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρω μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἄφρηνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, πού ἐπιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐκλείσει συμμαχίαν μετὰ τὰ τρία βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραὶ, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμὴν ἠμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι.

Ὅλη ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῆ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλίκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, πού ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅραματα Ἐκλείσει τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούη κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μετὰ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μετὰ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῆ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαζεν ὅμως μία σκέψις : Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέ-

ροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόρευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν. Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντρῶνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρον, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱὸν του μὲ λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχὴ μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδείλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνὴν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μία μάννα ἀπεχαιρέτα τὸ παιδί της, ποῦ ἐφευγε διὰ τὰ σύνορα ;

— Στὸ καλὸ ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῆς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικοῦλα τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ ἐκεῖνας, ποῦ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωμεν ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἢ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωισμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλύσειως. Ἐσχόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικαὶ ἱστορικαὶ σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῆ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῆ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἀξιὸν νὰ ταχθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλευρῶς τοῦ τόμου, πού περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, πού ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἡρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, πού διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

«Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν»

Γεώργιος Τσοκόπουλος

57. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τούς νικηφόρους πολέμους 1912 - 1913)

Αφῆκες κάθε χώρα μακρινή και κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς πατρίδος τὴν κραυγή.

Ἦρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη και τὸ Μοριά,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κύμα τοῦ βοριά.

Ἦρθες ! Και μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουχτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

ΑΟ Σάν τήν άνεμοζάλη, σάν τήν άστραπή
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτήριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, πού ἀνασύρεις τολμηρῆ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας τὰ μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια. Ο Α

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

7

58. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Είναι άναμφισβήτητον, ότι, παρά τὴν ὑπέροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὄπλισμόν καὶ ἀριθμόν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλληνας στρατιώτης διετήρησεν ἄκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἥρωικῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἀμυναν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπέροχον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθύς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἑλλη-
νικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων τῆς καὶ
εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀν-
τάξιοι συνεχισταὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγό-
νων των.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 4/11/40

Α' Αξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταν-
τῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῆ προσωρι-
νῶς ὑμῶν. Σᾶς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐ-
χαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30
᾽Οκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικὰς συνθήκας δυσμενε-
στάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, μὲ ἐλάχιστον
πυροβολικόν, μὲ ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκρατήσατε ἀμυντι-
κὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῆ ἐναντίον ἐξαπλασίων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν
δυνάμεων. **Α**

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς
πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνηργήσατε ἐπὶ τριή-
μερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θαρραλέαν μέχρι τῶν ἐ-
χθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καὶ κατελάβετε κατόπιν ἀγῶ-
νος ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν ἐ-
χθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συν-
ελάβετε αἰχμαλώτους ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, ἐκερ-
δήσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

ΟΜὲ τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε μὲ τὸ αὐ-
τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολεμοῦντες
τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὀλοκληρωτικῆς νίκης.

ΗΜερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπεσαν κατὰ
τὸν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαὶ μου συνοδεύουν τὰς ψυχὰς

τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰ-
ωνία. *Α*

‘Ο Διοικητής σας εἶναι ὑπερήφανος δι’ ὅλους σας. *Α Α*

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Λαβάκης

Β'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/3/41

.....

‘Η Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα
καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδῆς μάρτυς τούτου δὲν εἶ-
ναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ πάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα
εὑρέθησαν καὶ συνεχῶς εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π.Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἑλλη-
ν ε ς δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγω ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέ-
σεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἔδαφους τῆς ὑπέστη κατὰ
καιροὺς πολυαριθμοὺς ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρ-
βάρων λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους
κατῶρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἄλλὰ οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα
τὰ ὁποῖα μετῆρχετο, κατῶρθωσε νὰ μεταβάλῃ τὸν Ἑλληνι-
κὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν κατοί-
κων τῆς.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρις καὶ ὀβασιλεὺς μᾶς
ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλης αὐτῆς τιμῆς
πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ
ἔργον, ἀλλ’ ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅλων
μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν’ ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ
τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ,
πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας,
ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησεν ὅπως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παραβιάσῃ

τά Ἡπειρωτικά σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὑρίσκηται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὑρίσκηται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ὀρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κτυπημάτων τοῦ ἥρωικοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειας, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἔντρομον στρατὸν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῆ ἀντάξιός τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιός τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἥρωικοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

59. ΕΜΠΡΟΣ

Γιά τή νίκη έμπρός,
είν' ό δρόμος λαμπρός.
Νά ή δόξα, πού άνοίγει στη μάχη
τά χρυσά της φτερά,
σάν μιάν άλλη φορά
στών Ψαρωών τήν όλόμαυρη ράχι.

Κι άν είν' σκοτεινιά
και βαρειά καταχνιά
κι άν ή νύχτα δέν έχη φεγγάρι,
λαμπρό φώς όδηγεϊ
στη δαφνόςπαρτη γη
ό δαυλός του Κανάρη.

Τίμος Μωγαϊτίνης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. Ἄχ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του!

Ὁ « Ἁγιος Νικόλαος », τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρίζει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καί, μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ πανιά.

Ὅταν τελειώσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν πρῶ-

ραν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ παραπέ-
τον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν
καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἄ῜τσι καὶ τώρα, ποῦ γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει
ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακρὰν,
ὅσον ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως εἰς
τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, διακρίνῃ
τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χωρίου του, τὸ σπιτάκι των, ὅπου
τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφά-
κια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια του. Ἀ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. "Ἄχ ! πότε τέλος
θὰ φθάσῃ ; Μὲ ποῖαν λαχτάραν θ' ἀναβῆ τὴν μικρὰν κλί-
μακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μη-
τρὸς του καὶ τῶν ἀδελφῶν του !

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν ὁποῖαν
θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγύρω του, θὰ
τοὺς διηγηθῆ εἰς ποῖα μέρη ἔταξιδευσε, ποῖα καὶ πόσα πρά-
γματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινούς ἐκείνους τόπους !

Εἶναι πολὺ ὠραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὄχι διὰ τὸ
ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγα-
πημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὠραία ἡ ξε-
νιτεία. Β

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον
λόγον. Μὲ ἓν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς
μισθὸν του, ἔχει ἀγοράσει δι' ὅλους κάτι τι διὰ τὸ ἓν ἀδελ-
φάκι του ἓν ζευγὸς παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὠραῖον κα-
πέλον, διὰ τὴν μικρὰν του ἀδελφὴν ἓνα χρωματιστὸν μαν-
δήλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πήχεις
ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποῖαν χαρὰν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν του
καὶ μὲ ποῖαν χαρὰν θὰ τὸ πάρῃ καθένας ! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ

ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανθηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ἢ ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά ! Τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἔξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

Ἄ ! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του ! Ἐφθασαν τέλος πάντων ! Ἴδου ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλία καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μετὰ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλώνονται μετὰ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

Ἄ ! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. Ἄς ἤμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερά ! Ἄς ἤμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὁποῖοι ἤλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχθῶν, νὰ ὀρμήσῃ ὡσάν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ποῦ δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει !

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὀλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὡσάν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μετὰ ὅλας του τὰς δυνάμεις, φουσκώνει ὅλα τὰ πανιά καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά ! Ἐφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν τώρα μία μία, λευκαὶ ὡσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολώνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το ! Νά το ! Νά ἡ καπνοδόχος, ποῦ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ. Νά καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὁποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

⊙ Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται : Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του ; Ἡ μητέρα του θὰ ὑφαίνη καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. Ἡ μήπως ἐπῆραν εἶδησιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον ; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

⊙ Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει μὲ καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνη.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσιν του τὸν ἀποσπᾶ ἕξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοιάρχου.

Ἐχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ πανιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρρ ! ἔρριψαν τὴν ἀγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὁποία παρακολουθεῖ τὸν « Ἁγιον Νικόλαον » δεμένη μὲ χονδρὸν παλαμάρι. Ἐμβαίνει ὁ πλοιάρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾶ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτὴν. Κάθηται εἰς τὸν πάγκον καὶ κωπηλατεῖ μὲ ὄσσην δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύονται μερικοὶ ἄνθρωποι.

"Αχ ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα ! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὡσάν νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλά εἰς τὸ σπιτάκι των ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανὲν ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ !

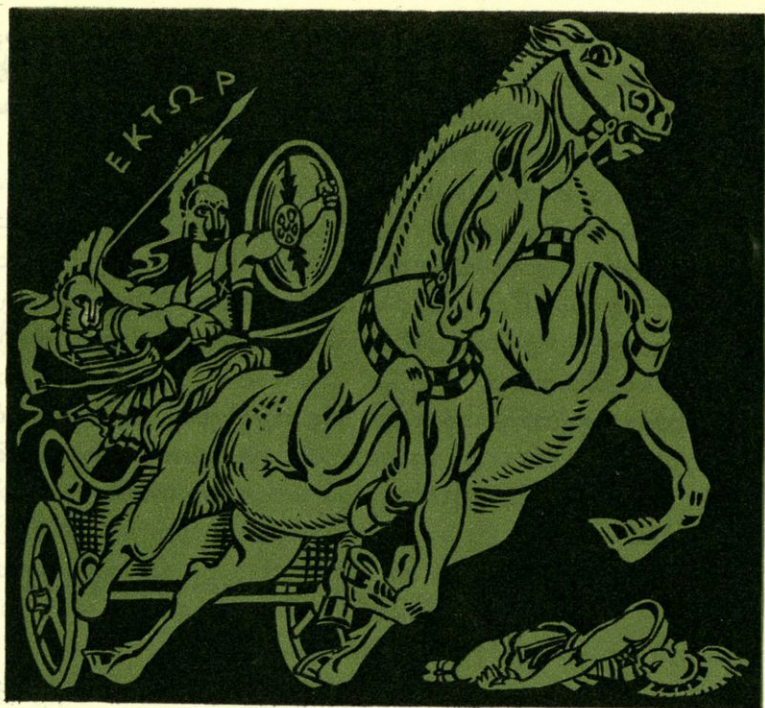
'Αλλὰ ποῖα εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναῖκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὁποῖα ξεφωνίζουν χαρούμενα εἰς τὸ πλάι της ;

Ἄ ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του, ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ' ἀδελφάκια του, τ' ἀγαπημένα του ἀδελφάκια !

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὄρμᾳ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν !...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

61. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἴλιου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἔκτωρ ὀδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαιτίσει τὴν ὄρμην τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτῆ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφόν και με τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν και ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Ἔκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὠραίας πατρίδος του· γρήγορα ἐφθασεν εἰς τὰς Σκαιᾶς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἄνδρομάχην και τὸν μονάκριβον Ἐκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς τροφοῦ.

Θλιβερὸν μεῖδιωμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἐκτορος, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε και ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὠραία Ἄνδρομάχη δακρυσμένη τοῦ ἐσφιγξε τὴν χεῖρα και τοῦ εἶπεν :

Εὐγκινητικοὶ λόγοι — Καλέ μου Ἐκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη και φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέψουν. Εἶπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἀθῶον βρέφος ; Θέλεις νὰ μείνη ὄρφανόν ; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακότυχον, ἡ ὅποια θὰ μείνω χήρα, ἔρημος και ἀπροστάτευτος ; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν και θὰ σὲ σφάζουν ;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τείχη, διὰ νὰ ζήσης και σὺ και ἡμεῖς. Διότι, ἂν μοῦ μέλλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερα νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χώματα ἄς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς και σὺ, καλέ μου Ἐκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀμείνη καμμία παρηγορία παρὰ πικρῆ και βάσανα.

Μήπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς ; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς, καθὼς και τοὺς ἐπτὰ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμένη μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἄρτεμις μετὰ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

“Ἐκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι’ ἐμέ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου !

— Ἀνδρομάχη, ἀπήντησεν ὁ Ἐκτωρ, μὴ με πικραίνης· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγώ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἄνδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· με τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τείχη, εἰς τὰς σεβαστὰς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρῶας ;

Ἄλλὰ καὶ ἡ καρδιά μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην πρᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Ἐσυνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, με βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ ἡμέρα, ὅπου θὰ χαθῆ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πρίαμος καὶ ὁ ξακουστός λαός του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσον τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφή τῆς ὀνομαστῆς Τροίας, οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων, οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ ἰδική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἤμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σέ σύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαίης καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφορὰν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρύλητον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σέ ἔχη σκλάβαν τῆς, θὰ σέ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερόν ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σέ βάζῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνης εἰς τὸν ἀργαλειόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σέ βλέπουν οἱ Ἀργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη με τὴν στάμναν εἰς τὸν ὄμον :

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρῶων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ αὐ-

ξάνη, όταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῆ ὁ καλός σου Ἐκτωρ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἄλλὰ ὁ τάφος μου γρήγορα ν' ἀνοίξῃ καὶ τὰ μαῦρα χῶματα νὰ μὲ σκεπάσουν παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηνοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἐκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη σιωπηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο του χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν Ἐκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς τροφουῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του, καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὄπλα του καὶ νὰ ἀνεμίξῃ τὸ λοφίον τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδιάμα ἀνῆλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρός.

Ἀφῆρσε λοιπὸν ὁ Ἐκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν του καὶ μὲ τὰς κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσε ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖρας του καὶ ὑψῶνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεήθη εἰς τοὺς θεοὺς :

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἄς δώσῃ ἡ χάρις σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου· ἄς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου, ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα, τὰ ὑποῖα ἐπῆρε πολεμῶν πρῶτος τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τὸν χαιρετᾷ ὁ λαός του φωνάζων : « Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἐκτορα ! ». Νὰ καμαρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στοργικὴ του μήτηρ.

Ἄφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἄνδρομάχην, ἡ ὅποια τὸ ἐσφιγξεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλῃν μὲ

βαθύν αναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἐκυλίοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸν δὲ μειδιάμα ανέβη εἰς τὰ χεῖλη τῆς.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἔκτωρ νὰ κλαίη, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν :

Ἄγαπητή μου Ἀνδρομάχη, μὴ μοῦ θλίβεσαι· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἤμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου· ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφει ἡ μοῖρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπαινίδες εἰς τὴν ρόκαν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῶας θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἔκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχη περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικόν τῆς χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολλάκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν τῆς...

Ὅμηρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευή)

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος.

62. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Ὁ εἰς ἀντί
τοῦ ἄλλου

Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελ-
φικοὶ φίλοι καὶ ἔζων εἰς τὰς Συρακούσας,
πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμο-
σίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ κα-
τεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶχεν
ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις,
ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλακισθῇ
ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰ-
κογενεϊάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῆ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῆ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἴσθημα τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μετὴν πεποιθήσιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδίκην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μεγίστη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμά του εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὅμως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

**Σωτηρία
καὶ τῶν δύο**

Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ τότε διὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν τοῦ Φιντίου, βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἔτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀθφύου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος μειδιᾷ μὲ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μωρίαν τοῦ Δάμωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλησιάσῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρὰ του δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του. ○

Ἐπὶ τέλος ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἔφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβώδεις ἀκούονται :

— Ὁ Φιντίας ! Ὁ Φιντίας !

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἄλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκε, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλος· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῆ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῆ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῆ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντιάν καὶ τὸν Φιντιάν εἰς τὸν Δάμωνα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

« Γεροστάθης », τόμ. Γ'

Λέων Μελάς

63. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

Ἄνάμεσα
ἀπὸ κιβώτια

— Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κυρία Εὐφροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστάκης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινὸν του μᾶθημα. Διατί ; Πότε θὰ διαβάσης ;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἓν ὄπωρο-
πωλεῖον, εἶχε σταματήσει ἓν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν.
Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα
τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γε-
λαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ
τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια
καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν
ἐχαιρέτισα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυ-
γε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα :

— Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ ;

— Δὲν τὸ βλέπεις ; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ
χέρια του νὰ πάρῃ ἓν κιβώτιον· μελετῶ τὸ μᾶθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὅμως ὠμίλει σοβαρῶς καί, ἐνῶ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως:

—Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὖξῃσιν. . .

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφοράν, μοῦ εἶπε :

Α Τί νὰ κάμω ; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενής καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἴμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — (καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ἰδιοκτήτην σκυμμένον εἰς τὰ τετράδιά του) καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ με ἐδέχθη, ἂν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. **Α** Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὅμως τὸ διακόπτω συνεχῶς· δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθησα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἤλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἤλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσουν πελάται. Ἄλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μετὰ τὴν λάμπαν εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποῦ ἔχεις ὅλον τὸν καιρόν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατο μετὰ τοὺς γονεῖς σου. . .

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώναξαν πάλιν ἀπὸ ἐν ἄλλο αὐτοκίνητο νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μετὰ μῆλα.

— Τώρα δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπε. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, πού ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῆς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχημένος.

Ἡθέλησα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστόν καὶ ροδοκόκκινον, πού ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεὶς. Καὶ ἤξευρες, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως !

**Μάθημα
δι' ὅλους**

Ἡ κυρία Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχα-
μογέλασε καὶ εἶπε :

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὐγέ του ! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρωτὰ του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους.

Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσης μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα, νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγώ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσης τὸν ἐξαιρετὸν συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγώ νὰ κάμω μὲ τὴν ἄδειάν σου. . .

Νικόλαος Α. Κοινόπουλος

64. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ζεῦγος πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν τῶν στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὡς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγηρὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται μυριόστομος.

— Πυρκαϊά ! Πυρκαϊά !

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σώ-

σούν τὴν οἰκίαν ἐκείνην. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῆ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παραθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῶ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὀρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχῆς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ περίξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηρὰν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὅποια ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνεαι δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται με δευτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγὰς τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσοὺς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον με βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἥρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἄλλ' αὕτη δὲν ἐξῆλθε πλέον, ἐσκέπασε με τὰς πτέρυγὰς τῆς τοὺς δύο νεοσσοὺς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη με τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

65. Η MANNA

« Μάννα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ᾶ ! τί ὄνομα γλυκό !

Τὴ χαρὰ σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σέ μαντεύη
σὰν τὴ μάνα πὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα πὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγεία της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο πὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σέ συντροφεύει,
σέ προσμένει, σέ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

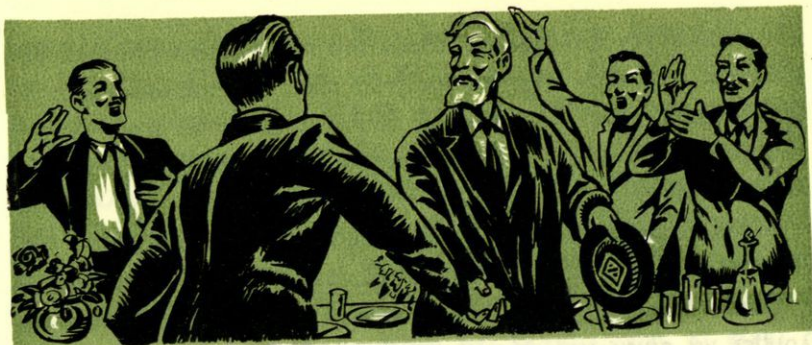
Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπανταίνει
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχὴς ὅποιος τὴ χάνει !
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος !
Σὰν τὴ μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει
« μάνα » κράζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάνα » στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός !

Γεώργιος Μαρτινέλλης

66. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὁμως
ὁ ἀγαπητότερος μεταξύ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ « κα-
λὸ παιδί », ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα, ποῦ ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον ! Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησιν
του, ὑψωσε τὸ ποτήριον του καὶ προέπιεν εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἐξῆς ὠραῖα λόγια :

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἤσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκείνην ψηφοφορίαν. . .

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλὰ φωναί.

— . . . Διότι — ἐξηκολούθησε δακρῶν ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον « ὁ καλὸς Παυλάκης », ὁ μαθητῆς τῆς θῆς τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι κανεὶς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἄλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὡς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἶπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος : ὁ « καλὸς Παυλάκης » . . .

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη ! ἤκούσθη μία φωνή.

“Οἱ ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν :

— Ἐνθυμεῖσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὄλων τῶν συμμαθητῶν του. “Ο,τι εἶχε τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμούς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητῆς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλέον ἀδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμὸν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μόνος του τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔβαζεν ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκαν του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχότερους τῆς τάξεως. “Οταν ἔχανε κανεὶς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. “Οταν εἶχε λησμονήσει κανεὶς εἰς τὸ σπίτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἐδίδεν ἄλλον. “Οταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ τὸ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν κάποιος

πτωχὸς συμμαθητὴς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμάς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτηει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλλῃ. Ἐκ τῶν μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαίνετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητὴς. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ «καλὸς Παυλάκης». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

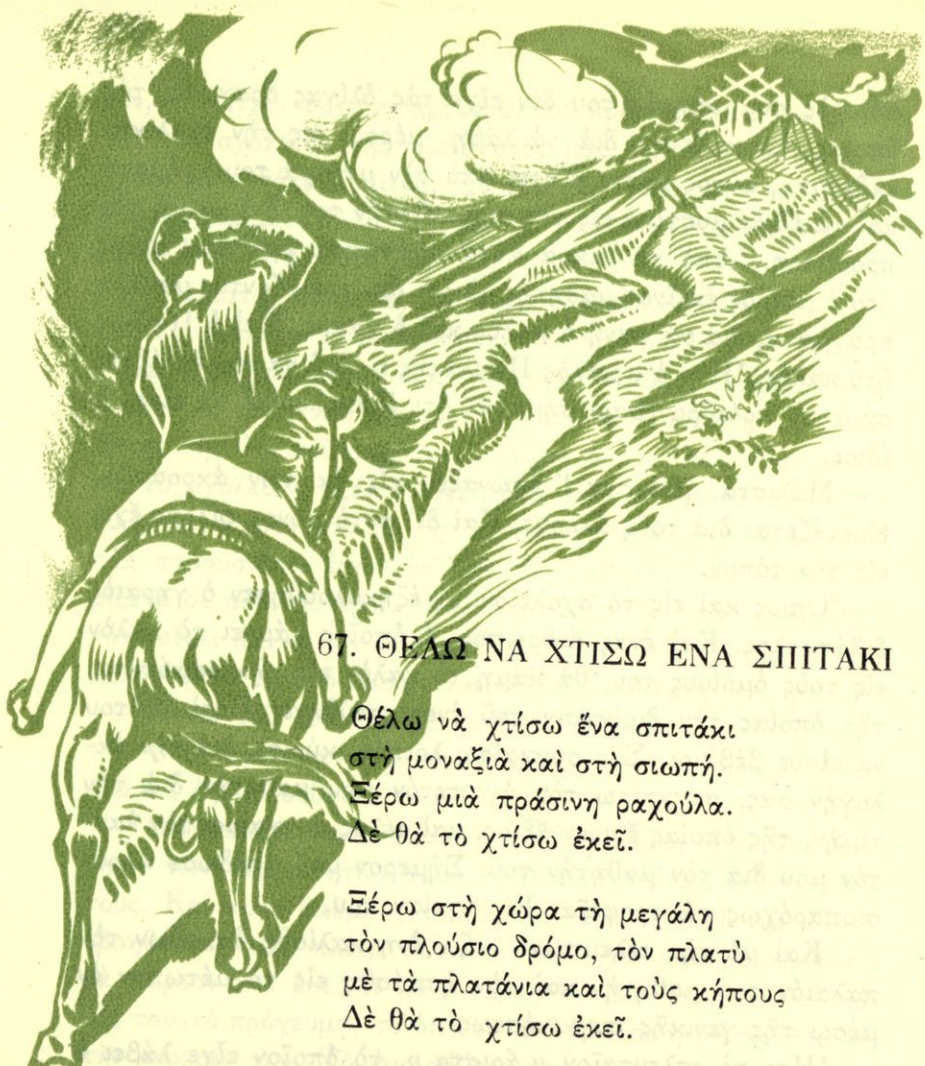
— Μάλιστα, μάλιστα ! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Θυσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον. . . ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύθητε. Περὶ τούτου νὰ εἰσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἐγίνεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτόν μου διὰ τὸν μαθητὴν του. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόχως τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγείαν του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐνηγκαλίσθη δακρῶν τὸν παλαιὸν του μαθητὴν καὶ τὸν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον «ἄριστα», τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ «καλὸς Παυλάκης» ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιρβάνας

67. ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νά χτίσω ένα σπιτάκι
στή μοναξιά καί στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
Δέ θά τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τῆ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μέ τὰ πλατάνια καί τοὺς κήπους
Δέ θά τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὄλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
Δέ θά τὸ χτίσω ἐκεῖ.

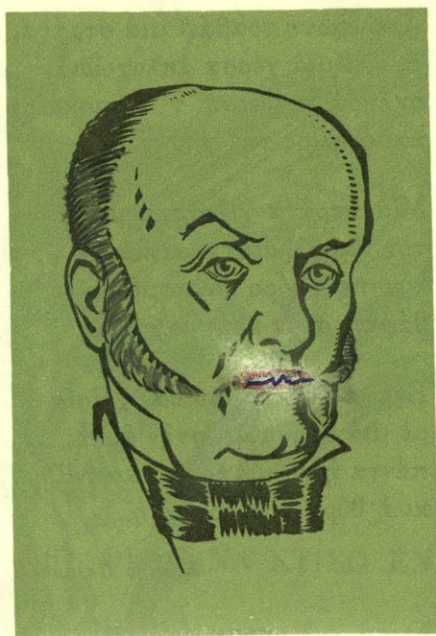
Ἄτελειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
 σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
 σκληρά τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
 καὶ ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
 τὸν καβαλλάρη νηστικό,
 τὸν πεζοπόρο διψασμένο
 θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
 μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
 πάντα ἢ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
 κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

68. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

‘Ο Ἀπόστολος Ἀρσάκης εἶναι εἰς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἴδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι’ ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς.

Ἐγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμῃ ὑπόδουλος, τὴν 6ην Ἰανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου Ἡπείρου Χοτάχοβον.

‘Ο πατὴρ του Κυριάκος Ἀρσάκης ἦτο εὐπορος κτηματίας. Δι’ αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν περιουσίαν του. Ἦναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυ-

γον και τὰ τέκνα του και, χωρις νά υπολογίση τήν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νά καταφύγη εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῆ ὁ ἀδελφός του και πολλοὶ συγγενεῖς και πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετῆς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν και τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεῖός του Γεώργιος τὸν ἠγάπησεν ἰδιαιτέρως και ἀνέλαβε νά τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ θεοῦ του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικά και τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη και ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ». Ἐξέδωκε μάλιστα και ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἰατρός και ταχέως κατέλαβε μεγάλα δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη και ὡς τέλειος σύζυγος και πατήρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῆται ἀπὸ ἠθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μεταξὺ των. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἀρμονία ἐπίστυεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νά ἀνατρέφονται και νά ἐκπαιδεύονται μὲ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νά γίνουν μίαν ἡμέραν καλαὶ μητέρες.

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῆ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα τῆς ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπον νά βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἄλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Αὐτὸτε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ἰδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ σκοπὸς των ἦτο νὰ συγκεντρῶνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαράς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου Ἔθνους μας, διὰ νὰ μορφῶνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά των ὅμως ἦσαν περιορισμένα. Ἐστήριζον πρόπαντὸς τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰς συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεχέντρωσαν ἔν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῆ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας. Α

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφόρηθῃ τὴν ἴδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας της, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη της ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἦτο ἕτοιμον τὸ κτήριο, τὸ ὁποῖον σφίζεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του : « Ἀρσάκειον ». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναός, ἡ Ἁγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὠνομάζετο ἡ ἐνάρετος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμῆσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὄχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

Πολλοὶ ἀπὸ αὐτὰς ἠγωνίσθησαν νὰ διδάξουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶχαν σχεδὸν λησμονήσει τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσώτεροι Ἕλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν των βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεῖ ἐξελέγη καὶ βουλευτὴς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ἤθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποῖαν προσέφερον εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ δὲ μεγαλυτέρα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὠμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολὴ μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραψεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν υἱείαν του. ◯

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἑθνικοὶ εὐεργεταὶ καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἑθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἔχει σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτριάι ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα « Ἀρσάκειον ».

(Δι' ἀσκευὴ Γ. Ν. Καλαματιανοῦ)

Ἀναστάσιος Γούδας

69. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις πρό ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούριαν. Ἄφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἥρεμα ἥρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλόν του στῆθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἀθῶον χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του.

ΑΤότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδώρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἤτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς τὴν ὀρισμένην λειτουργίαν.

Πρῶτη ἀπ' ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν :

— Είμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποῦ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασίλισσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῆς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνης τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης καὶ θὰ ἐκτιμήσης τὰ θαυμαστά προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητὴ, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου. 40

Ἐπειτα ἤλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτῇ, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον πολυτιμότερον ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν μου. Χωρὶς ἐμέ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἀνθρώπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμέ θὰ ζῆς ἀνάισθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερὰ ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσης τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἀρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλῆ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτη ἐπλησίασεν ἡ ὄσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικώτερα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὄσμην τῶν μύρων, τὴν εὐοσμὸν κνῖσαν, τὴν ὁποῖαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἐγώ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσης.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

— Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασιλείον τῆς φύσεως, ὅ,τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαιμάργων, ἐγώ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγώ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή.
— Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῆς καὶ θὰ τοῦ χα-
ρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

— Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἢ πιστο-
τέρα ἀπὸ ὅλας σας.

ΑΚαὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφερῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρίγος καὶ ρόμην καί, χωρὶς νὰ σταματήσει οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον κατέβαινε, τόσο ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκανθώδης. Ὅσον ἐπροχώρει, τόσο ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγίνετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνονται σπάνιαι. Οἱ ἔως τώρα στιβαροὶ ὤμοί του ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώσῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες νὰ ἀυλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του. **Α**

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀκμαῖαι αἰσθήσεις του ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζουν. Πρώτη ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐθόλωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις ; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἕως ἔστου μίαν ἡμέραν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον εὐρέθη ἔξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρά τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκατέλειπε καὶ αὐτή. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρά τῆς ὀσφρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπνίξεν ὁ γερωντικὸς κατάρρους, καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρον δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ του δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὄψα του δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωινῶν ἀσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμολύτους κραυγὰς τῶν παιδιῶν.

Ἡ ρὶς του δὲν ὠσφραίνετο τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷς τραπέζης ἀνέμενε αὐτὸν τὸ πρωινὸν του ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκεῖνο σαρκίον μόνον ἢ μνήμη ἔζη ἀκόμη καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνη μέσα εἰς τὴν ὀμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὠραῖον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερριχήθη εἰς τὰ γόνατά του. Ἦπλωσε τοὺς μικροὺς του βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν του. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη του ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρον ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς του ἀνεσκήρτησε. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές του ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τὰ ἄχροα χεῖλη του ἐφίλουν τὰς ἀγνὰς παρεΐας του, ἄρρητος ἰλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του.

Ἡ ἀφή δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχυσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννίος

70. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

- Α) Σε μιά γωνιά περαστική
γέρος πτωχός έχει καθήσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλέησῃ
καμμιά ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.
- Ο) Σε λίγο ὄλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος πτωχός — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὄλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλός ! τυφλός ! Δὲ βλέπει!
- Ἄχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραμμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάι-πλάι.

"Όμως κανείς τὰ γηρατειά
τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά,
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

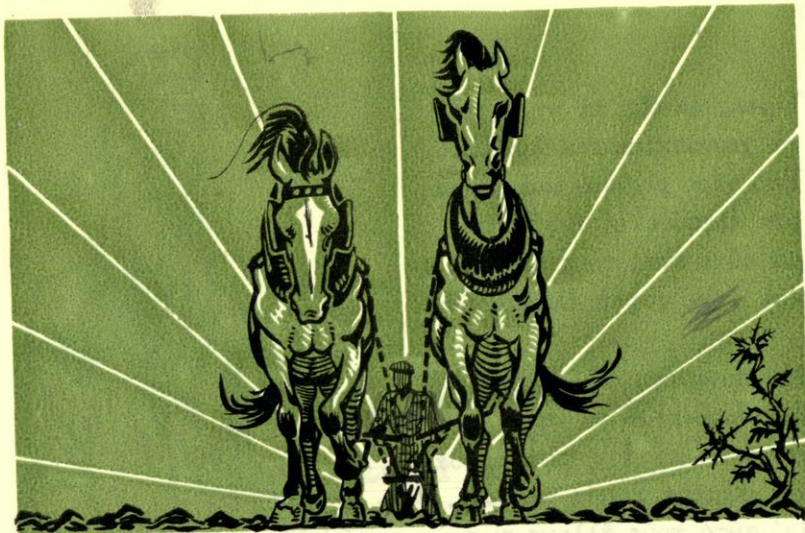
Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη ...
"Ἄχ ! θὰ περάση τὴ βραδυὰ
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη ...
Γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει. . .

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾶ
μέσ' στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
χρήματα λίγα, μ' ἄρκετά,
ἓνα ψωμί γιὰ νὰ πληρώση.
— Σοῦ εὐχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμές καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῆ
πῶς σπλαγχνικά τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα.

9P (Τοὺς χαμογελαῖ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχάριστῆμένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.)

Ἄπὸ ἀπέναντι ἢ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην τῆς νᾶ ἐνωθῆ μετὰ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχίνων.
Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλῶροι, καρδερῖναι
καὶ σπῖνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ βου-
νοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέ-
ραν του.

Ὁ κύρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρῆν καὶ τὸν Ντορῆν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποῦ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλος μὲ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του ἀγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφόν του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὡσάν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνῶριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορές τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῆ προσευχὴν του :

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος !..

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

"Ἐλα, Ψαρῆ μου ! "Ἐλα, Ντορῆ μου ! "Αιντε, πουλιά μου ! .. Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόνον πολὺ φιλικόν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. Ὅπισθὲν των τὸ ὕψιον ἀναποδογυρίζει τοὺς βῶλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποῦ ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

—"Ἐλα, Ντορῆ μου ! "Αιντε, Ψαρῆ μου ! ..

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρωῶ-
τα, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κύρ Πανάγου.
(Μοῦ φαίνεται ἕξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγί-
ζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ) ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ
ἐμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέρα, μὲ τοὺς
θορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυριαί, πού περνοῦν
αὐτὴν τὴν στιγμήν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ
καὶ οἱ ἀργόσχολοι, πού πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μέγας. (Ὁ
ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του) ὁ
πρωινὸς ἀήρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑπο-
κάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

—“Ἐλα, Ψαρῆ μου! ”Ἐλα, Ντορῆ μου! ”Αἶντε, πουλιά
μου! . . .

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ
καθῆσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῆ ὀλί-
γον νὰ ἀναπαυθῆ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυ-
ρωμένους κλάδους ἀπὸ σχῖνα. (Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ
ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῆ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὀλόξαν-
θον ὄνειρον ἀπὸ στάχια, πού κυματίζουν μεστωμένα.)

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φοράν. . . Γυρίζει
καὶ μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

Ο—Γειά σου! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν
καλημερίζω.

Ἄλλ’ αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλῆ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἶ-
χον ἀποκαλυφθῆ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ◊

Ἐφημερίς « Ἐλευθερον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελάς

72. Ο ΖΕΥΓΑΣ

Βαριά τ' αλέτρι όπίσω του τ' άφρατο αύλακι αφήνει
και τ' άργοπάτητα ό ζευγάς τά βόδια του κεντά·
και εκείνα, πού παιδεύονται με τόση καλωσύνη,
μέ τά μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρά στ' αλέτρι, στό ζευγά, πού τή ζωή μās δίνουν.
Όταν τά στάχια θά γενοῦν, τά βόδια θά άποστάσουν,
οί παραγιοι τίς ύψηλές τίς θημωνιές θά στήνουν
και εκείνα θαῦρουν καλαμιά πολλή, για νά χορτάσουν.

Μέσα στ' αλώνια τά χρυσά τ' άλογα θά γυρνάνε
και θά σηκώνουν σύννεφο τή σκόνη στόν άγέρα,
κι οί λιχιστάδες παρεχει ψηλά θε νά σκορπάνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στό γαλάζιο αιθέρα.

« Άνοιχτά μυστικά »

Άλέκος Φωτιάδης

73. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε και φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργός ὁ γερανός τὰ πελαγώνει.

Ἡ φλύαρη χελιδνοφωλιά
χορτάριασε, πανέρημη και μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσοργός τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Με λίγα λόγια σιγαλά και ταπεινά,
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾶ
τὴν ἀνοιξί, πού θά γυρίσῃ πάλι.

« Γ ἄ λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

74. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Ἀπροσδόκητος ἐπισκέπτης Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὡς νὰ ἔρριπτον λιθάρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπίνακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεχίνησε καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος ὁ σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ μὲ θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρητήρησε μὲ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπεῖχον τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεῦσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμούς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὁμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει· μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἄλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοικτόν.

Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουσι καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερον εἰς τὰς παραβολὰς του.

Ἄλλὰ δὲν ἦλθεν... ☹

Ἐφημερίς « Ἐμπρός »

Ἰωάννης Κονδυλάκης

(Δισκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

75. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοιξεως** Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ ὁποῖα χαιρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία τῶν μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποῖου οἱ κλάδοι τῶρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πετρωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γύρω πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοιξεως αὐτῆ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρον.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν ! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανὸς, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καὶ, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα τῆς τῶ ἐσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὠραίων ἡμερῶν !

Τὰς εἶδατε, τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με την ἄρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανερχονται εἰς τὰς παλαιὰς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὠραία ἐποχὴ ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἔρχεται μαζί με τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

Ἄρεται τῆς Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπonos, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

¶ Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμὸς· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κῶνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

¶ Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὄχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά. 70

76. Ο ΜΑΙΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουσι φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐωδὴ ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἕντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἢ πανηγυρική, συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν με ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν με κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὡς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

—Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχησμένα, ποῦ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας ! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅτι αἰσθανόμεθα με ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

—Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα με ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζί με τὴν προσευχὴν ἢ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωινήν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

⊕ Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. ⊕

Γρηγόριος Ξενόπουλος

77. ΠΡΩΤΗ ΜΑΪΟΥ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
 πού ὠραιότερη ἡ φύσι ξυπνάει,
 καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
 πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
 ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
 ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

« Ἄπαντα »

Διονύσιος Σολωμός

ραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ περὶ βότα-

78. ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοί άστακοί !

Είμαι πολύ φυσικόν ἐγώ, ὁ ὁποῖος κατάγομαι ἀπὸ ἀστακοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφήνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολάυσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιοὺς, δλόκληρον λόχον. "Ολοι εἶναι ὤπλισμένοι, ὅλοι μου φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὡς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμφωνύχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἕκαστος !

"Ολοι εἶναι ὤπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμὸν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των ! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἐμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

“ὦ ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των ! Τί μαγεία !” Ὅλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

— Ἄστακοί ! Ἄστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκυῖρον, τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

Ἴσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. Ἀσφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκυῖρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπνίξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλιως εἰς αὐτόν. Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακοδερμον τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

Ἄλλ’ εἰς τὴν Σκυῖρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των :

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι’ ἀστακοὺς μὲ μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχωνται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὄπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψιν των.

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἀλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν με προσοχὴν ἐντὸς καλάθων μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουσι διὰ κλώνων σχίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

“Ὅσοι τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλάθους, τοὺς ἐτοιμοὺς πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμάλωτοι ἀστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεὶς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτατον ὄπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον με ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάμνει βιασιότατος κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένους τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακὰς του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάμνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῆ ὁ δυστυχῆς στρατάρχης ! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του με τὴν πλαδαράν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἀστακὸν με τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

79. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνασιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην Καθηγητής, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἐν ὀρνιθοτροφείῳ. Δύο μορφωμένοι ἐντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῆ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἐν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.,

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ἰδιοκτῆται τῶν μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἶχομεν ὑποσχεθῆ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσῆλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασεν ὀλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδιζῶνται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχωνται. Πυκνὰ δενδρύλλια φουντουκιῶν καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐπίθεσιν ἰεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον με ὄρμην εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν, βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια, προεφυλάσσοντο ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἰεράκες δυσκόλως τὰς διέκρινον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιποιοτικώτατοι καὶ προθυμότατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφερον εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφερον εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὄρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἀρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν με εὐχάριστον ἐκπληξιν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἡ ἐκκολλητικὴ μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο με ψιλοκομμένην τροφήν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὁποῖαι ἐγένων σχεδὸν καθημερινῶς ὡά, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένα. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὄρνιθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἶδους. Εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλοπούλας.

Οἱ ὄρνιθοτρόφοι μᾶς ἔδιδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζυφύφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλερικά, δηλαδὴ τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετήρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστήμονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύεσθε τὰς τροφάς; τοὺς ἠρώτησα.

— Μερικὰς καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νῆσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχείρησίς σας, εἰάν ἀγοράζετε τὰς τροφάς ;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμούς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατόν νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχείρησις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

○ Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεία εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρώνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ψῶν καὶ πουλερικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλιμὰ μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. ○

Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχε-
τικὴν προσπάθειαν. Ἔχει ἰδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολὰς,
παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανῶν
ἐτησίας πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρημα-
τικὰ καὶ μετὰλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῆ εἰς μίαν
τοιαύτην ἐκθεση. ○

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέ-
λιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδήσῃ ἡ
ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι
ὅμοιοι των !

Γεώργιος Ν. Κυλαματιανός

80. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

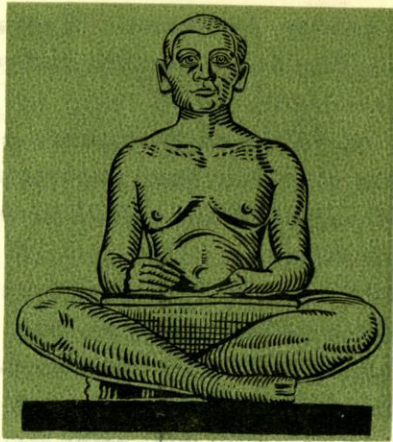
Ἡ πλάσι ἢ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνό ψῆλος καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνό ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνό ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὄλα τὰ βουνά τὴ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι !

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακῶνῃ,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τὴ ζωὴ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾶ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγουρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά, πού κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωὴ, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαγχνικὸ βουνό, βουνῶν καμάρι !

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

Ε΄ ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία — 'Επάνω εις τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. "Ω, τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ὠραῖα εις ἐμφάνισιν, τί πλούσια εις περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυρὸς αἱ καλύτεραι ἀνθρώπινοι σκέψεις.

'Εν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται, τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἐν βιβλίον, τὸ βιβλίον π.χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἐκπληκτοί. Ἦκουον πράγματα, πού δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῆ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

Α Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μὲ τὴν χεῖρα. Ὅλα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦντο πολὺ ἀκριβά. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύνατο νὰ ἔχουν βιβλία.

Ἄν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχετε τὸ Ἀναγνωστικόν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας! Θὰ ἐμένατε ἀγράμματοι!

Ἄλλ' ὄχι δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. Ὅλοι σήμερον ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Ἀλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν; Α

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί.

Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του;

Ο Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. Ἐχω διαβάσει τὸ βιβλίον «Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης» τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη πολλὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι; Β

— Μάλιστα, λέγε μας. Ο

Ὁ ἐφευρέτης Β— Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρchiσεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντιάν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ νὰ ζήσῃ, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδὴ ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὅμως τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἄλλὰ μίᾳ διαρκῆς σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἤλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπώνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες — αὐτὸ ἐγίνετο τότε — ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὔρει τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατῴρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, πού ἔσπαζον, μὲ μεταλλικά, πού εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς ἡ ὁποία ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεζε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιουτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὁποῖα ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὅμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταιροὺς· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τούναντίον ἔφερε ζημίας καὶ οἱ συνεταιροὶ ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ

δυστυχῆς Γουτεμβέργιος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνὸς τῶν συνεταιρίων του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ τὴν πεποιθῆσίν του εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς ἐφευρέσεώς του. Ὅταν λοιπὸν ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντία, προσέλαβε νέους πάλιν συνεταιρίους καὶ ἐτύπωσε μὲ ὠραῖα τυπογραφικὰ γράμματα τὸ πρῶτον βιβλίον του, τὴν Ἄγιαν Γραφήν.

Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν ἀνέμενον νέαι πικρία. Οἱ νέοι συνεταιῖροι κατώρθωσαν νὰ ἀπογυμνώσουν τελείως τὸν σοφὸν ἐφευρέτην καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν παρουσίασαν ὡς ἰδικὴν τῶν ἐφεύρεσιν τὴν τυπογραφίαν, ἣ δὲ περιουσία του, στοιχεῖα, πιεστήρια κ.λ.π., κατεσχέθη διὰ τὰ δῆθεν χρέη του. Τί σκληρὰ ἀχαριστία!

Ἔτσι ὁ Γουτεμβέργιος εὐρέθη εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ τῶρα εὗρεν ἀνέλπιστον προ-

στάτην. Ὁ Ἀδόλφος, Γερμανὸς πρίγκιψ τοῦ Νασσάου, ἀπὸ ἐκτίμησιν, ποῦ ἦτο καὶ ἐκτίμησις ὄλων τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· τὸν διώρισεν αὐλικὸν καὶ τοῦ ἐχορήγησε μικρὰν σύνταξιν, διὰ νὰ ζῆ.

Ἀπερίσπαστος πλέον ὁ Γουτεμβέργιος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς. Ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1468, ἐξηκολούθησε νὰ τυπῶνῃ ἐκεῖ ἰδιοχειρῶς μὲ τὸ μικρὸν πιεστήριόν του.

Παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας τῆς τύχης καὶ παρ' ὅλας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι σήμερον τὸ καύχημα τῶν Γερμανῶν. Ἡ πατρὶς του Μαχεντία, τὸ Στρασβοῦργον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει λαμπροὺς ἀνδριάντας, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ, ἂν ἐλησμόνησα τίποτε.

— Εὐγε, Δημοσθένη! εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εἶχον μείνει ἀκίνητοι ἀπὸ θαυμασμόν. Γνωρίζεις ὅσα πρέπει, παιδί μου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γνωρίζωμεν πῶς μᾶς εὐηργέτησαν καὶ τί πικρίας καὶ θυσίας ἔδοκίμασαν, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ εὐεργετικὸν ἔργον των. . .

Ἀποτελέσματα

— Νά, φίλοι μου, μία θαυμασία ἐφευρέσις· εἶπεν ἔπειτα

ἀπὸ μικρὰν σιωπῆν ὁ διδάσκαλος.

Τώρα, ποῦ ἐγίνε γνωστή, μᾶς φαίνεται ἀπλουστάτη. Καὶ ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη νὰ ἐφευρεθῆ. Ἐχρειάσθησαν χιλιάδες ἐτῶν, διὰ νὰ ἐφευρεθῆ, πολλαὶ παρόμοιαι ἐργασίαι, πολλαὶ πικρίαι καὶ θυσίαι· πρὸ πάντων ὅμως ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ. Τὸ ἀπλοῦν καὶ βραδυκίνητον χειροκίνητον πιεστήριον τοῦ Γουτεμβέργιου εἶναι ὁ μακρινὸς

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Μὲ τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῶ ἡ πρόδοσις αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

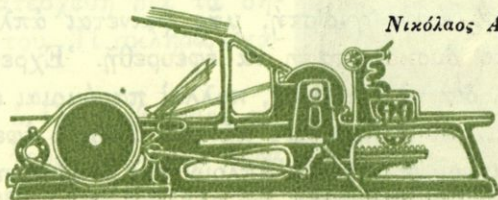
Α Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Ο Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιδεύομεν μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἔτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἀρχὴν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόδοσιν ἐκάστης χώρας. **Α Ο**

Ἄλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του !

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον. . .

Νικόλαος Α. Κονιόπουλος

τὸ καλὸν = τὸ ὠφέλιμον

82. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

‘Ο ‘Οδοντωτός ‘Ο συρμός έπερίμενε μίαν θερινήν ημέραν τόν έκδρομικόν μας όμιλον εις τόν σταθμόν του Διακοπτού. Μία μικρά άτμομηχανή και έν μικρόν όχημα ήτο όλος όλος.

— Τί είναι αυτά πάλιν ; Θα ταξιδεύσωμεν ή θα παίξωμεν μαζί των ; Τα πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια των παιδιών είναι μεγαλύτερα ! Είπε και έγέλασε δυνατά ό άστεϊός του όμιλου.

— Μή γελάς, άπήντησε σοβαρός ό πρόεδρος τής έκδρομής. Είναι μικρός βέβαια ό ‘Οδοντωτός· αλλά είναι μαχητής και είναι ό μόνος όδοντωτός, πού ύπάρχει εις την Έλλάδα. Λειτουργεί 60 περίπου έτη και κάνει τó δυσκολώτερον ταξίδι. Αναβαίνει εις ύψος 700 μέτρων περίπου από τó

Διακοπτόν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπη καὶ νὰ χαρῆ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάση τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου !

Ἄνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας.

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κύριε ἐλεγκτά ; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀνοίγουν αἱ θύραι.

— Τώρα μάλιστα. Σύμφωνοι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα μὲ τοὺς κήπους, τὰ ὄπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν χαράδραν, ὅπου ρεεὶ ὁ Βουραϊκὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισότολα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεύκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον μὲ τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των !

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ; Ἄνοιξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῆτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνη εἰς ὠραιότητα. Ἄγρια βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι, βράχοι !

Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλεύρως εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, πού χρησιμεύει ὡς ὁδηγὸς του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ του ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλισθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν ;

— Μὴ φοβεῖσθε ! Ὁ συρμὸς δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἔχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπ' ἄλλου.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξύ ὄχθης καὶ βράχων ἢ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινὰς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ ! ἤκούσαμεν ἕξαφνα. Μικροπανικὸς εἰς . . . τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποῦ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμένοι. . .

— Τί συμβαίνει ; Τί τρέχει ; Κίνδυνος ;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῆ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποῦ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδα. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηρίων.

Γύρω μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσσουν κάθε τόσον μορφήν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους των ἕως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα!

Νά τώρα καὶ ὁ μεγάλος καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπιδωτὸς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρω καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεία ! Ἡ βοῆ του ὁμοιάζει μὲ τὸ μούγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν· φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς!

Θαυμάζομεν κατάπληκτοι τὸν καταρράκτην, ποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε !

Ἄλλ' εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, πού ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτου.

Ἡ ἀξία του Ἐξαφνα εἰς μίαν καμπήν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, πού ἠπείλουν νὰ μᾶς συνθλίψουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. Ὁ ὀρίζων ἐλευθερώνεται. Ἡ χαράδρα ἐτελειώσε.

Ὁ συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἐξοδον· ἐδίψασεν ὁ κατῆμένος ἀπὸ τὸν μέγαν ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῆ νερόν. Ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, πού ἔχει ἀνεγερθῆ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένη! Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ Ὀδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κύριος πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, πού εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἑνὸς ἀνεστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ Ὀδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς πού βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. Ὅταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγός μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς. Τοιοῦτο-

τρόπως με την άρπάγην αυτήν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἰονδήποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῆ, δὲν ὑπάρχει κανεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῆ ὁ συρμὸς πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένος μετὰ τὴν γῆν μετὰ τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ἄσπαστος ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον διδασκαλίαν του περὶ Ὀδοντωτοῦ, ἢ ἀτμομηχανῆ εἶχε καὶ αὐτὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέσεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμὸς ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνήφορος εἶναι ἀκόμη μέγας καὶ ὁ σιδηρόδρομος τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων μετὰ τὰ δόντια του. Ὄταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς — Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ συρμὸς ἦτο κατάκοπος ὡς ὀδοιπόρος, πού ἐπέρασε τὸν τελευταῖον δύσβατον ἀνήφορον.

Ἄπ' ἐδῶ ὁ συρμὸς τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χωρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του !

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἤλλαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλος ἢ μᾶλλον ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὀδηγόν των. Οἱ ρωμαλέοι πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλεσε καὶ ὁ πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλλωμά των εἰς χαιρετισμὸν μας. Ἡ ἀγράμπελη μᾶς γεμίζει μετὰ μόσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλνουν τὸν δροσερὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν. . .

Νὰ τέλος καὶ τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὀδοντωτοῦ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδῳ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν ὄμιλον :

— Ὠραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κύριε πρόεδρε, ἡ θέα τοῦ τοπίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μὲ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ. . . Ὁ Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος !

— Ὁ Ὀδοντωτὸς, ἀπήντησεν ὁ κ. Πρόεδρος, δὲν εἶναι σήμερον μέγαλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηροδρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρόσεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τούναντίον ἄς εὐλογῶμεν καὶ ἄς θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμόν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὅποιον διέρχεται σήμερον ὁ Ὀδοντωτὸς, ἄλλοτε ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἴγες δὲν ἠδύναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δράκων, ἡ φύσις δηλαδὴ ὀλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρές του ἤνοιξαν δρόμον διὰ σιδηρόδρομον !

Ἀνώρουξαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγγας μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τείχη μεγάλα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ χῶματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὀδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίη ὁ συρμός, καὶ τί δὲν ἔκαμαν !

Ὁφείλεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους,

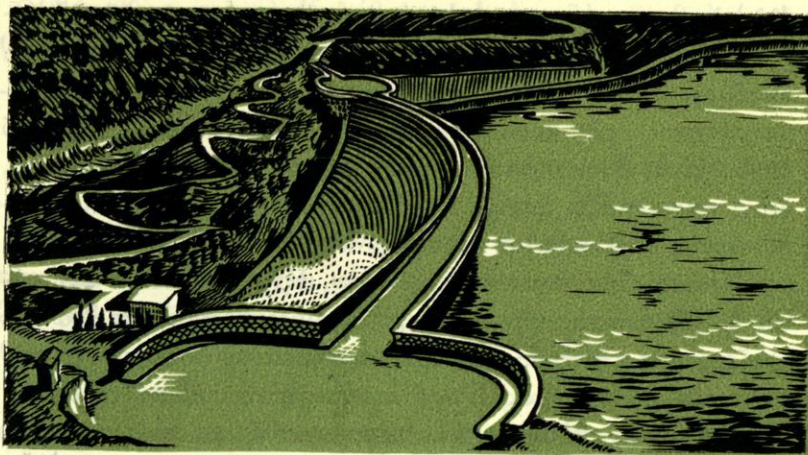
ἀλλὰ λησμονημένους καὶ ἀγνώστους κατασκευαστὰς τοῦ Ὀδοντωτοῦ. "Ὀλοι, μηχανικοί, ἀρχιτεχνῖται, τεχνῖται, ἐργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, ἐξετέλεσαν ἓν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνός τεχνικοῦ ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, διότι παρουσιάζει ἅπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ Ὀδοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

"Ὅπως εἶπα, πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τῶρα ἔτη κἀνὼν ὁ Ὀδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ παραμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος ;

"Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἤλεκτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν Ὀδοντωτὸν. Τότε καὶ μόνον θὰ φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἄλλὰ δὲν τὸν ἤλεκτροκινήσαμεν ἕως τῶρα· καὶ ὅμως φωνάζομεν ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖος! Τί νὰ εἶπω!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

83. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἐνὸς ὄρειοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν κατῴρθωσαν ἐπὶ τέλος νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδιάζον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτήριον ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἐργοστασιῶν καὶ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθηναὶ εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομμύριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν ἑβδομήντα περίπου χιλιάδας κυβικὰ μέτρα ὕδατος ἑκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ ! . . ἤκουσθη. Καμμία περιγραφή καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γύρω τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἓν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους.

Ἐμπρὸς των ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανῆ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὀμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῆ με συρματόπλεγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μόλυνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἑταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπεθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικοῦ καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βᾶσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος του εἶναι πενήντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρὰ του ἔχει ἐπενδυθῆ διὰ πεντελικοῦ μαρμάρου.

᾽Ωραιότατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βᾶσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτήριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ «Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων» εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτηρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου εἴτε ὡς κυβερνηταὶ εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτηρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουσι νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθήσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εικοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἄλλοῦ πλατυτέρα καὶ ἄλλοῦ στενωτέρα, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατάπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βᾶσιν ἦτο σαράντα ἐπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὀλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατεσκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικόν μας ὄμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὕδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ τῆς

ὁποίας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπ' ἀρκετὸν ἐντελῶς ὄρθιοι μὲ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἶπη κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, ἣ ὁποία θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἄς περιορισθῶμεν νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ἄ῎Οσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εικοσιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευσις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῆ κατὰ καιρούς, ἦτο ἀνεπαρκέστατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἠῤῥξανε. Καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἠναγκάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλιακὸς τύφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγαλοπόλεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χαρίσουν ἐν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολλοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει. Με-

γάλη χρῆσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγοῦδησαν ἄσματα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φοράν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ τὴν συγκρατήσιν ζωντανῆν τὴν εἰκόνα της.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδιικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίμου εἶχε συγκεντρωθῆ πλησίον τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κυρία Εὐφημία καὶ τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἄνδρέας, ἑνδεκαετής, καὶ ἡ Ἐλένη, κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρωίας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιεφέροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οί σεισμοί εἰς τὰς ὠραίας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἤσαν ἔτοιμοι νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περισσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπτετο. Καὶ προσηύχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἤλπιζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίμου εἶχε τοὺς περισσότερους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κυρίου Γερασίμου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κυρίας Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τῶρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν!

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κυρία Εὐφημία μὲ δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτάς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κύριος Γεράσιμος.

« Προσοχή ! Προσοχή ! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

Ἔλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεχράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν των !

« Αἱ καταστροφαὶ τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12- 14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν ὅτι αἱ ὠραῖαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρῶφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἑρειπίων. . .

Δ » Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγκινεῖ βαθέως ἢ πολῦτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῦρα Ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξῆγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστραφείσας πόλεις. Τὰ ἀγῆματα τῶν Ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσωσαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἑρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρῶφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρισιμωτάτας στιγμάς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγῆματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐκκαθαρίζουν τὰ ἑρείπια καὶ σώζουν τοὺς ἀνθρώπους. Α

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

Ο » Ἀνηγγεῖλαμεν εἰς προηγουμένης ἐκπομπάς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας. Ο

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεχίησαν ὅλους τοὺς λαούς. Ἀπὸ τὰς πρωτευ-

ούσας πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὀργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἔρανους τούτους τίθενται μεγάλαι προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἥρωικούς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μεγάλα ποσά, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὄχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἄφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια ! ἠυχῆθη ἡ κυρία Εὐφημία.

— Πόσον καλύτερος θὰ ἦτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην ! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῆ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας : « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη », ἀνεστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κύριος Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

85. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ ! . . .

Όταν τριγύρω βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, πού στολίζουν ἀγρούς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πού μοῦ 'δωκες τὰ μάτια.

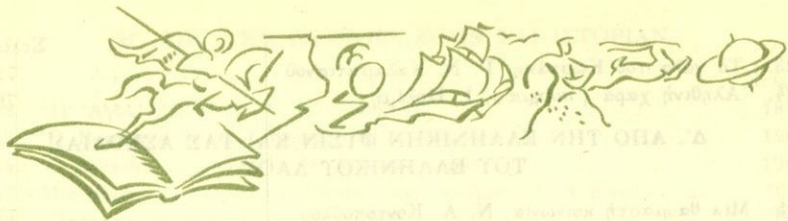
Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἥσυχη ἀμμουδιά
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι στοῦ δένδρου τὰ κλαδιά
κι ὅταν ἀκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιά,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πού μοῦ 'δωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βρίσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὄρφανὰ παιδάκια, πού τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, πού δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πού μοῦ 'δωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολίτης

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβλεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Ὁ Χριστούλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὄρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
5. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
6. Προσευχὴ εἰς τὴν Παναγίαν (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
7. Τὸ κτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
8. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28

Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Ἡ θυσία τῆς Ἱφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
10. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
11. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	38
12. Τῆς Ἁγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
13. Τὸ πρῶτο « ΟΧΙ », Ν. Α. Κοντοπούλου	45
14. Ξαναθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
15. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
16. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
17. Ἐπάνοδος εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
18. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
19. Ἡ Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
20. Ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	61

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
22. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	71

23.	Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
24.	Ἑλληνική χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25.	Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
26.	Ἕνας λαός καὶ ἕνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
27.	Ἡ ἐξοχή (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
28.	Ἡ Ἑργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
29.	Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
30.	Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
31.	Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιών, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
32.	Ἑλληνικό παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
33.	Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
34.	Μὲ τὴ σურτή, Ε. Λυκούδη	113
35.	Ὁ σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120
36.	Ἑσάδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37.	Ἡ Ἑραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
38.	Προσκύνημα στὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
39.	Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
40.	Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
41.	Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
42.	Τὰ μεγάλα τεχνικά ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43.	Ἑρρίκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη ..	160
-----	--	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44.	Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
45.	Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	171
46.	Ἡ Μεγαλόχαρη, Ἑγγ. Τανάγρα	172
47.	Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
48.	Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. Ἀδαμαντίου ...	175
49.	Ἁγ. Δημήτριος (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	179
50.	Πάσχα εἰς τὴν Σκιάθον, Α. Μωραϊτίδη	180
51.	Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

	Σελίς
52. 'Η Ἁγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
53. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
54. 'Ο Διγενής Ἀκρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ.....	196
55. Μία Βυζαντινὴ πριγκίπισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
56. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοκοπούλου	206
57. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
58. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρί- δος των	212
59. Ἐμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
61. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
62. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	227
63. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
64. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	233
65. Ἡ μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
66. Ὁ κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
67. Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
68. Ἀπόστολος Ἀρσάκης, Α. Γούδα	242
69. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίου	246
70. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
72. Ὁ ζευγάς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
73. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
74. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκης	257
75. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
76. Ὁ Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
77. Πρώτη Μαῦτου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
78. Οἱ ἄσταχοὶ, Α. Μωραϊτίδης	265
79. Ἐπίσκεψις εἰς ὄρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
80. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
82. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279
83. Ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

	Σελίς
84. Οί λαοί ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	291
85. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη.....	295
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

	Σελίς
1. 'Ο Χριστούλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
2. 'Ο 'Ακάθιστος "Ύμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
3. Προσευχή στην Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
4. Τò κτίσιμο τῆς 'Αγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανού	24
5. 'Η θυσία τῆς 'Ιφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
6. Τί είναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαμα- τιανού	38
8. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Ν. Καλαματιανού	49
9. 'Επάνοδος στοῦ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροδά	54
10. Χῶμα ἑλληνικό (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
11. 'Η Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
12. Τò γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανού	72
13. 'Αληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76
14. Τò πανηγύρι τῶν χωραφιῶν, Γ. Ν. Καλαματιανού	94
15. Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανού	106
16. Μὲ τὴ συρτή, Ε. Λυκούδη	113
17. Ψαράδες (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	123
18. 'Η 'Αραπίτσα, Γ. 'Αθάνα	124
19. Προσκύνημα στοῦ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανού	132
20. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
21. Προσκύνημα στην ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανού	146
22. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη	154
23. Τὰ μεγάλα τεχνικά ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155
24. 'Ερρῖκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη	160
25. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα	172
26. Τò πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
27. 'Ο "Άγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσνίκης, Α. 'Αδαμαντίου	175
28. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	179
29. Πάσχα εἰς τὴν Σχιάθου, Α. Μωραϊτίδη	180
30. Χριστὸς 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

	Σελίς
31. 'Ο Διγενής 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανού	196
32. Μία Βυζαντινή πριγκίπισσα έκπολιτίζει τήν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανού	201
33. 'Η άποφασιστικότητα τών 'Ελλήνων διά τήν ύπεράσπισιν τής πατρί- δος των	212
34. 'Εμπρός (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216
35. Τò ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
36. Φιλοστοργία πελαργού, Α. Κουρτίδου	233
37. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
38. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
39. Θέλω νά χτίσω ένα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμά	240
40. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
41. Αί πέντε αισθήσεις, Χ. 'Ανώνου	246
42. Οί δύο πτωχοί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250
43. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
44. Οί άστακοί, Α. Μωραϊτίδη	265
45. 'Επίσκεψις εις όρνιθοτροφεϊον, Γ. Ν. Καλαματιανού	268
46. 'Η λίμνη του Μαραθώνος, Γ. Ν. Καλαματιανού	286
47. Οί λαοί άδελφωμένοι βοηθοῦν τούς "Ελληνας σεισμοπαθείς, Γ. Ν. Κα- λαματιανού	291
48. Σ' εύχαριστώ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Προς τόν Θεόν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τά Χριστούγεννα τών όρφανών, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
4. Πάσχα στά πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28
5. Τής 'Αγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
6. Τò πρώτο « ΟΧΙ », Ν. Α. Κοντοπούλου	45
7. Ξανανθίσαν οί δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
8. 'Η Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
9. 'Ο "Υμνος εις τήν έλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμού	61
10. 'Ο γραμματικός του χωριού, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
11. Οί χωριανοί (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	71
12. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
13. "Ενας λαός και ένας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
14. 'Η έξοχη (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
15. 'Η 'Αργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
16. 'Επιστροφή του ναύτη (ποίημα) Α. Προβελεγγίου	92
17. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
18. 'Αληθινό παραμύθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
19. 'Ο σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120

	Σελίς
20. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
21. Θεοφάνεια (ποίημα), Αιμ. Δάφνη	171
22. Ἡ Ἁγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
23. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν.Α. Κοντοπούλου	190
24. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοκοπούλου	206
25. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
26. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
27. Δάμων καὶ Φιντίας, Λ. Μελά	227
28. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
29. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
30. Ὁ ζευγὰς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
31. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
32. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
34. Πρώτη Ματοῦ (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
35. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272
36. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
37. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279

024000025303

ΕΚΔΟΣΙΣ Η', 1969 (VI) - ΑΝΤ. 190.000 - ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ : 1806/19-5-69 - 1851/27-5-69

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΞΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ Α. Ε.

Δημήτριος
Παθασώρου

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

